

Utredningsplan
Trafiksäkerhet såtgärder väg 20
Österleden Mariehamn

September 2002

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
STUDERADE ALTERNATIV	3
TRAFIKEFFEKTER	3
SAMHÄLLSPLANERING	3
MILJÖ	3
ANLÄGGNINGSKOSTNADER	4
FORTSATT ARBETE	4
BAKGRUND OCH SYFTE	5
BAKGRUND	5
TIDIGARE UTREDNINGAR	6
TIDIGARE UTREDNINGAR	6
NUVARANDE VÄGSYSTEM	7
MARKANVÄNDNING OCH PLANERING	8
TRAFIKUTVECKLING	8
MARKANVÄNDNING	8
NATURRESURSER	8
MILJÖSTÖRNINGAR	8
BEBYGGELSEPLANER	8
NOLLALTERNATIV	9
TEKNISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	10
NUVARANDE VÄGSYSTEM	10
GEOLOGI OCH GEOTEKNIK	10
LEDNINGAR	10
UTFORMNINGSFÖRSLAG	11
MÅLFORMULERING	11
FÖRSLAG	12
PLANKARTOR UTFORMNING	14
PLANKARTOR UTFORMNING	15
PLANKARTOR UTFORMNING	16
EFFEKTER OCH KONSEKVENSER	17
FORDONSTRAFIKEN	17
KOLLEKTIVTRAFIKEN	18
LÄTTA TRAFIKEN	18
SAMHÄLLSBYGGNAD	18
KOSTNADER	18
FORTSATT ARBETE	19
ETAPPINDELNING	19
SAMRÅD OCH REFERENSER	20
SAMRÅD OCH REDOVISNINGAR	20
REFERENSMATERIAL	20

Medverkande

Följande personer har medverkat och/eller bidragit med underlag och synpunkter.

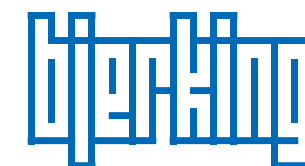
Mariehamns Stad

Kai Söderlund

Landskapsstyrelsen Åland

Bengt Dahlén

Bjerking AB

Uppdragsansvarig	Anders Dahlin
Trafikteknik	Roine Gillberg
	Jan Gustafsson
	Lars Kylin
Presentation	Ida Ottesen
Illustration	Anna Sundin

Fotografier i rapporten: Bjerking AB

Sammanfattning

Studerade alternativ

Rapporten redovisar ett förslag till fysiska åtgärder längs Österleden i Mariehamn som har tagits fram med utgångspunkt för behov att:

- £ Förbättra trafiksäkerheten och komforten för den lätta trafiken.
- £ Förbättra trafiksäkerheten och bibehålla framkomlighet för fordons-
trafiken.
- £ Övergripande studera trafiksituationen längs Österleden och anslutande
gatusystem p.g.a. tillkommande verksamheter i närheten av Österleden.

Alternativen har tagits fram med hänsyn till beslutade och planerade exploateringar samt en 35 % trafikökning på 20 år.

Förslagen utgår ifrån att Österleden även i framtiden har 1+1 körfält samt att hastigheten är begränsad till 50 km/timmen.

Samtliga åtgärder har studerats med hänsyn av möjligheten till genomförande *med hänsyn till ekonomi, stadsbyggnadsaspekter och miljöpåverkan*.

Avgränsningar

I utredningen har av hänsyn till bedömd möjlighet till genomförande (ekonomi, effekter och påverkan på stadskaraktären), inte planskilda korsningar för den lätta trafiken studerats. Inte heller har alternativ med fler körfält (t.ex. 2+2) eller mer omfattande ombyggnader (t.ex. flyttning av Österleden) studerats under utredningsarbetet.

Österleden

Trafikeffekter

Åtgärderna innebär stora förbättringar av trafiksäkerheten för samtliga trafikantslag. Detta utan att det framtida behovet på kapacitet för fordons-
trafiken försämras.

Målet att öka trafiksäkerheten för samtliga trafikslag kan uppnås.

Lätta trafiken

Förslaget omfattar nya passager tvärs Österleden och större anslutande gator samt en devis nyanlagd sammanhängande gång- och cykelförbindelse öster om Österleden som anpassats till badhusets lokalisering.

Trafiksäkerheten och komforten för gående och cyklister både längs och tvärs Österleden och anslutande större gator kommer att förbättras avsevärt om förslagen genomförs.

Fordonstrafiken

Förslaget omfattar stängningar och samlingar av utfarter, nybyggnad av fyrvägs korsning, cirkulationsplatser vid nya badhuset och Styrmansgatan samt förbättringar av nuvarande trevägs korsningar med refuger. Förslaget förutsätter också vissa förbättringar av kapaciteten i Rökerirondellen.

Trafiksäkerheten kommer att förbättras och skadeföljden vid eventuella olyckor kommer att minska. I första hand är det föreslagna cirkulationsplatser som innebär att antalet olyckor kan förväntas minska samtidigt som även andelen olyckor med allvarliga personskador minskar.

Samhällsplanering

Bebyggelse

Föreslagna åtgärder innebär att planerade och diskuterade exploateringar av områden kring Österleden kan ges en god trafikförsörjning. Förslagen medger bl.a. flera möjliga anslutningar till de diskuterade bostadsöarna i Slemmen.

Arkitektur/gestaltning

Föreslagna åtgärder innebär att Österledens i större utsträckning än i dag kan anpassas till omgivningens nuvarande och planerade park- och bebyggelsemiljö. Ytterligare bearbetning av gaturummets utformning bör ske i samband med att markanvändningen kring Österleden successivt förändras.

Miljö

Intrång och störningar

Trafikökningarna kommer att öka bullerstörningarna kring Österleden. De aktuella trafikmängderna innebär, varken i nuläget eller i en framtid med ytterligare trafik, några hinder från att bygga bostäder eller lokalisera andra störningskänsliga verksamheter relativt nära Österleden.

Andelen skadliga utsläpp från fordonen kan trots ökad trafik förväntas minska p.g.a. förbättrad rening av både diesel- och bensinfordon.

Ytterligare alléplanteringar kring Österleden, planteringar i refuger och cirkulationsplatser, mer stadsmässig belysning samt föreslagna kantstens-
åtgärder i cirkulationsplatserna och refuger, kommer att öka stadsmässigheten kring Österleden.

Ombyggnaderna tar vissa parkområden i anspråk. Påverkan bedöms dock som obetydlig.

Anläggningskostnader

Totalt är kostnaderna för föreslagna åtgärder beräknade till cirka

- 1 500 000.

Föreslagna åtgärder kan utföras i geografiska och/eller funktionella etapper och kostnaderna kan därmed periodiseras över en längre tid.

Fortsatt arbete

Planering och projektering

Utredningsplanen utgör underlag för landskapets och stadens planering av fysiska åtgärder för trafiken kring Österleden samt underlag för stadens övriga planering.

Prioritering och etapper

Vid en prioritering och etappindelning föreslås i första hand att åtgärder genomförs för att förbättra kapaciteten i Rökerirondellen och en anslutning till Badhuset. Övriga högt prioriterade åtgärder för att förbättra säkerheten för den lätta trafiken är passage tvärs Österleden samt utbyggnad av en sammanhängande gång- och cykelväg öster om Österleden.

Andra alternativ

För närvarande utreds en planerad utbyggnad av Mariehamns kyrkogård. Beroende av var denna utbyggnad kommer att ske, kan andra alternativ behöva studeras vid korsningen mellan Lagervägen och Strandgatan.

Bakgrund och syfte

Bakgrund

Bakgrunden till projektet är att förändringar av markanvändningen kring Österleden innebär att trafiken förväntas öka markant på en av landskapets mest trafikerade och olycksdrabbade vägnitt. Nya målpunkter innebär ökad trafik och ett behov av förbättringar för den lätta trafiken.

I Mariehamns trafiksäkerhetsplan och Ålands trafikplan framhålls behovet av förbättringar av trafikmiljön längs och kring Österleden.

Österleden byggdes ursprungligen för att avlasta Mariehamn men har i dag fått en karaktär av stadsgata. Ytterligare lokaliseringar av bostäder och verksamheter kommer att förstärka gatukaraktären samtidigt som leden utgör en viktig genomfartsled.

Utredningsplanen ska utgöra ett underlag för landskapets och stadens planering och trafikåtgärder i trafiksystemet kring Österleden.

I planen beskrivs *främst direkta fysiska åtgärder* i trafikmiljön.

Även *planering och styrning* av lokalisering av bebyggelse och verksamheter kan indirekt medverka till att trafikmålen uppfylls. I tätbebyggda områden och befintliga trafikmiljöer innebär det främst rekommendationer för tillkommande lokalisering och utformning av bebyggelse och verksamheter.

Utredningsplanen är ett samprojekt mellan Mariehamns stad och Ålands landskapsstyrelse.

Utredningsarbetets inriktning

Utredningen syftar till att identifiera konfliktpunkter i trafikmiljö samt föreslå lösningar med utgångspunkt i ökad trafik och tillkommande etableringar av verksamheter i ledens närområde.

I utredningsdirektiven framhålls att speciell vikt ska fästas vid de oskyddade trafikanterna och de säsongsbetonade speciella trafikstörningar som uppstår p.g.a. kraftigt ökad trafik sommartid.

I direktiven framhålls även att antalet anslutningar och övergångsställen (passager) i plan bör minimeras.

Mariehamn med Österleden markerad

Övergripande mål

Utredningens mål är att med utgångspunkt i planerade och förväntade exploateringar och en prognostiserad trafikökning skapa långsiktiga, säkra samt ekonomiskt och miljömässigt hållbara trafiklösningar.

De övergripande målen för utredning är att skapa underlag för planering och ge förlag till åtgärder som:

- £ Innebär förbättrad trafiksäkerhet för samtliga trafikslag.
- £ Utgör framförhållning/planeringsunderlag för framtida utveckling av området samt bidra med scenarier för utvecklingen/förändrad markanvändning av närområdet.

Utredningsarbetet ska:

- £ Identifiera konfliktpunkter, föreslå lösningar och skapa förutsättningar för att tillvarata kvaliteter i området.
- £ Utgöra underlag för långsiktiga, säkra, ekonomiskt och miljömässigt hållbara trafiklösningar

Speciellt ska planen beakta behovet av:

- £ Ökad trafiksäkerhet för gång- och cykeltrafikanter.
- £ Bibehållen framkomlighet (kapacitet) för fordonstrafik (både genomfartstrafik och trafik med målpunkter i centrum).
- £ Förbättrad orienterbarhet för vägtrafikanterna.
- £ Bättre trafikfördelning/trafikstyrning till målpunkter och andra delar av gatusystemet i och kring centrum.

Tidigare utredningar

Trafikplan för Åland

I landskapet Ålands trafikplan för 1999-2008, konstateras att trafiknätet ska förvaltas och utvecklas i syfte att öka trafiksäkerheten, förbättra framkomligheten och förkorta restiderna inom och mellan landskapets olika delar.

Den lätta trafiken ska prioriteras vid all trafikplanering och vid högt trafikerade delar av vägnätet

Vid vägbyggnadsarbeten ska inriktningen vara att förbättra trafiksäkerheten, öka framkomligheten och förbättra trafikmiljö. Speciell vikt ska läggas vid ombyggnad av trafikplatser, vägkants- och körfältsmarkeringar, siktförbättringar och belysning i farliga korsningsområden.

I utvecklingsarbetet bör dessutom största möjliga hänsyn tas till miljöpåverkan och fornminnes-, natur och kulturvärdena i landskapet.

I trafikplanen anges även att samtliga större investeringar (ny- och ombyggnad) ska ske med investeringsbidrag enligt fastställd vägplan.

En ombyggnad av Österleden, en av Ålands mest olycksdrabbade vägar, bör därför väl falla inom ramen för inriktningen på landskapets trafikplan. En ombyggnad ska också föregås av vägplan.

Trafiksäkerhetsprogram för Mariehamn

I Mariehamns trafiksäkerhetsplan framgår att Österledens trafikmiljö bör förbättras både avseende fordonstrafiken och den lätta trafikens behov. Österleden är redan i dag olycksbelastad och trafikmiljön i sin helhet har relativt stora brister.

I trafiksäkerhetsprogrammet föreslås åtgärder för att minska olycksrisken längs Österleden.

De viktigaste förslagen till åtgärder är:

- £ Ny planskildhet för gående och cyklister söder om Rökerirondellen.
- £ Ny anslutning vid Sjökvateret ersätter nuvarande två tillfarter. Samordnas med ny utformning av Styrmansgatan.
- £ Förbättring av korsningarna vid Nygatan, Styrmansgatan, Villagränd och Lagervägen genom att minska asfaltsytor och genom kantstensåtgärder.
- £ Infarten till restaurangskolan stängs mot Österleden.

Åtgärder längs Österleden som prioriterats som ”mest angelägna” är:

- £ Stängning av utfart vid hotell- och restaurangskolan.
- £ Förtydligande av Nygatans, Styrmansgatans, Villavägens och Slantgränds anslutningar till Österleden. Vid Styrmansgatan ingår samordning med ny anslutning till Sjökvateret.

I utredningsplanens arbete har trafiksäkerhetsplanens förslag till åtgärder utgjort underlag för utredningsplanens inventeringar av risker och förslag till åtgärder. Planen följer i allt annat väsentligt trafiksäkerhetsprogrammets intentioner för trafiksystemet kring Österleden.

Det bör noteras att åtgärderna som föreslås i trafiksäkerhetsplanen inte är avstämde mot planerade förändringar av markanvändningen eller diskuterade exploateringar kring Österleden. Dessutom saknas i stort sett förslag till åtgärder för den lätta trafiken längs och tvärs Österleden.

Trafiklösningar vid planerat badhus

Staden har i en intern utredning ”Trafiklösningar vid nya Badhuset”, studerat trafiksituationen efter tillkomsten av ett nytt badhus.

I utredningen diskuteras breddning av Österleden med vänstersvängfält för norrifrån kommande fordon samt refuger, eller en mindre cirkulationsplats vid Lagervägen. För den lätta trafiken studeras planskilda lösningar (tunnel eller bro) som jämförs med lösningar med passager i plan.

Utredningen pekar på några svårigheter med planskilda korsningar samt behovet av ytterligare utredningsarbete.

Anslutningar till bostadsöar

De bostadsöar i Slemmern som diskuteras som möjligheter för att tillskapa ytterligare ”mark” för bostäder i ett relativt fullbyggt Mariehamn, kommer att alstra viss trafik till området. Bostäder kan även förväntas skapa intresse för att etablera service i området samt behov av kollektivtrafikförsörjning.

Den trafik som kan förväntas alstras p.g.a. bostadsöarna torde vara begränsad och inte dimensionerande för utformning av nya trafikanläggningar.

I de förslag till lösningar som redovisas har hänsyn tagits till behovet av anslutningsmöjligheter till bostadsöarna.

Utsikt över Slemmern från Österleden

Nuvarande vägsystem

Funktion

Österleden utgör del av stadens huvudnät och är ursprungligen avsedd att fungera som avlastning av Mariehamns stad genom att leda trafik förbi eller till och från tätortens centrala delar.

Standard

Österleden är cirka totalt 7,5-8,0 meter bred och har 0,5- 1 meter breda vägrenar. På några platser med vänstersvängande trafik har vägrenen breddats. Hastigheten är som i övriga delar av Mariehamns tätort begränsad till 50 km/timmen.

Längs leden finns 5 större trevägskorsningar för anslutande gator från väster och en anslutning från parkeringar och garage vid landskapsstyrelsens byggnad.

Från öster finns tre regelrätta anslutningar och en temporär anslutning vid Sjökvarteret (används vid vissa tillfällen för vissa skrymmande transporter).

I dag finns fem markerade övergångsställen utan refuger tvärs Österleden. Längs västra sidan finns ett sammanhängande gång- och cykelvägsystem. Öster om Österleden finns separata gång- och cykelvägar på delar av sträckan.

Leden är enkelsidigt belyst.

Karaktär

Österleden ligger i gränzonen mellan staden och hamn- och strandområden och har i dag karaktär av infartsgata. Leden omges på stora delar av öppna och välskötta park- och grönområden. I de mer centrala delarna ligger på östra sidan Landskapsstyrelsens byggnad, hotell Arkipelag och en bensinstation i direkt anslutning till Österleden. Väster om leden består bebyggelsen av byggnaderna inom Sjökvarteret, restaurangen vid hamnen samt några mindre bodar.

Österleden utgör i det stora hela en attraktiv och välordnad övergångszon mellan havet och staden.

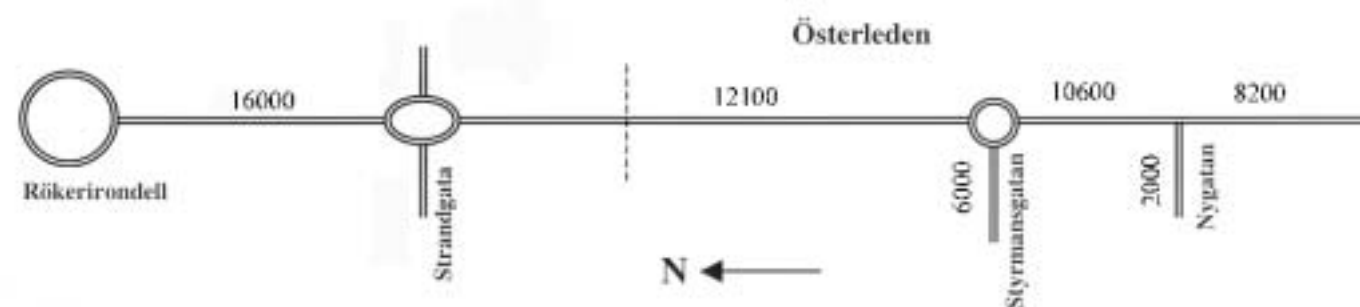
Trafik och trafiksäkerhet

Österleden är en av landskapets mest trafikerade och samtidigt olycksdrabbade vägsträckor.

Österleden är också en av de gator i Mariehamn där trafiken överstiger 8 000 fordon/medeldygn. Trafikmängden varierar på olika avsnitt men är som högst, 16 000 fordon/medeldygn i Österledens norra del i anslutning till Rökerirondellen. Mellan Nygatan och Storagatan är motsvarande siffror cirka 9 000 fordon/medeldygn.

Olycksdrabbade korsningar och vägar i Mariehamn.

Trafikmängder längs Österleden och anslutande gatusystem.

Olycksbild

I trafiksäkerhetsprogram för Mariehamns stad (Tyréns Infrakonsult AB Feb 1998) har olycksbilderna och riskområden i stadens trafik sammanställts. I programmet redovisas även förslag på åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten under den närmaste 10-15 årsperioden.

Exkluderas Rökerirondellen, den mest olycksdrabbade trafikmiljön i Mariehamn, är trots det Österleden en av de mest olycksdrabbade vägarna. Olyckorna utgörs främst av avåkningar, upphinnande-, korsnings- och utfartsolyckor.

Korsningarna vid Nygatan, Styrmansgatan och Stora Storgatan har enligt programmet låg kvalitet med avseende på "cykling i blandtrafik". Korsningen vid Stora Storgatan anges ha mindre god kvalitet.

Korsningarna mellan Östra utfarten och anslutande gator från väster, Nygatan/Stora Storgatan/Styrmansgatan/Villagränd har "låg säkerhet för gående och cyklister i övergripande nät".

Markanvändning och planering

Trafikutveckling

Utredningen utgår från en prognostiserad årlig trafikutveckling med 1,5 % under de närmaste 20 åren. Det innebär en trafikökning med cirka 35% på tjugo års sikt.

Andra trafikåtgärder i närområdet

Utredningsarbetet har visat på att cirkulationsplatsen i Rökerirondellen inte utnyttjas till fullo. Översiktliga studier visar på att geometrin vid anslutningen till Österleden från söder bör förändras så att anslutning blir mer ”rak”. I dag innebär begränsningar i sikt att bilisterna inte vågar gå in i cirkulationen.

I utredningsplanens förslag förutsätts att Rökerirondellen delvis byggs om för att öka kapaciteten.

Markanvändning

Större delen av utredningsområdet utgörs redan i dag av väg- och gatumark samt grönområden. Området är detaljplanelagt. Mellan Österleden och Strandgatan berörs ett sankt naturmarksparti. Vid Styrmansgatan berör delar av föreslagna ombyggnader vattenområden i en del av hamnen, som enligt förslag ska förändras genom bl.a. viss utfyllnad i Slemmern. För att ge utrymme för en cirkulationsplats vid Styrmansgatan erfordras dock ytterligare utfyllnader.

Naturresurser

Inga naturresurser eller kända naturvärden berörs.

Miljöstörningar

Normalt sett skapar trafikerade leder konflikter med omgivningen. Det kan gälla bostäder, skolor, parker, kyrkogårdar m.fl. mer eller mindre störningskänsliga miljöer. De fordonsmängder som idag och enligt prognosen kommer att trafikera Österleden är ur ett *störnings- och hälsoriskperspektiv* relativt begränsade.

Nuvarande bostadsområden ligger på sådant avstånd att bullerstörningar från Österleden inte utgör något problem för hälsa eller komfort.

Eventuell ytterligare bostadsbebyggelse väster om Österleden kommer att ligga på sådant avstånd att riktvärden för god inom- och utomhusmiljö avseende buller-, vibrations-, och luftföroreningar inte kommer att överskridas.

Med kännedom om förhållandena kan tillkommande bebyggelse och störningskänsliga verksamheter utformas så att störningarna, då i första hand buller från trafiken, minimeras.

Miljöstörningar från trafiken kommer inte att behandlas vidare i denna rapport.

Bebyggelseplaner

Planerad bebyggelse kring Österleden

I Österledens närområde planeras och diskuteras flera projekt som kan innebära ökad trafikering av Österleden.

- £ Badhus i direkt anslutning till Österleden i höjd med Lagervägen.
- £ Utbyggnad av Mariehamns kyrkogård.
- £ Konferens- och kongresshus vid korsningen Nygatan - Österleden
- £ Utveckling av Sjö kvarteren.
- £ Bostadsbebyggelse väster om Österleden.
- £ Bostadsöar i Slemmern.
- £ Utfyllnad av strandlinjen i Österhamnen på sträckan mellan Nygatan och Styrmansgatan.

Av dessa projekt finns beslut om genomförande eller långt framskridna i planer för badhuset, kongress- och konferenshuset, en utvidgningen av kyrkogården samt förändringar av Sjö kvarteret.

Bostadsöarna i Slemmern diskuteras som ett alternativ för att åstadkomma ytterligare bostadsbebyggelse inom gränserna för ett i övrigt annars fullbyggt Mariehamn. Tidsperspektivet är dock långt och ingen direkt planering för projektet pågår. Trafikplaneringen utgår dock från att projektet kan komma att genomföras under planeringsperioden som sträcker sig till cirka 2024.

Övrig bebyggelseutveckling

Mariehamns stad är i stort färdigbyggt. Samtidigt är behovet av bostäder stort. Ytterligare bostadsbebyggelse i angränsande

Jomala och Lemland kommuner kan innebära att inpendlingen till Mariehamn och därmed trafiken på Österleden ökar. Även om kollektivtrafiken byggs ut så kommer biltrafiken troligen att öka om grannkommunerna ökar sitt bostadsbyggande.

I trafikprognosen innefattar den generella ökning av trafiken ytterligare trafik som bygger på befolkningsutvecklingen i stort. Tillkommande pendlingstrafik kan därför anse omfattas av den beräknade årliga trafikökningen på 1,5%.

Närliggande bostadsbebyggelse

Kring Österleden finns ingen bostadsbebyggelse i närområdet. Närmast på ett avstånd av drygt 100 meter, ligger bebyggelsen på östra sidan av Strandgatan. Eventuellt tillkommande bebyggelse mellan Strandgatan och Österleden kommer att ligga närmare Österleden.

Andra intressen/restriktioner

Turismen på Åland utgör en betydande inkomstkälla och påverkar sommartid trafiksituationen i Mariehamn. Hur turistmens andel av trafiken utvecklas och påverkar trafiken på vägsystemet i Mariehamn är dock svårbedömbart.

I utredningsplanen vägs trafiken under sommarmånaderna in i bedömningen av föreslagna åtgärder i och med att den omfattas av årsmedeltrafiken. Sommartrafiken kommer troligen även fortsättningsvis att orsaka vissa trafikstörningar vid maxbelastning.

Sjökvarteren

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att inga speciella åtgärder genomförs längs Österleden. Normala drift- och underhållsåtgärder genomförs. Bebyggelse- och trafikutvecklingen är den samma som utgör underlag för utredningsalternativet.

Den beräknade trafikökningen innebär totalt sett att trafiksituationen längs Österleden och direkt anslutande gator kommer att försämrats.

Antalet olyckor kan förväntas öka och situationen för oskyddade trafikanter försämrats ytterligare.

I förslaget till ombyggnad av Österleden förutsätts att Rökerirondellen byggs om så att kapaciteten förbättras. Ombyggnaden kan bestå i att anslutningen från Österleden "rätas ut" och/eller att cirkulationsplatsen utformas med två filer. Vid nollalternativet förutsätts därför att Rökerirondellen åtgärdas på samma sätt som i förslaget till ombyggnad.

Cykelväg vid Mariehamns kyrkogård

Tekniska förutsättningar

Nuvarande vägsystem

Bredder och geometri

Vägstandarden såsom plan- och profilstandard, vägbredd och hastighet är av stor betydelse för trafikens framkomlighet och säkerhet.

I tätorter är antalet korsningar, korsningstyper och separering av oskyddade trafikanter av stor betydelse för både fordonstrafikens framkomlighet samt den lätta trafikens säkerhet och komfort.

Österleden är belagt med asfalt och cirka 7,5 meter bred och har 0,5- 1 meter breda vägrenar. Leden är inom utredningsområdet i princip plan i längdled. Österleden är byggd som en landsväg utan kantstenar och refuger. Väggytan är bomberad och avvattning sker till öppna diken som kulverteras för avledning till Slemmem.

Österleden i dag.

Geologi och geoteknik

Österleden ligger till större del på utfyllnad i Slemmem. Utfyllnaderna torde utgöras av massor med god bärighet eftersom inga sättningar eller annan påverkan på körbanan kan noteras.

Föreslagna åtgärder innebär i stort sett att vägbanan höjs en aning på delar av Österleden (ny toppbeläggning av slitlager och viss upphöjning i cirkulationsplatserna). De geotekniska förutsättningarna för att åtgärderna kan genomföras utan speciella åtgärder torde vara goda. Vissa delar av cirkulationsplatsen vid Styrmansgatan ligger på föreslagna utfyllnadsmassor. Utfyllnaden bör då utföras så att vägombyggnaden kan ske utan problem.

Den nya sträckningen för Strandgatan kommer att passera genom ett sankt område mellan kyrkogården och Österleden. Det kan på en relativt kort sträcka, innebära behov av speciella grundläggningsarbeten. Markförhållandena inom detta område kommer därför att behöva utredas ytterligare vid fortsatt projektering.

Grundförhållandena torde i det stora hela inte innebära några byggnadstekniska svårigheter och behandlas därför inte vidare i rapporten.

Ledningar

Vatten- och avloppsledningar finns väster om Österleden. Anslutningar finns även tvärs Österleden. Föreslagna ombyggnader medför inga omfattande markarbeten utanför vägområdet. Omfattningen av befintliga el-ledningar har inte utretts. De ombyggnader som föreslås bör inte innebära påverkan på befintliga ledningssystem. Avvattning från föreslagna brunnar bedöms kunna ske direkt till Slemmem. Vid fortsatt projektering studeras nya ledningar för avvattning samt eventuell påverkan på befintliga vatten-, avlopps-, och elledningar.

Projektets påverkan på ledningssystemet behandlas inte vidare i rapporten.

Utformningsförslag

Målformulering

Rapporten redovisar *ett* sammanvägt förslag till utformning av trafikmiljön kring Österleden som under utredningsarbetet diskuterats med projektets styrgrupp. Förslaget har även redovisats för stadens politiker och landskapsstyrelsen. För cirkulationsplatsen vid badhuset visas även en alternativ lösning med något sämre kapacitet.

Förslaget kan genomföras i sin helhet eller i delar. Förslaget ska ses som en möjlig utformning som också kan ändras i delar.

Omfattning

Förslaget omfattar främst fysiska åtgärder i trafikmiljön. Detaljutformning sker vid fortsatt projektering.

Förslaget utgår från att Österleden behålls i nuvarande läge och sträckning samt med nuvarande sektion (vägbredd).

I förslaget förutsätts också att Rökerirondellen byggs om så att kapaciteten förbättras.

Begränsningar

Åtgärder som innebär en flyttning av leden eller ytterligare parallellgator har inte bedömts som nödvändiga eller lämpliga med hänsyn till kostnader och övriga anspråk på exploatering och utveckling i närområdet.

Inte heller har planskilda korsningar för den lätta trafiken studerats mer i detalj. Byggnadstekniska förutsättningar, kostnader, funktion och stadsbildaaspekter talar starkt emot planskilda korsningar över eller under Österleden.

Delmål och åtgärder för fordonstrafiken

För fordonstrafiken har följande mål formulerats:

- £ Den faktiska hastigheten bör sänkas.
- £ Trafikens genomströmning ska förbättras främst vid högtrafik.
- £ Trafikantens uppmärksamhet ska ökas.
- £ Trafiken ska styras till genomfartsgator, parkeringsplatser, centrum och målpunkter utan att felkörningar eller olämpliga delar av gatusystemet används.
- £ Åtgärderna ska visa trafikanten att det är en stad man passerar möter och/eller passerar igenom.

Följande åtgärder kan bli aktuella:

- £ Cirkulationsplaster ersätter vissa flervägs korsningar för att minska antalet olyckor och skadeföljden av eventuella olyckor.
- £ Tydlig annonsering/utformning vid Styrmansgatan som i stadens trafikplanering bör fungera som en ”cityring”
- £ Bättre skyltning och information om verksamheter, parkeringsmöjligheter, alternativa vägar etc.
- £ Stängning och samordning av vissa anslutningar till Österleden.

Delmål och åtgärder för lätta trafiken

För den lätta trafiken, gående och cyklisterna, har följande mål formulerats:

- £ Passagemöjligheterna och gång- och cykelvägarna ska bli både attraktivare och funktionellare.
- £ Passagernas läge och gång- och cykelnäten utformning ska anpassas till nya målpunkter.
- £ Sammanbindning av gång- och cykelbanorna öster om leden ska ske i nord-sydlig riktning.
- £ Kollektivtrafikens förutsättningar bör studeras längs Österleden.

Följande åtgärder kan bli aktuella:

- £ Bättre och fler passager tvärs Österleden och de större anslutande gatorna samt vid planerade målpunkter.
- £ Styra till passager, naturligt eller genom ”hinder”.
- £ Bussfickor bör anordnas vid nya målpunkter längs Österleden.
- £ Samtliga lösningar bör anpassas för funktionshindrade.

Mål och åtgärder för markanvändning och samhällsbyggnad

För markanvändningen har följande mål formulerats:

- £ Planen ska medverka till att skapa förutsättningar för etableringar och förändringar av markanvändning.
- £ Placering och planering av nya verksamheter ska ske med hänsyn till trafik-säkerhet, framkomlighet, miljö, utvecklingsmöjligheter samt transportkvalitet.
- £ Trafiklösningarna ska bidra till att skapa attraktiva bebyggelsemiljöer med utgångspunkt i ett helhetstänkande.

Följande åtgärder kan bli aktuella:

- £ Anpassning till beslutade och planerade exploateringar som badhuset, kongress- och konferenscenter, utvidgning av kyrkogården samt utveckling av Sjökvarteret.

Mål för miljö och arkitektur

För miljö och arkitektur har följande mål formulerats:

- £ Vägmiljön ska utgöra en attraktiv och välkomnande miljö för trafikanten.
- £ Utformningar av vägmiljön och dess närområde ska ske med hänsyn till omgivande bebyggelsemiljöer och stadskarakter.

Följande åtgärder kan bli aktuella:

- £ Vid ombyggnad och nybyggnad kompletteras nuvarande vegetation med nya träd och buskplanteringar.
- £ Tillkommande vägutrustning, belysning, material etc. väljs med omsorg.

Förslag

En ombyggnad av Österleden är ett stadsbyggnadsprojekt. Förslagets åtgärder har för att säkerställa genomförbarheten och en god helhetslösning, vägts mot tekniska, ekonomiska och miljömässiga aspekter.

Förutsättningar

Vägstandard

Österleden behåller sin bredd på cirka 7,5–8 meter med tillåten hastighet 50 km/timmen. Tvåfältigheten bibehålls. Delen mellan Nygatan och Storagatan föreslås bli 1+1 fältig med mittremsa.

Dimensionering och trafikmängder

Samtliga korsningar och trafikplatser är dimensionerade enligt Svenska Vägverkets utformningsregler, VU 94 supplement 2, för prognostiserade trafikmängder år 2020 samt för bussar och tung trafik typfordon Lm (25,25 meter långt fordonståg d.v.s. dragbil med påhängsvagn). Det innebär att även boggiebussar (typfordon Bb) med en längd av 14,5 meter kan passera genom korsningar och cirkulationsplatser.

Det finns fordonskombinationer som kräver större utrymme, framför allt vid sväng i korsning. Dessa fordon kan i de flesta fall ta sig genom en korsning med mindre bekvämt körsätt och lägre hastighet.

Miljö och arkitektur

Helhetsintrycket av Österleden är att miljön kring vägen är välordnad, bra förvaltd och anpassad till läget mellan staden och havet. Behovet av miljö- och gestaltningsåtgärderna är begränsade. Gestaltning av helhetsmiljön med vägutrustning växtarter, belysning, skyltning etc. sker vid fortsatt projektering.

Övriga trafiksystemet

Anslutande gator behålls med nuvarande funktion och utformning. Rökerirondellens kapacitet förbättras genom vissa fysiska åtgärder.

Indelning i delområden - sekvenser

Förslaget är utformat för att kunna genomföras i etapper och med hänsyn till nuvarande och framtida förutsättningar i närområdet.

I utredningsarbetet har omgivningens karaktär delats in i tre delarområden, s.k. sekvenser:

- £ **Entrézon**en, mellan Rökerirondellen och det nya badhuset.
- £ **Förstadszon**en, mellan badhuset och Styrmansgatan
- £ **Stadszon**en, mellan Styrmansgatan och Storagatan.

De föreslagna åtgärdernas detaljeringsgrad har till viss del utformats med utgångspunkt i dessa karaktärer och de behov av utformning av både trafiklösningar och utformning av vägrum och omgivning som det innebär.

Fordonstrafiken

Dagens trevägskorsning vid *Lagervägen/Slantgränd* ersätts med en cirkulation som samordnas med en cirkulationsplats vid ny anslutning till badhuset. Även *Strandgatan* ansluts till cirkulationsplatsen. Cirkulationsplatsen kan anslutas till eventuella bostadsöar.

Anslutningarna till *hotell- och restaurangskolan och Villagränd* stängs och ersätts med en ny i ett läge mellan nuvarande anslutningar. Den nya anslutningen möjliggör en sydlig anslutning till badhuset samt en nordlig anslutning till Sjökvarteret. I området mellan badhustomten och Sjökvarteret kan ett område för vindsurfingverksamhet med en parkeringsplats anordnas. Anslutningen kan anslutas till eventuella bostadsöar.

Anslutningen till *Sjökvarteret* förbättras med refuger. Informationsplatsen kommer att tas bort och ersättas med nya längs infartsvägarna norr om Rökerirondellen. Antalet infarter till Sjökvarteret har minskats och passager för den lätta trafiken har anordnats i lägen där de bedöms lämpliga med utgångspunkt i dagens och framtida behov.

Vid *Styrmansgatan* föreslås en cirkulationsplats. Mittremsor anordnas på delen mellan Styrmansgatan och Storagatan samordnat med passager och refuger. Mittremsan ska medverka till att styra den lätta trafiken till passagera. Styrmansgatans status som ”genomfartsgata” förtydligas genom fysiska åtgärder och skyltning. Cirkulationsplatsen kan anslutas till eventuella bostadsöar.

På delen mellan *Nygatan och Storagatan* förbättras passagera i nuvarande läge.

Lätta trafiken

Passager anordnas vid lämpliga målpunkter och lägen. Nuvarande gång- och cykelvägar ansluts till passagera.

En *ny gång- och cykelväg* anordnas öster om Österleden på sträckan mellan Sjökvarteret och vidare norrut. Den ersätter på vissa delar nuvarande sträckning längs stranden (som försvinner när badhuset byggs). Gång- och cykelväg anordnas även längs den nya sträckningen för Strandvägen.

Befintlig gångväg längs nuvarande sträckning av Strandgatan kan behållas genom kyrkogården. Från norr ansluter gång- och cykelvägen öster om Österleden till en passage vid den föreslagna trafikplatsen vid badhuset.

Passager med refuger anordnas även vid passage av Nygatan, Styrmansgatan, ny anslutning vid Villavägen samt ny anslutning för Lagervägen/Strandgatan.

Kollektivtrafik

Busshållplatser föreslås i anslutning till badhuset. Ingen reguljär linjetrafik förekommer i dagsläget längs Österleden. Hållplatserna medger dock framtida förändringar i linjesystemet. Hållplatserna innebär också att charterbussar etc. till badhuset ges goda anslutningsförhållanden.

Även övriga tillkommande målpunkter i närområdet kan på sikt innebära att behovet av kollektivtrafikförsörjning längs Österleden bör övervägas.

Vägutrustning

Vägbelysning bör ersättas i samband med förvaltningsåtgärder. Av säkerhetsskäl bör den bytas till stolpar av s.k. ”säkerhetstyp” samt placeras minst 2 meter från väggkant. Vid byte bör en också en mer ”stadsmässig” typ väljas.

I delen mellan Nygatan och Stora gatan föreslås att belysningen ersätts och placeras i den föreslagna mittremsan.

Vägsyltning ses över och ersätts till stora delar. Rekommenderade entréer till centrum, parkeringsplatser och leder bör skyltas bättre än i dag.

Övriga förändringar i gatusystemet

Strandgatans sträckning anpassas till föreslagen utvidgning av kyrkogården och ansluts till Österleden. Lagervägen och Slantgränd ansluts till Strandgatan.

Miljö och arkitektur

Alléplanteringar med träd föreslås där omläggning av gång- och cykelvägar sker. Ytterligare trädplanteringar kompletterar nuvarande alléer i första hand kring föreslagna nya gång- och cykelvägar. I cirkulationsplatser, refuger och mittremsor föreslås planteringar av buskar, perenner och träd.

Översiktskarta

NYTT BADHUS

NUVARANDE GÅNG-
OCH CYKELVÄG
BEHÅLLS

NY ANSLUTNING TILL
GÅNG- OCH CYKELVÄG
LÄNGS ÖSTERLEDEN

ANSLUTNING
TILL BADHUSET

PASSAGE

CIRKULATIONSPLATS

MOT RÖKERIRONDELLEN

ANSLUTNING STÄNGS

PASSAGE

NY DRAGNING AV
GÅNG- OCH CYKELVÄG

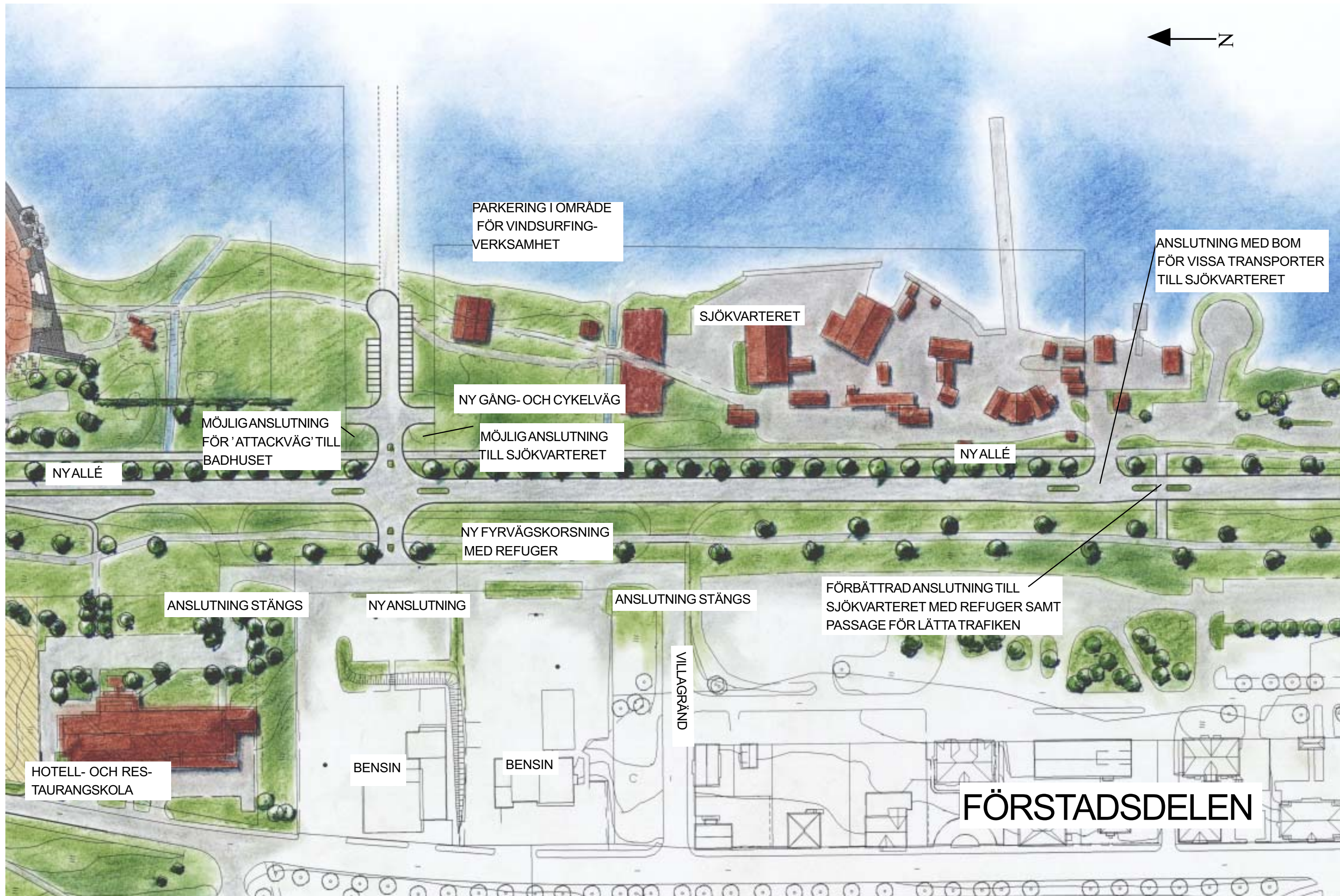
MÖJLIG UTVIDGNING
AV HOTELL- OCH
RESTAURANG SKOLAN

ENTRÉDELEN

PLANERAD
UTVIDGNING AV
KYRKOGRÄDEN

DEL AV STRANDGATAN UTGÅR:
GÅNG- OCH CYKELVÄG
KAN VARA KVAR

STRANDGATAN

PARKERING I OMRÅDE
FÖR VINDSURFING-
VERKSAMHET

ANSLUTNING MED BOM
FÖR VISSA TRANSPORTER
TILL SJÖKVARTERET

SJÖKVARTERET

NY GÅNG- OCH CYKELVÄG

MÖJLIGANSLUTNING
FÖR 'ATTACKVÄG' TILL
BADHUSET

MÖJLIGANSLUTNING
TILL SJÖKVARTERET

NYALLÉ

NYALLÉ

NY FYRVÄGSKORSNING
MED REFUGER

FÖRBÄTTRAD ANSLUTNING TILL
SJÖKVARTERET MED REFUGER SAMT
PASSAGE FÖR LÄTTA TRAFIKEN

ANSLUTNING STÄNGS

NY ANSLUTNING

ANSLUTNING STÄNGS

VILLAGRÄND

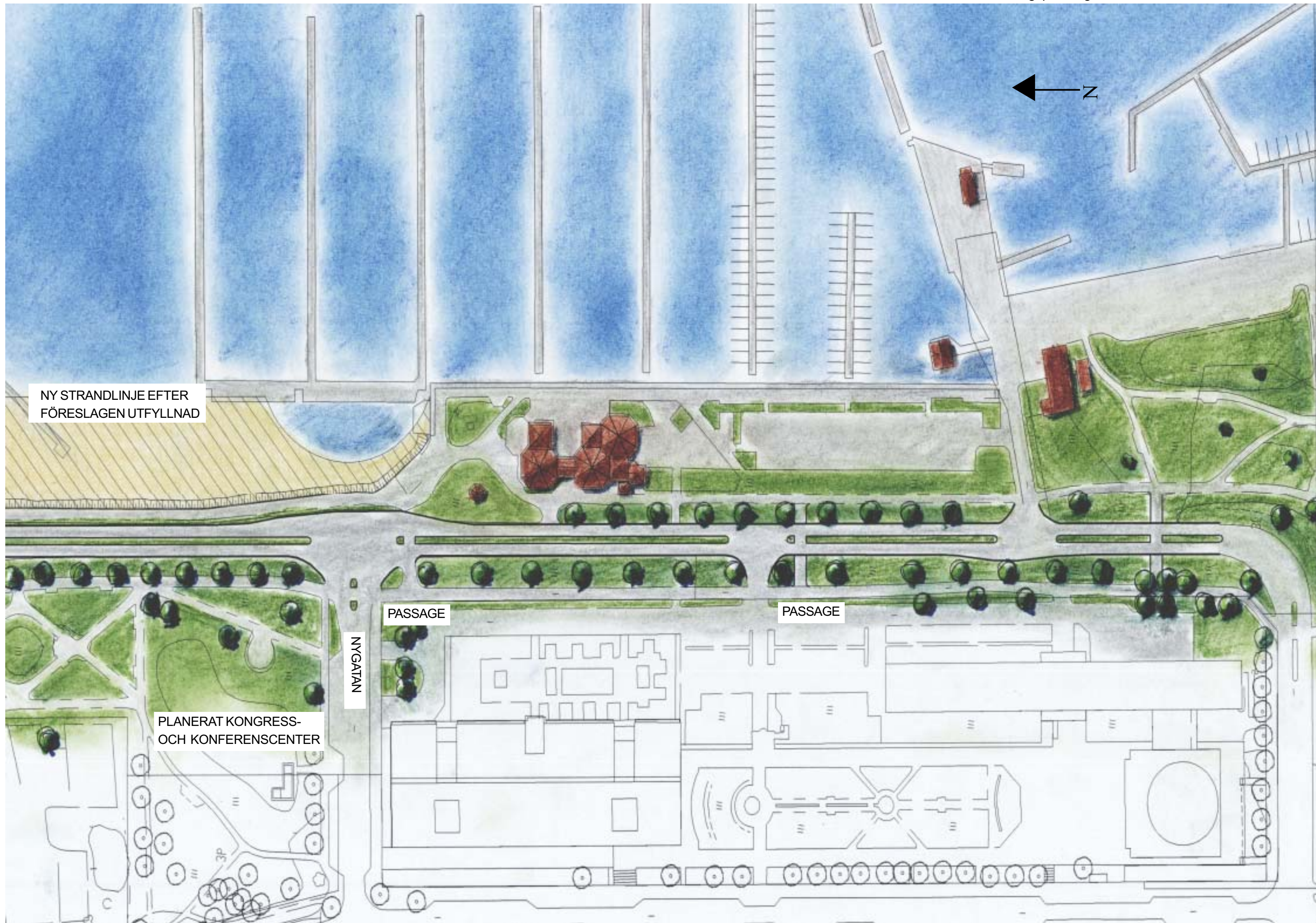
HOTELL- OCH RES-
TAURANGSKOLA

BENSIN

BENSIN

FÖRSTADSDELEN

NY STRANDLINJE EFTER
FÖRESLAGEN UTFYLLNAD

PLANERAT KONGRESS-
OCH KONFERENSCENTER

NYGATAN

PASSAGE

PASSAGE

3P

Effekter och konsekvenser

Fordonstrafiken

Nollalternativet

Nollalternativet ("vad händer på sikt om vi inte gör något") innebär ökad trafik och nya trafikallstrande verksamheter kring Österleden. Kapaciteten ökar och köbildningarna vid högtrafik minskar i och med att Rökerirondellen byggts om.

Kapacitetsberäkningarna visar på att framkomlighetsproblem kommer att uppstå vid Styrmansgatan.

Olycksriskerna ökar och framkomligheten för fordonstrafiken försämras.

Föreslaget alternativ

Jämfört med ett nollalternativ kommer föreslagna lösningar att innebära förbättrad kapacitet och framkomlighet för trafik som ansluter till Österleden från Nygatan, Styrmansgatan och Strandvägen/Lagervägen. Speciellt vid Styrmansgatan blir förbättringarna avsevärda.

Kapacitetsberäkningar

Med utgångspunkt i prognostiserade trafikökningar och tillkommande planerad bebyggelse med nya målpunkter, har föreslagna åtgärder kapacitetsberäknats med avseende på fordonstrafikens framkomlighet i korsningspunkterna längs Österleden.

Ett av delmålen för utredningen är att de föreslagna åtgärderna inte ska minska fordonstrafikens framkomlighet längs Österleden, även vid en trafikökning som på en tjugoförårsperiod uppgår till 35 % (1,5 % per år).

Beräkningarna har utförts med hjälp av Trivectors beräkningsprogram Capcal och utgår från VU 94, Svenska vägverkets dimensionering och klassning av kapacitet.

Beräkningsförutsättningar:

- £ Skyltad hastighet 50 km/timmen.
- £ Prognosår 2020.
- £ Tung trafik 10-12%.
- £ Ett körfält i vardera riktningen i samtliga korsningar.
- £ Vid maxtimme är trafiken 10% av medeldygnstrafik.
- £ Förväntad belastningsgrad under dimensionerande timme bör understiga 0.7, helst 0.5. Den högre nivån kan accepteras vid ombyggnad i tätortsmiljö.

Ett framkomlighetsproblem som uppmärksammas, men inte tillhör detta uppdrag, är kapacitetsbristen i Rökerirondellen. Det förorsakar köande fordon långt in på Österleden och kan till och med blockera korsningen med Strandgatan/planerade badhuset. För att uppnå en god framkomlighet för trafiken längs Österleden bör detta problem åtgärdas.

Kapacitet vid Nollalternativet

Vid nollalternativet, inga åtgärder på nuvarande vägar och gator, kommer trafikutvecklingen att innebära kapacitetsproblem vid Strandgatan i framtiden. Genomförda beräkningar visar att belastningsgraden år 2020 blir 0.60-0.98 i korsningen mellan Österleden och Strandgatan. Korsningen med Styrmansgatan understiger 0.7 och med Nygatan understiger 0.50. Ytterligare trafik innebär också att dagens kapacitetsproblem i Rökerirondellen kommer att förvärras vid högtrafik.

De kapacitetsberäkningar som är utförda på föreslagna korsningsutformningar visar på belastningsgrader mellan 0.30 till 0.72 längs Österleden.

Kapacitet vid föreslagna lösningar

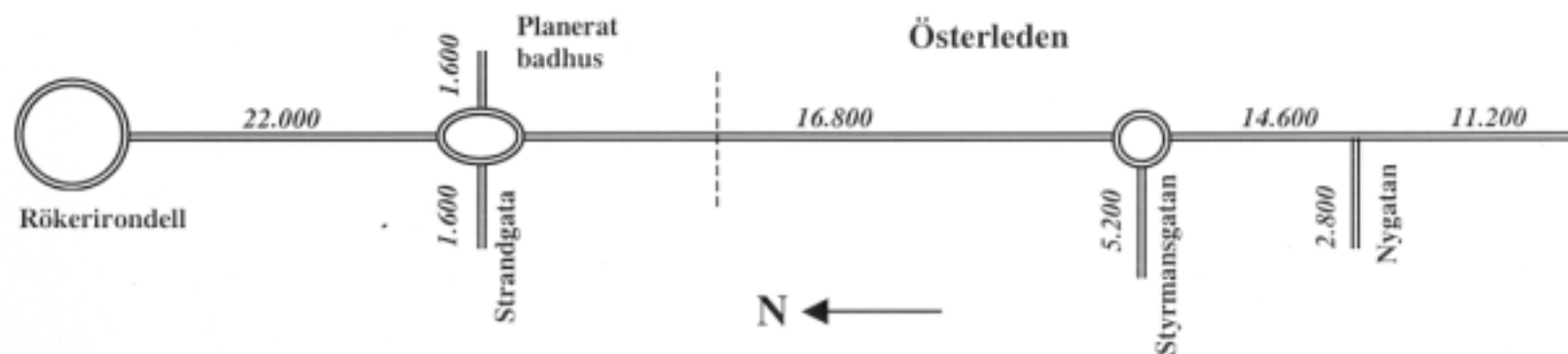
I den föreslagna cirkulationsplatsen vid planerade badhuset/Strandgatan uppstår den högsta belastningsgraden för det norra inkommande körfältet, som blir 0.72. I övrigt är belastningsgraden mellan 0.30 och 0.64.

Nivåerna på belastningsgraden är acceptabel ur framkomlighetssynpunkt, ca 10 köande fordon kan förekomma under maxtimmen på det högst belastade körfältet enligt ovan. I övrigt kan det förekomma något enstaka fordon som köar i korsningarna.

Belastningsgraden

Beräknade belastningsgrader enligt kapacitetsberäkningar i föreslagna korsningspunkter.

Österleden/Strandgatan	Norr	0.72
	Öster	0.10
	Söder	0.57
	Väster	0.13
Österleden/Styrmansgatan	Norr	0.64
	Söder	0.61
	Väster	0.30
Österleden/Nygatan	Norr	0.40
	Söder	0.35
	Väster	0.39

Beräknade trafikmängder längs Österleden år 2020, toroni/medeldygn.

I förslaget redovisas förbättringar av tre- och fyrvägs korsningar med anslutningar till Sjökvarteret och ny anslutning till Villavägen/bensinstationerna samt förbättringar av passagerna tvärs Österleden. Dessa åtgärder innebär inte kapacitetsbegränsningar för trafiken längs Österleden.

Det bör noteras att det är nödvändigt att genomföra åtgärder i Rökerirondellen om en cirkulationsplats ska kunna byggas vid badhuset. Utan ombyggnad av Rökerirondellen kommer det att bildas köer genom badhusrondellen vid högtrafik mot norr. Ovanstående kapacitetsberäkningar förutsätter en sådan ombyggnad.

Måluppfyllelse

Antalet olyckor torde minska och antalet olyckor med allvarliga skador minskar i och med att hastigheten och vinklar mellan fordon i korsningarna förändras. Även om antalet olyckor är konstant kommer följderna i form av skador med allvarliga skador att minska.

Kapaciteten kommer att förbättras trots tillkommande passager och avsmalning av körfälten mellan Nygatan och Storgatan.

Kollektivtrafiken

Nollalternativet

Ingen linjetrafik finns i dag eller är planerad längs Österleden. Däremot är badhuset en målpunkt som bör ges goda förutsättningar för angöring av bussar. Angöring med bussar kan ske vid entrén till badhuset via anslutning till Österleden.

Föreslaget alternativ

Jämfort med ett nollalternativ innebär föreslagna bussfickor vid badhuset förbättringar av möjligheten att angöra både linje- och charterbussar till en av de större framtida målpunkterna längs Österleden.

För att kollektivtrafikförsörja andra planerade målpunkter längs Österleden som bostadsöar, eventuella bostäder mellan Strandgatan och Österleden, Sjökvarteret m.m. kommer ytterligare bussfickor att bli nödvändiga.

Måluppfyllelse

Det finns inga planer eller målsättningar för kollektivtrafiken längs Österleden. Däremot kommer flera målpunkter och eventuella bostäder på sikt att skapa behov av kollektivtrafikförsörjning längs Österleden. Då bör det även bli aktuellt med ytterligare bussfickor än vad som redovisas i förslaget, exempelvis vid Sjökvarteret, anslutningar till bostadsöar och kyrkogården.

Lätta trafiken

Nollalternativet

Nollalternativet innebär ökad trafik och nya trafikallstrande verksamheter kring Österleden. Olycksriskerna ökar och framkomligheten för den lätta trafiken försämras.

Föreslaget alternativ

Jämför med ett nollalternativ innebär föreslagna åtgärder att trafiksäkerheten och komforten för den lätta trafiken i vissa delar förbättras avsevärt. Förbättringarna är störst vid passage av Österleden samt för gående och cyklister som rör sig öster om leden. För den lätta trafiken som rör sig väster om Österleden innebär åtgärderna främst förbättringar vid passage av Nygatan och Styrmansgatan.

Måluppfyllelse

Åtgärderna innebär en förbättring av trafiksäkerheten och komforten för den lätta trafiken längs och tvärs Österleden men också tvärs anslutande större gator.

Samhällsbyggnad

Nollalternativet

Vid nollalternativet berörs inte förutsättningarna för utveckling och exploatering av obebyggda områden kring Österleden direkt. Indirekt innebär dock ett nollalternativ där inga trafikåtgärder genomförs, att förutsättningar för exploatering kan försvåras p.g.a. trafiksituationen.

Föreslaget alternativ

Jämfort med ett nollalternativ innebär föreslagna åtgärder i första hand att tillgängligheten ökar och möjligheten att tillföra ytterligare trafik till området förbättras. Möjligheten att ansluta till diskuterade bostadsöar säkerställs vid cirkulationsplatserna och ny anslutning vid Villavägen/norra delen av Sjökvarteren.

Måluppfyllelse

Åtgärderna innebär en framförhållning för tillkommande bebyggelse och innebär inga begränsningar för planerade och diskuterade exploateringar. I stället kan förbättringar av trafiksituationen medverka till och utgöra en förutsättning för lokaliseringar kring Österleden. Mark tas inte i anspråk på sådant sätt att det hindrar framtida exploateringar i området.

Kostnader

Anläggningskostnaderna är översiktligt beräknade till totalt cirka • 1 500 000 och fördelar på tre geografiska delområden som överensstämmer med Österledens indelning i karaktäristiska delar.:

- £ **Delområde Entrézon** - delen mellan Rökerirondellen till och med badhustomten. Omfattar även kostnader för ombyggnad av Strandgatan/Lagervägen/Slantgränd.
- £ **Delområde Förstadszon** - delen mellan badhustomten och t.o.m. Styrmansgatan. Omfattar även gång- och cykelväg mellan Sjökvarteret och badhuset.
- £ **Delområde Stadszon** - delen mellan Styrmansgatan och Storgatan.

Översiktlig kostnadsberäkning Östra infarten Mariehamn

Anläggningskostnad Etapp 1	• 731 800
Anläggningskostnad Etapp 2	• 318 600
Anläggningskostnad Etapp 3	• 155 100
Summa anläggningskostnad	• 1 205 500

Projekteringskostnad (6%)	• 72 330
Oförutsedda kostnader (15%)	• 180 825
Total projektbudget	• 1 458 655

Kostnaderna inkluderar att rivningsarbete, anläggningsarbeten för trafikåtgärder,

Fort satt arbete

Utredningsplanen utgör underlag för landskapets och stadens planering av fysiska åtgärder för trafiken kring Österleden samt underlag för stadens övriga planering.

Utredningsplanen har under hösten 2002 ställts ut så att stadens medborgare fått möjlighet att bidra med synpunkter på förslagen. Denna utgör nu ett underlag för vidare planering av bebyggelse och trafikåtgärder kring Österleden och berörda delar av centrum och hamnområdet.

För att mer omfattande ombyggnader av Österleden ska kunna ske ska en vägplan upprättas och en projektering utföras. Föreslagna åtgärder kan innebära att detaljplaner kan behöva revideras.

Följande aspekter bedöms som särskilt viktiga att belysa vid fortsatt planering och eventuell projektering:

- £ Rökerirondellens utformning som idag och vid en ombyggnad av Österleden enligt framtaget förslag kommer att vara begränsande för framkomlighet och trafiksäkerhet.
 - £ Planerad och diskuterad bostadsbebyggelses direkta och indirekta påverkan på trafikförutsättningarna. Bl.a. kommer eventuella bostadsöars behov av tillgänglighet för fordon, lätt trafik, service och kollektivtrafikförsörjning studeras.
 - £ Sjökvarterets och kyrkogårdens behov av parkeringsytor.
 - £ Gestaltningsfrågorna – hur ska vägrummet utformas så att en framtida omgivning och vägrummet kan bli en attraktiv och väl utformad del av staden?
 - £ Miljöfrågor vid en lokalisering av bostäder nära Österleden.
-
- £ Behovet av kollektivtrafikförsörjning längs Österleden.

Etappindelning

De föreslagna trafikåtgärderna kan etappindelas på flera sätt, både geografiskt och funktionellt. Vid en prioritering föreslås av angelägenhetsskäl följande genomförandeordning:

1. Åtgärder för att förbättra kapaciteten i Rökerirondellen och en tillfällig anslutning till Badhuset.
2. Åtgärder för den lätta trafiken för passage tvärs Österleden.
3. Sammanhängande gång- och cykelväg öster om Österleden till badhuset och vidare norrut.
4. Ombyggnad av korsningen Strandgatan/Lagervägen – Badhuset (om det inte kan ske i samband med ombyggnad av Rökerirondellen).
5. Förbättring av nuvarande anslutning till Sjökvarteret.
6. Ny anslutning till Villagränd/bensinstationerna och nordlig anslutning till Sjökvarteret.
7. Ombyggnad av korsningen vid Styrmansgatan
8. Ombyggnad av korsningen till Nygatan.
9. Mittremsa mellan Nygatan och Stora gatan.

Samråd och referenser

Samråd och redovisningar

Vid stadsstyrelsens möte den 23 maj 2002 informerade stadens politiker om förslaget till ombyggnad av Österleden.

Under arbetets gång har det hållits fem projekteringsmöten med deltagande från staden och landskapsstyrelsen.

Referensmaterial

- £ Trafiksäkerhetsprogram för Mariehamns stad 1998. Tyréns Infrakonsult AB
- £ Trafikplan för Åland. Landskapsstyrelsen.
- £ Protokoll från Stadsfullmäktiges möten.
- £ Detaljplaner och projekteringshandlingar för nytt badhus.
- £ Underlag för utveckling och planläggning av Sjökvarteret.
- £ VU 94, Svenska Vägverkets utformningsanvisningar. 2002 års utgåva.
- £ Svenska Vägverkets handbok, Redovisning av vägutredning Publikation 1994:71.

FRIKÖPSPLATSER

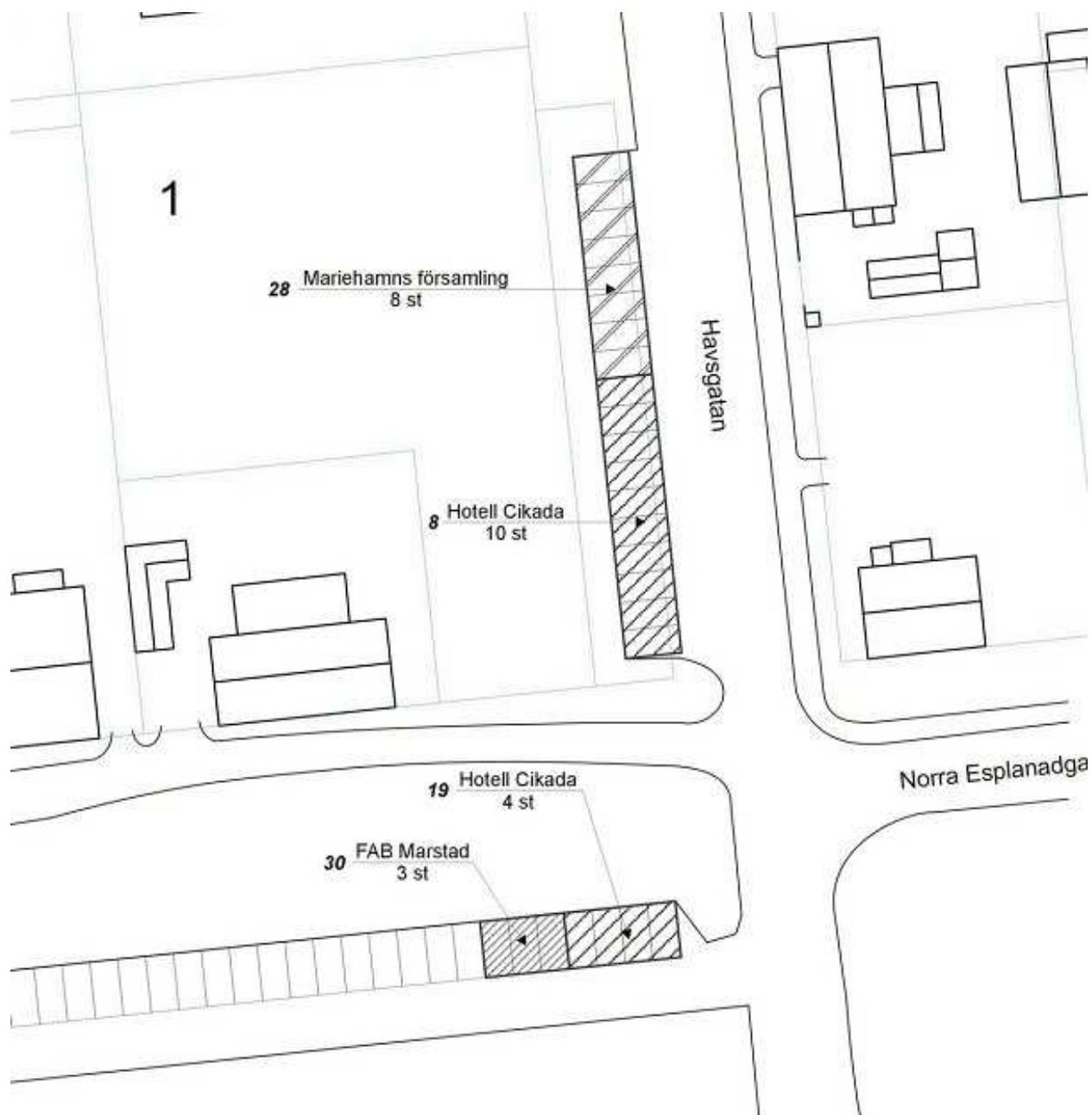
Staden har i flera årtionden tillämpat möjligheten att fastighetsägare kan friköpa sig från skyldigheten att anlägga bilplatser på tomt. Förfarandet förutsätter att respektive tomt i stadsplanen har inskrivet rätt till sådant friköp som i regel inte gäller bilplatser för boendet. Områden där friköpta bilplatser kan iordningställas definieras i stadsplan.

Friköpt bilplats får inte reserveras för enskild parkering.

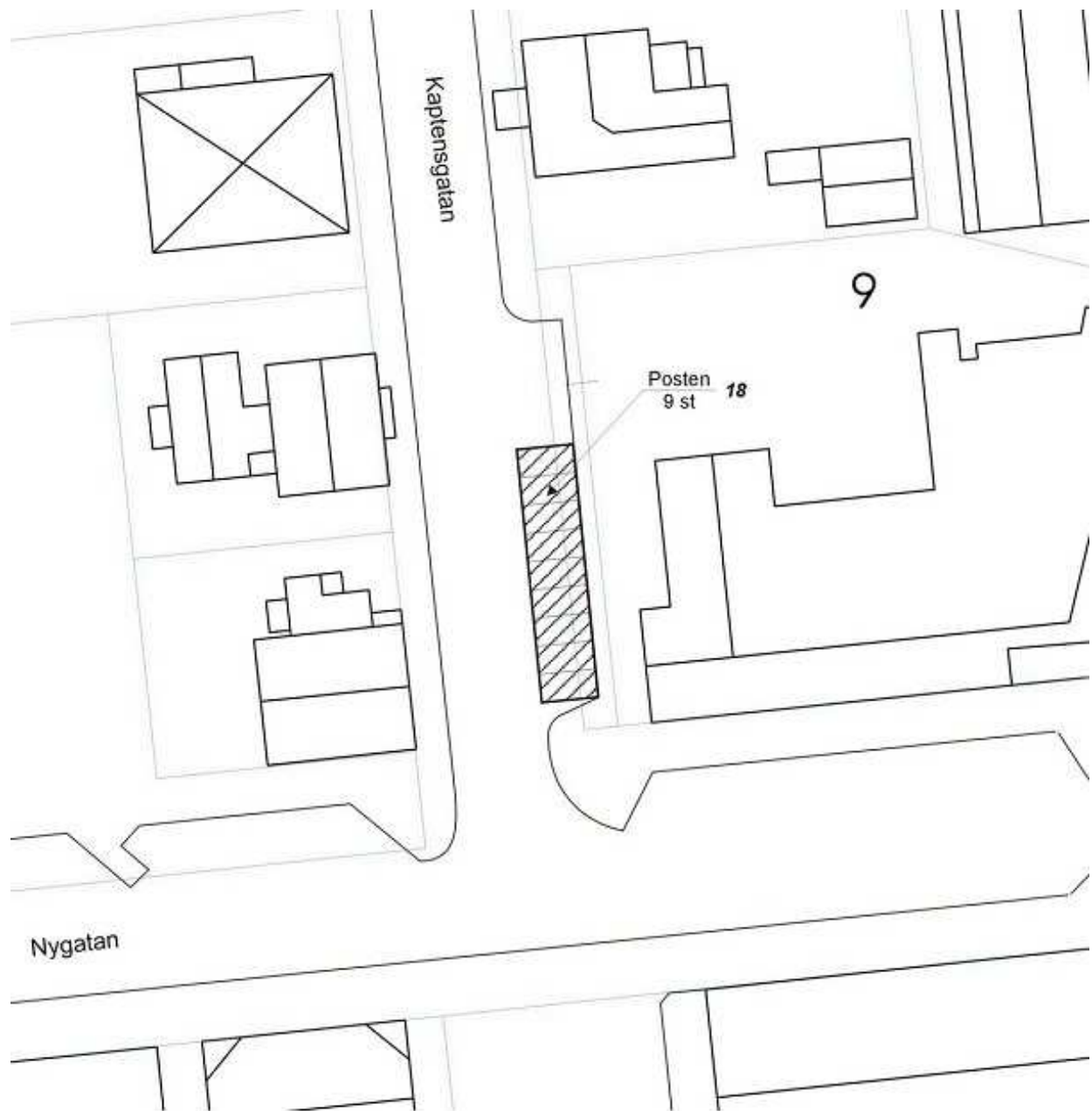
Avgiften är tänkt att täcka kostnaderna för och driften av iordningställd bilplats. Hittills har friköp tillämpats på följande platser:

Havsgatan	18 st	
Havets folk	7st	
Kaptensgatan	18 st	
Kaptensgatan östra	9 st	
Mekmattesgränd	9 st	
Möckelöbrinken	29 st	
Norra Esplanadgatan	9 st	
Rönnerbergs torg	114 st	
Sittkoff	67 st	
Sonckstigen	6 st	
(Stavamostersvägen)	16 st	(Största delen på tomt enl. ny stadsplan)
Strandhagsvägen	11st	
Alexandersparken	13 st	
SUMMA	310 st	(326 st)

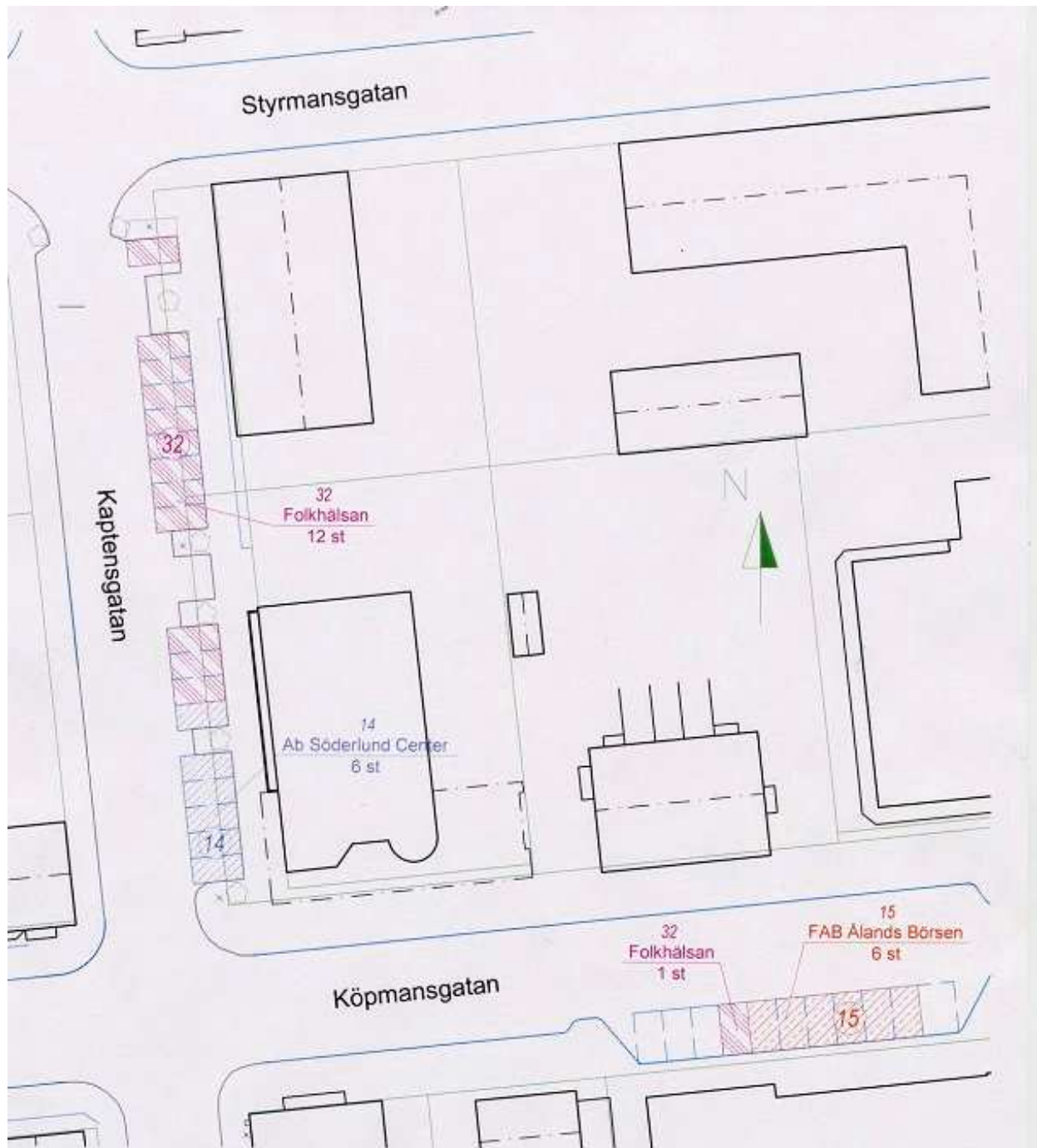
Nedan redovisas på kartor stadens friköpsområden "friparkeringar".

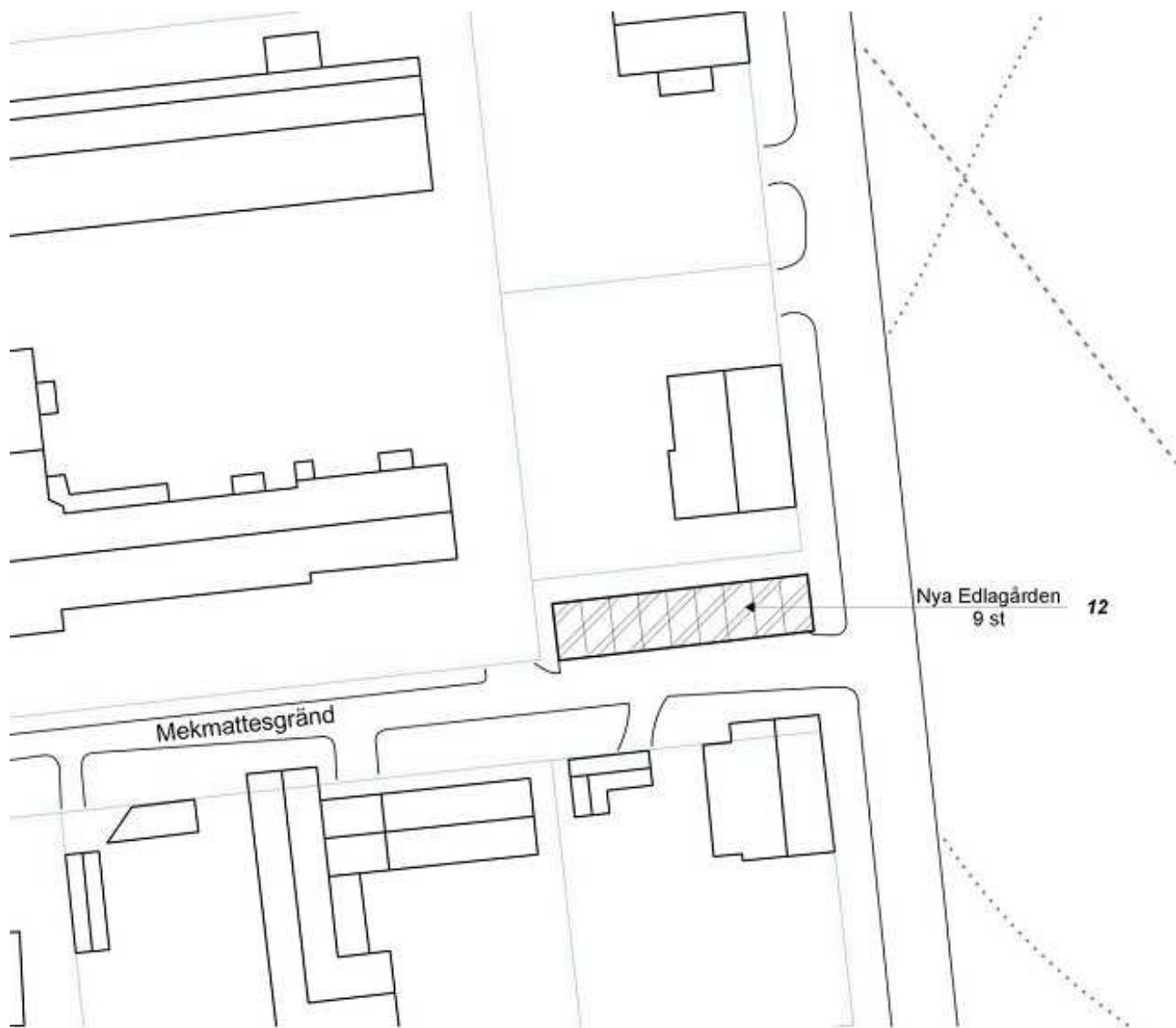
Rev.	Antal	Avser:	Sign	Datum
STADSOEL		KVARTER		ARKIVANTECKNINGAR
ÅTGÄRD		TOMT		RITNINGSTYP
BYGGNADSOBJEKT			INNEHÅLL	SKALA
FRIPARKERINGAR Havsgatan - N Esplanadgatan			Plan	1:500
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN Elverksgatan 1 22 100 MARIEHAMN. Tel. 018 / 5311			RITAD	GOOD, TC
			KONSTR.	FASTST, TN
			GRANSKAD	
Mariehamn			Avtal nr 8, 19, 28, 30	
10.12.1999				

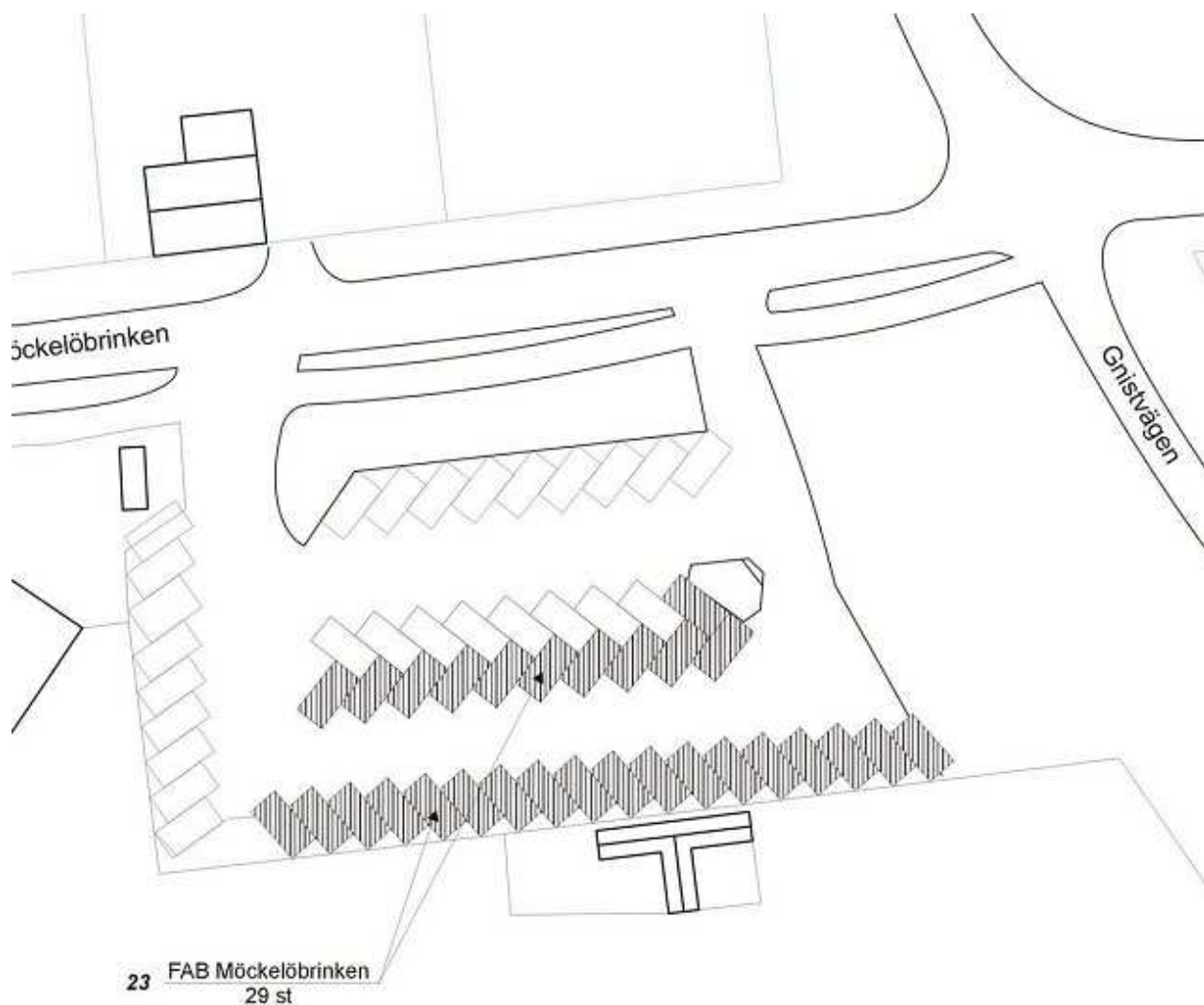
Rev.	Antal	Avser				Sign.	Datum
STADSDEL			KVARTER	TOMT	ARKIVANTECKNINGAR		
ATGÅRD					RITNINGSTYP		
BYGGNADSÖBJEKT					INNEHÅLL	SKALA	
FRIPARKERINGAR Kaptensgatan S					Plan	1:500	
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN <small>Elverksgatan 1 22 100 MARIEHAMN Tel. 018 / 5311</small>			RITAD	GÖDK. TC	Avtal nr 18		
			KONSTR.	FASTST. TN			
			GRANSKAD				
Mariehamn	10.12.1999						

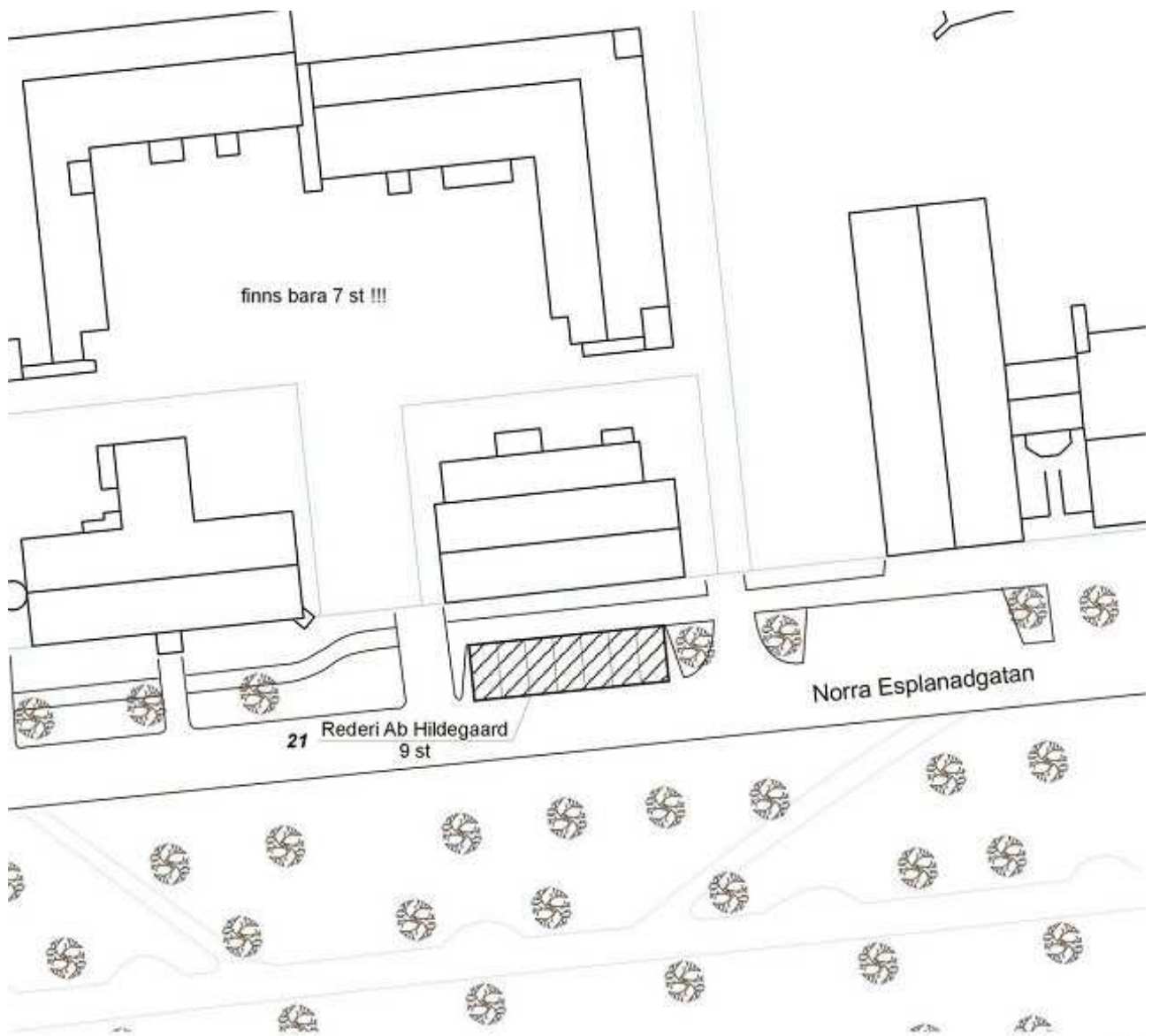
Stadsdel	Kvarter	Tomt	Arkivanteckningar			
Ägare			Ritningstyp	Löp nr/nr		
Byggnadsobjektets namn och adress			Innehåll	Skala		
FRIPARKERINGAR Kaptensgatan N och Köpmansgatan			Plan	1:500		
MARIEHAMNS STAD MARKAVDELNINGEN Elverksgatan 1 22 100 MARIEHAMN tel 018-53110 fax 018-531564		Kont	Planeringsområde	Arbetsnummer	Ritningsnummer	Ändring
		Ritst	Avtal nr 14, 15, 32			
		Örnst	Godk. TC	Godk. TV	Antv	Ft
		Datum	09.01.2003		P-Friköp	

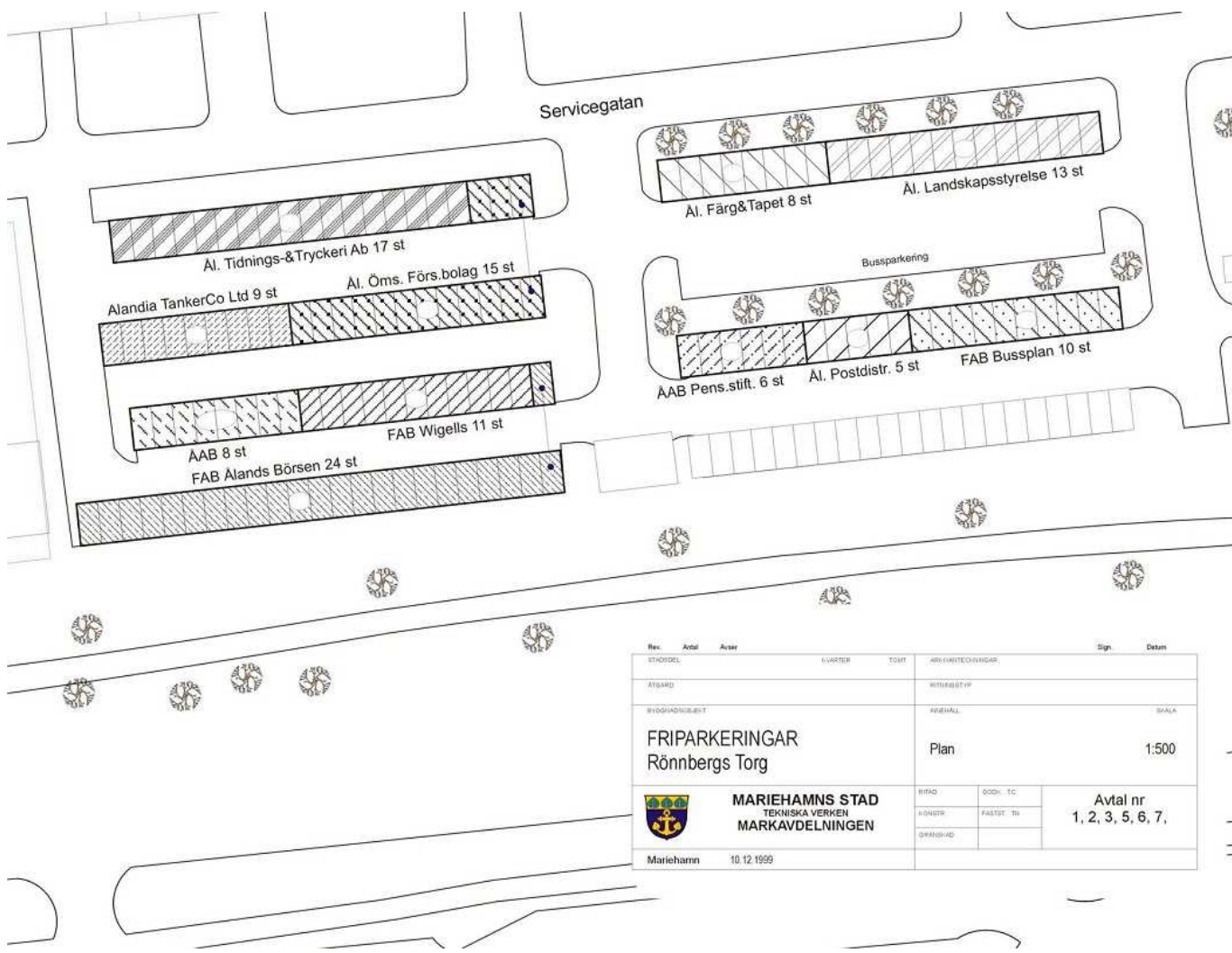
Rev.	Antal	Ävser	Sign.	Datum	
STADSDEL			KVARTER	TOMT	ARKIVANTECKNINGAR
ÅTGÄRD			RITNINGSTYP		
BYGGNADSOBJEKT			INNEHÅLL	SKALA	
FRIPARKERINGAR Mekmattesgränd			Plan	1:500	
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN <small>Elvekegatan 1 22 100 MARIEHAMN Tel. 016 / 5311</small>			RITAD	GODK. TC.	Avtal nr 12
			KONSTR.	FASTST. TN	
			GRANSKAD		
Mariehamn	10.12.1999				

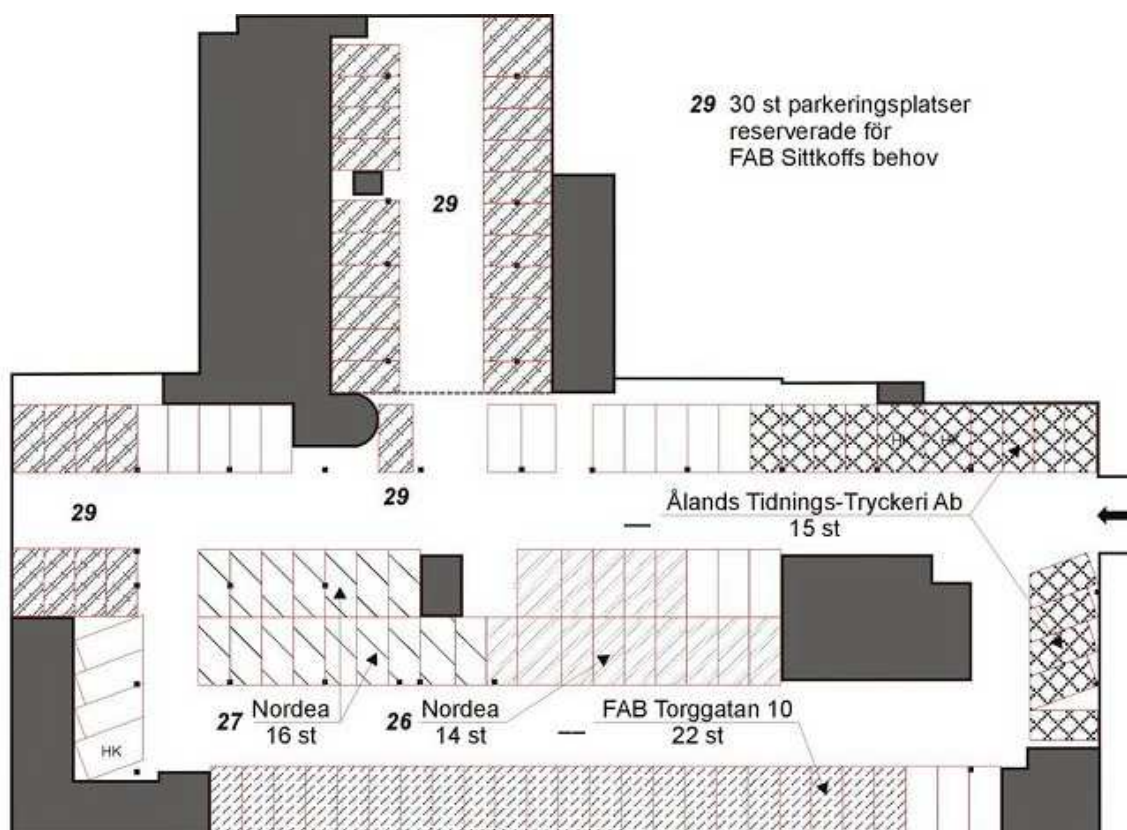
Rev.	Antal	Avser	Sign.	Datum
STADSDEL			KVARTER	
ATGÅRD			TCMT	
BYGGNADSOBJEKT			ARKIVANTECKNINGAR	
FRIPARKERINGAR Möckelöbrinken			RITNINGSTYP	
			INNEHÅLL	
			SKALA	
			Plan	
			1:500	
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN			RITAD	GODK. TC
			KONSTR.	FASTST. TN
			GRANSKAD	
Avtal nr				
Mariehamn	10.12.1999			

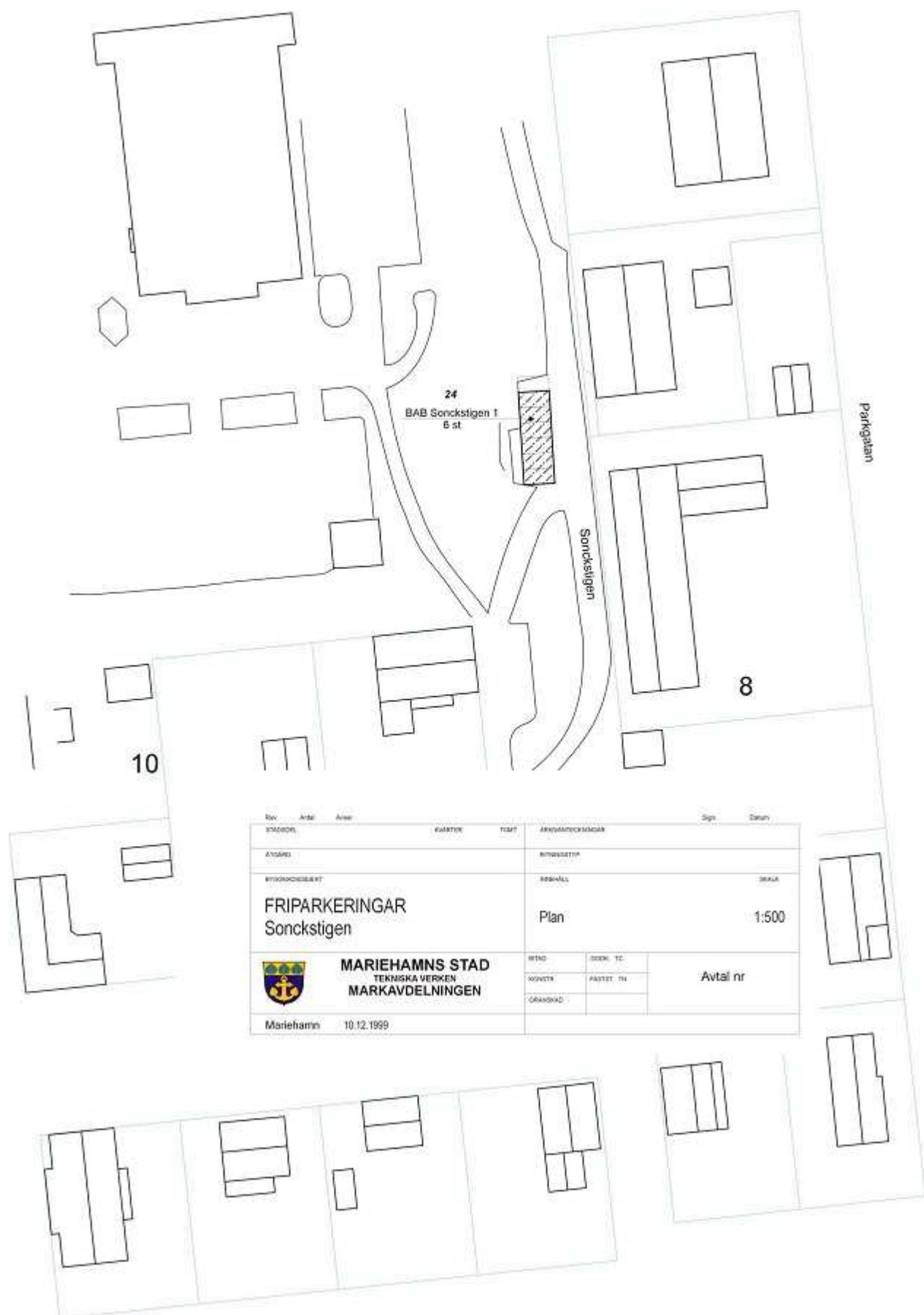
Rev.	Antal	Avser	Sign.	Datum
STADSDEL			KVARTER	
TOMT			ARKIVANTECKNINGAR	
ATGÅRD			RITNINGSTYP	
BYGGNADSOBJEKT			INNEHÅLL	SKALA
FRIPARKERINGAR Norra Esplanadgatan			Plan	1:500
 <p>MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN</p> <p>Elverksgatan 1 22 102 MARIHAMN Tel. 038 / 5311</p>			RITAD	GÖÖK, TC
			KONSTR.	FASTST, TN
			GRANSKAD	
Mariehamn			Avtal nr 21	
10.12.1999				

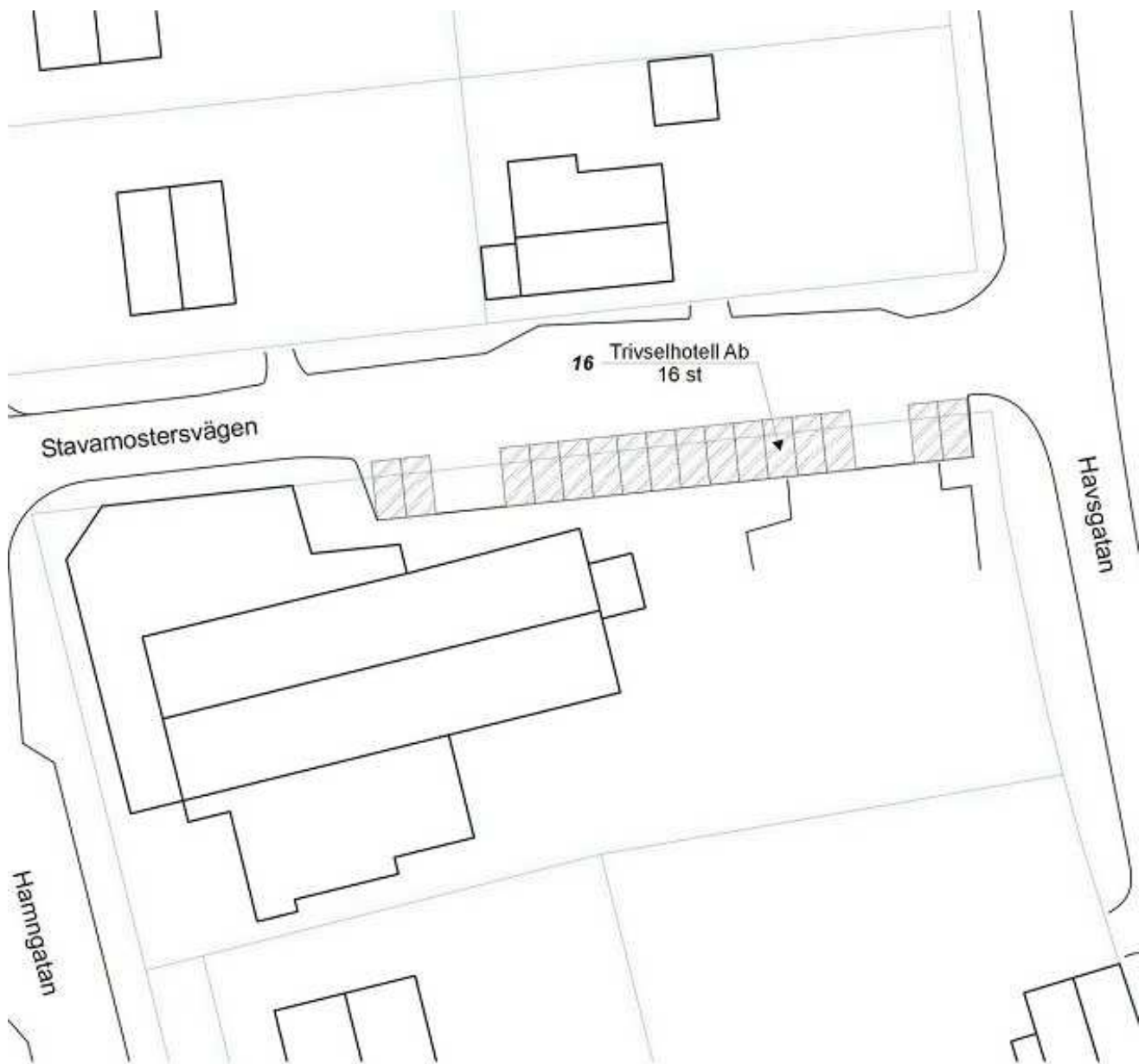
Rev.	Antal	År	Sign.		Datum	
STORDEL			KVARTER	EGHT	ÄRHÄNTECHNINGAR	
ÅTGÄRD			BILPARKERING			
BYGGVÄRDE			FÖRHÅLL		SKALA	
FRIPARKERINGAR Rönnerbergs Torg			Plan		1:500	
	MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN		BILD	ODD. TC	Avtal nr 1, 2, 3, 5, 6, 7,	
			BYGGSTR.	FASTST. TR.		
			SKISSAD			
Mariefhamn	10.12.1999					

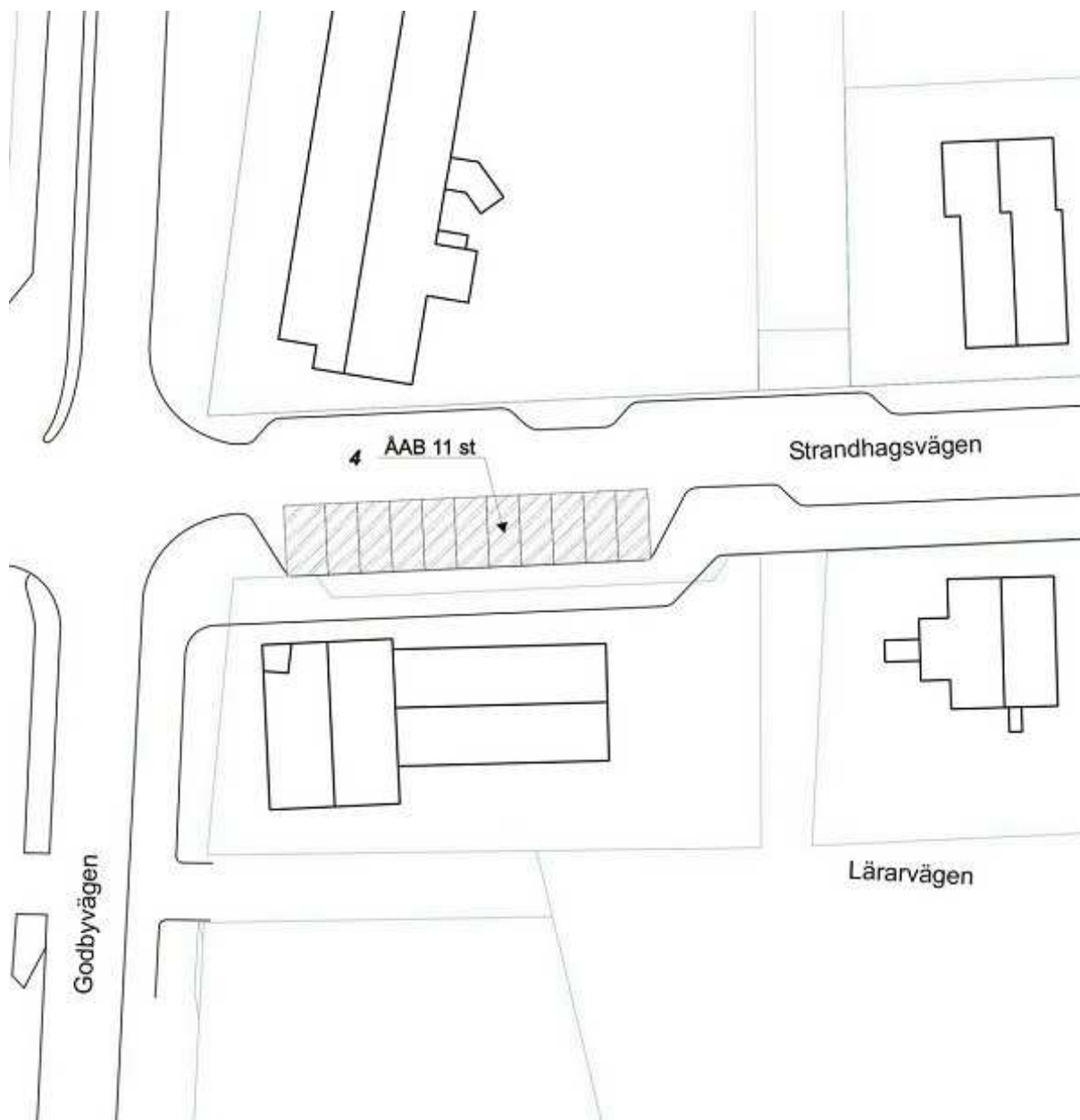
Rev.	Antal	Avser	Sign.	Datum	
STADSDEL		KVARTER	TOMT	ARKIVANTECKNINGAR	
ÅTGÄRD				RITNINGSTYP	
BYGGNADSOBJEKT				INNEHÅLL	SKALA
FRIPARKERINGAR Sittkoffs underjordiska parkering				Plan	1:500
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN	RITAD	GODK. TC	Avtal nr		
	KONSTR.	FASTST. TN			
	GRANSKAD				
Mariehamn	06.10.2003				

Rev	Antal	Area	KVARTER	TOMT	ANVÄNDNINGSKATEGORI	Sign	Storlek
STADEN					FRIPARKERING		
STADENS					FRIPARKERING		
BYGGSÄLLSKAP					FRIPARKERING		SKALA
FRIPARKERINGAR Sonckstigen					Plan		1:500
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN					BYGGSÄLLSKAP	BYGGSÄLLSKAP	Avtal nr
					KONSTRUKTÖR	FAKULTET	
					GRANSKAD		
Mariehamn		10.12.1999					

Rev.	Antal	Avser	Sign.		Datum
STADSDEL			KVARTER	TOMT	ARKIVANTECKNINGAR
ÅTGÄRD					RITNINGSTYP
BYGGNADSOBJEKT					INNEHÅLL
FRIPARKERINGAR Stavamostersvägen					SKALA
					Plan
					1:500
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN			RITAD	GODK. TC	Avtal nr
			KONSTR.	FASTST. TN	
			GRANSKAD		
Mariehamn		10.12.1999			

Rev.	Antal	Avser	Sign.		Datum
STADSDEL		KVARTER	TOMT	ARKIVANTECKNINGAR	
ÅTGÄRD				RITNINGSTYP	
BYGGNADSOBJEKT				INNEHÅLL	SKALA
FRIPARKERINGAR Strandhagsvägen				Plan	1:500
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN	RITAD	GODK. TC	Avtal nr		
	KONSTR.	FASTST. TN			
	GRANSKAD				
Mariehamn	10.12.1999		125		

Rev.	Antal	Ävser	Sign.		Datum
STADSDEL		KVARTER	TCMT	ARKIVANTECKNINGAR	
ATGÄRD				RITNINGSTYP	
BYGGNADSOBJEKT				INNEHÅLL	SKALA
FRIPARKERINGAR Österhamn				Plan	1:500
 MARIEHAMNS STAD TEKNISKA VERKEN MARKAVDELNINGEN			RITAD	GODK. TC	Avtal nr
			KONSTR.	FASTST. TN.	
			GRANSKAD.		
Mariehamn		10.12.1999			

Hänvisning
Inbegärt
utlåtande

Kontaktperson
Marita Karlsson

Ärende
**UTLÅTANDE ÖVER
FORNLÄMNINGAR I INNERSTADEN
OCH SÖDRA STADEN**

Stadsarkitektkontoret har framfört önskemål om att i samband med revidering av delgeneralplanerna för innerstaden och södra staden få tillgång till det inventeringsmaterial som finns beträffande kända fornlämningar.

Museibyran översänder som bilagor förteckningar över kända fornlämningar (1) och krigstida lämningar (2). I det nu framlagda planförslaget finns två större markområden som tidigare varit undantagna exploatering. Det största är Svinö som i det bilagda förslaget betecknats som B-1 område. Det är viktigt att observera att ön hittills inte är inventerad ur fommminnesvårdssynpunkt. Detsamma gäller BS-markerat område på Änglamarkerna på Ytternäs ängarna.

Styrsö med beteckningen R har tidigare endast inventerats översiktligt med beaktande av att området inte skall exploateras.

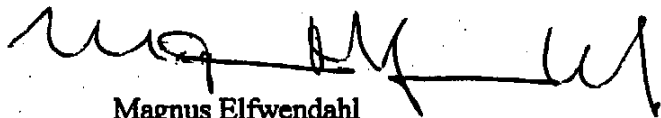
De ovannämnda områdena ligger på en sådan höjd över havet att där kan finnas lämningar från vikingatid och framåt.

Någon övergripande redogörelse för områdets historia finns inte tillgänglig. En PM "Innan Mariehamn blev Mariehamn" biläggs (3). För Espholm, Svinö och Styrsö som legat under Kastelholms kungsgård skulle en genomgång av gårdens syneprotokoll i kombination med skattläggningskartan och annat källmaterial säkert tillföra planeringen en fördjupad dimension av områdets historiska utveckling och strategiska betydelse.

I fråga om det preliminära generalplanförslaget konstateras redan i detta skede att exploatering föreslås av områden som ur kulturhistorisk

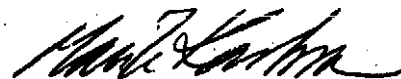
synvinkel är väldigt känsliga samtidigt som kunskapsläget är av olika kvalitet för skilda delar av planområdet. Det är därför nödvändigt att göra en kulturhistorisk inventering av bebyggelse och markanvändning för Ytternäsområdet och museibyran är beredd att ta upp diskussioner med stadsarkitektkontoret om omfattningen och nivån på ett sådant arbete.

Landskapsantikvarie

Magnus Elfwendahl

Överantikvarie

Marita Karlsson

BILAGOR:

1. Fornminnesinventering, Mariehamn. Jan-Erik Tomtlund /2001
2. Befästningar och krigstids lämningar i Mariehamn.. Kenneth Gustavsson /2003
3. Innan Mariehamn blev Mariehamn. Marita Karlsson /2003

FORNMINNESINVENTERING

Mariehamn

Ändrade numreringsprinciper för Mariehamns fornlämningar

För fornlämningsregistret har fornlämningarna i varje socken numrerats efter länsstyrelsens bynumrering följt av en löpande undernummering av varje fornlämningsområde inom byn. Denna numreringsprincip följdes också för de fornlämningar i Mariehamn som redovisas i den tryckta rapporten från 1979. Sedan dess har de norra ytterområdena, där de flesta kända fornlämningarna finns, blivit utbyggda. Ny bebyggelse har medverkat till att gamla förrättningsområden delats i mindre delar med egna områdesnummer. I vissa fall har detta, för fornlämningsregistret inneburit att det fornlämningsnummer som gavs utifrån det obrutna områdets omfång måste tappa giltighets om gällande numreringsprincip skall följas. För att lösa dessa problem har en omnummerering gjorts av fornlämningarna i Mariehamn där staden betraktas som ett enda sammanhängande område.

Mariehamns stad

Ma 1 Kvarnberg, skifte 1-4, Kvarnberget

Grundkarta: 1012 OSA	KNR 6 6648-9/4416	IK
Rösen	Br å/Ä jä	Antal anl 2

Belägna 50 m V om Tullarns äng på N topplatån av Kvarnberget i anslutning till kvamen. Utsatt läge. En anläggning totalförstörd av kvarnen som är byggd på röset.. Den andra anläggningen ligger 100 m S om kvarnen
(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 7.1**)

Ma 2 Johannebo, Söderskog

Grundkarta: 1012 08 B	KNR 6 6684-5/4413-4	IK
Högrävfält	Yngre järnålder	Antal anl 32

Beläget på båda sidor om Kummelgatan omedelbart V om Godbyvägen. På Ö sidan av en höjdsträckning i tät skog intill bebyggelse..
Utsatt läge intill bebyggelse och vägar. Skadat. Gravfältet fördelat i två grupper. Mellan dessa framkom 1975 vid vägdragning en tidigare okänd anläggning. Gravfältet kan även betraktas som två skilda enheter. De 12 anläggningarna som har legat S om nuvarande Kummelgatan är undersökta 1946 och 1975.
(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 14.1**)

Ma 3 Johannebo/Dalkarby

Grundkarta: 1012 08 B	KNR 6 6679-82/4408	IK 601
(a) Rösegravfält	Äldre järnålder	Antal anl 23
(b) Stensträng	Äldre järnålder	Antal anl 1
(c) Befästningar	Sentida	Antal anl 7

Beläget i skogsmark, de lägsta utlöparna på södra sidan Svibybergen ca 200 m N om sjukhuset. Området är stadsplanerat och fornlämningarna kommer att ligga som parkområde. Gravfältet utgörs av 21 runda stensättningar, en osäker fyrsidig stensättning samt en stensträng. Befästningarna består av en bunker samt delar av ett skyttegravssystem från första världskriget.

(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 14.2**)

Ma 4 Norrböle industriområde

Grundkarta: 1012 08 B KNR 6 6687/4412 IK
Röse Br å/Å ja Antal anl 1

Belägg på långsträckt bergrygg mitt inne i Norrböle industriområde, ca 250 m NO om Kalmers på Vikingagränd.

Röse, ca 2 m i diameter och 0.3 m högt. Röset är helt urplockat i mitten och sten från gropen i mitten är kastad intill röset.

(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 14.3**)

Ma 5 Hindersböle, skifte 1:85

Grundkarta: 1012 08 B KNR 6 6682-3/4416 IK
(a) Höggravfält Y ja. Antal anl 61
(b) Husgrund Y i å. Antal anl 1

Belägna 1 km N om Slemmern på en från N i åkrarna utskjutande låg ås. Gravfältet ligger endast 100 m V om bostadsområdet i Hindersböle.

Utsatt läge. Området utnyttjas som strövområde och utsätts ställvis för åverkan. Inom gravfältet finns flera treuddar. Ca 50 m N om de längst i NÖ liggande anläggningarna finns en husgrund..

(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 15.1**)

Ma 6 Hindersböle, skifte 1:85

Grundkarta: 1012 08 B KNR 6 6688-9/4419-20 IK
(a) Husgrunder Mdt. Antal anl 2
(b) Odlingsrösen S t. Antal anl 8

Belägna invid transformatorstationens lagerbyggnad i Norrböle industriområdes NO del. Låglänt skogsmark invid borgbergets sydligaste utlöpa.

Anläggningarna består av husgrunder och odlingsrösen. Två husgrunder undersöktes 1989, den ena (an12) kunde då dateras till medeltid. Området var åker på 1700-talet. (Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 15.2**)

Ma 7 Styrösö, skifte 1:4

Grundkarta: 1012 08 A KNR 6 6610/4416-7 IK
Vårdar/rösen M t/S t. Antal anl 5

Belägna ca 150 -200 m V om "Styrösö huvud", på bergets Ö och N sluttning ca SO -100 m från stranden.

Den medeltida farleden beskriven i det "danska itenariet" har gått förbi platsen. Sannolikt härrör vårdarnalrösen från denna tid. Eventuellt utgörs röse nr 1 av en grav. Röset ligger skild från de övriga och i motsats till dessa nedanför bergets Ö sida i den branta sluttningen ca 80 m ovanför Mjölkvikens inre del. Rösena ligger 14 - 18 möh. (Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 402.1**)

Ma 8 Styrso, skifte 1:4

Grundkarta: 1012 08 A KNR 6 6608-914415 IK
Vårdar/rösen M t/S t. Antal anl 2
Belägna på ett bergkrön ca 70 - 90 m från stranden med utsikt från Korsholmsfjärden och den medeltida farleden.
Rösen ligger 15 -17 möh.
(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 402.2**)

Ma 9 Styrso, skifte 1:4

Grundkarta: 1012 08 A KNR 6 6606/4413 IK
Röse M t. Antal anl 1
Beläget på en bergkant ca 80 m från stranden och hamnen vid Westerlunds sommarstuga. Röset är 4 m i diameter och 0,3 m högt, vällagd med tydlig yttre begränsning. Stenstorlek 0,2 - 0,4 m med enstaka större stenar. Det ligger på 8 möh.
(Fornlämningen hade tidigare nummer **Ma 402.3**)

BEFÄSTNINGAR OCH KRIGSTIDA LÄMNINGAR I MARIEHAMN

Kenneth Gustavsson 11.4.2003

Nedan följer en kort översikt över militära anläggningar i det krigstida Mariehamn. Översikten är indelad i tre nivåer: dels en kort beskrivning av den historiska bakgrunden, därefter en mer ingående redogörelse över vilka militära anläggningar som funnits inom staden, samt slutligen en lista över vad som idag finns kvar i form av lämningar inom stadens område

Första världskriget 1914-18

Under första världskriget var Åland en del av *Åbo Ålands skärgårdsposition*, och ryska trupper fanns i landskapet från våren 1915 fram till vintern 1918. Den högsta ledningen utgjordes av en kommandant senare garnisonchef, som med sin stab var placerad i det sk Kommendantkansliet i hörnet av Ålandsvägen - Storagatan. Till staben hörde också en särskild stadskommandant för Mariehamn. De för stadens försvar avdelade trupperna var inkvarterade i bland annat folkskolan och i den sk tapetfabriken. I Västra hamnen fanns även en del militära yfartyg, och tidvis även en ubåtsdivision. Farlederna in mot staden spärrades av kustbatterier på Korsö och Kungsö och av mineringar.

Ifråga om krigshändelser måste särskilt nämnas det tyska zeppelinanfallet vid midnatt 25-26 juli 1916, då sprängbomber mot ubåtar i Västra hamnen dödade sju ryska matrosar. Mindre känt är att tyska fartyg i tre omgångar försökte föra flygplan upp mot Åland för att anfälla Mariehamn, men att operationerna alla tre gångerna måste avbrytas i höjd med Bogskär på grund av dimma och dåligt väder.

Våren 1918 fanns svenska trupper i Mariehamn, och från maj 1918 for ryska trupper fram till 1921. De kvarvarande ryska anläggningarna längs stränderna demolerades 1919.

Radiostationen

En av de första åtgärderna ryssarna företog i Mariehamn var att bygga ut den civila radiostationen på Lotsberget, så att den blev en omfattande anläggning med ett tiotal större och mindre byggnader. Härifrån upprätthölls både radio- och telefonkontakt med de flesta anläggningarna runtom Åland. Anläggningen behövde inte demoleras 1919, och två av de ryska byggnaderna finns ännu kvar (bageri och radiostation) och används idag av sjöbevakningen. Invid uppfartsvägen låg tidigare radiostationens bastu, med tillhörande brunnar. Några lämningar har dock inte påträffats.

Fältbefästningar

Under 1915 byggdes tre större skyttevärn i form av vallar vid Västra hamnen. Det första, främst avsett för två maskingevär, låg vid nuvarande Segelpaviljongen. Det andra låg 200 m söderut, någonstans i backen nordost om Sjöfnrsmusöet. Det tredje låg någonstans i området nordost Vikingterminalen, sannolikt där nuvarande parkering finns. Under 1916 byggdes ytterligare sex värn längs kusten söderut. Dels i området norr och söder om Korrvik, dels på sydligaste spetsen av Espholm. Dessa värn var av modernare typ i form av både öppna och täckta skyttegravar, och hade stock/jordbunkrar i närheten som skydd för manskap och ammunition. Framför dem fanns ett sammanhängande hinder av taggtråd och spanska ryttare, från oljehamnen till sydligaste

udden. Totalt skulle dessa värn rymma 1,3 kompani Några av de sydliga värnen är tämligen välbevarade.

Norr om Mariehamn byggdes 1916 även en försvarslinje som helt skar av halvön söderifrån. Linjen gick norr om nuvarande sjukhuset och bestod av minst sju skyttevärn, varav åtminstone några hade tillhörande stock/jordbunkrar. Tillsammans skulle de rymma en besättning om totalt fyra kompanier. Framför värnen, dvs på södra sidan, fanns ett sammanhängande taggtrådshinder, från Svibyviken till Slemmern Idag finns endast lämningar av ett av värnen bevarade, med tillhörande förbindelsgrav och bunker. I Hindelsböle torde det också ha funnits ett skyttevärn på östra sidan av gamla Godbyvägen. Den exakta placeringen är dock osäker.

Luftvärn

Efter zeppelinanfallet mot Mariehamn 1916 uppställdes en ensam 75 mm luftvärnskanon i södra Mariehamn, enligt uppgift någonstans söder om korsningen Torggatan – Skillnadsgatan. Från kanonen fanns telefonförbindelse till en observationspost uppe på Kvarnberget, söder om nuvarande kvarnen.

Vinterkriget 1939-40

Den 2 december fördes finska trupper över till Åland, och bildade här *Ålands Försvar*. Ledning och staber fanns i Gamla navigationsskolan i Stadshusbacken, men även folkskolan, Ålands lyceum och Nya navigationsskolan togs i anspråk. Det konkreta försvaret utgjordes närmast av kustforten på Nyhamn och Hammarudda.

Den 19 januari anföll ett sovjetiskt borrhplan Östra hamnen, men bomberna föll på isen utan att göra skada. Följande dag, den 20 januari, anföll två plan ur Östersjöflottan Västra hamnen med brandbomber och sprängbomber. Två civila skadades och materiella skador uppstod på Nya navigationsskolan, på Höijerska huset, och på bogseraren Suunta som låg vid kajen.

Efter krigsslutet våren 1940 fanns fruktan för ett tyskt anfall mot Åland, varför trupperna utökades och bildade *Ålandsgruppen*, fortfarande med Gamla navigationsskolan som ledning och stab. Dessa trupper lämnade Åland först under juli 1940, varefter de fåtaliga anläggningarna i Mariehamn demolerades samma höst.

Under krigsmånaderna uppställdes ett lätt batteri på Ytternäsbergen söder om Korrvik, för försvaret av infarten till Mariehamn Batteriet (*Ff 7*) utgjordes av två 47 mm pjäser (troligen 2/47/40 0) bakom enkla skyddsvallan av trä, grus och sten. Skydd för manskap och ammunition grävdes in i de två demolerade ryska jordbunkarna i närheten Uppe på berget frans idag enstaka lämningar, men dessa kan inte särskiljas från dem som tillkom under fortsättningskriget.

Luftvärn

Under andra krigsveckan togs ett 40 mm luftvärnsbatteri om fyra Boforspjäser (4/40/60-BD till Mariehamn - *Avdelning Luoma*. Två pjäser uppställdes på Lotsberget och två på Badhusberget i enkla ställningar. Batteriet lämnade Åland redan i slutet av december och ersattes senare av luftvärnsmaskingevär. På våren 1940, efter fredsslutet, fick Mariehamn åter bättre luftvärn. På Badhusberget fanns i slutet på april två 40 mm Bofors och två 20 mm Madsen pjäser, sams på Lotsberget en 20 mm Madsen och två lv-maskingevär. Det är dock osäkert hur länge dessa hölls kvar. På Badhusberget inventerades hösten 1940 två tomma eldställningar med skyddsvallan av stock och jord, ett lv-maskingevärnsnäste samt ett bombskydd. På Lotsberget fanns två tomma eldställningar med skyddsvallar av stock och sten. Av ställningar syns idag i stort sett inga spår.

Våren 1940 förlades även ett tungt luftvärnsbatteri (*22.Rask liikk it ptri*) till norra Mariehamn, och placerades på höjden nordost om Ålandsrondellen. Batteriet omfattade tre 75 mm Boforspjäser, två lv-maskingevär samt eldlednings- och höjdmättningsinstrument. Runt pjäsplatser och instrument byggdes skyddsvallan av stock, sten, sandsäckar, och torv. I slutningen på sydöstra sidan byggdes därtill en bombsäker ammunitionsställare av stock med täckning av sten och jord. Av ställningarna ses idag inga som helst spår.

Maskingevärsnästen

Våren 1940 byggdes ett antal öppna maskingevärs- och snabbeldsgevärsnästen längs Västra hamnen. Längs Badhusberget fanns ca 10 nästen, samt ytterligare några i området Lotsberget - Korrvik. Även i Hindelsböle skall ha funnits tre öppna mg-nästen.

Fortsättningskriget 1941-44

Vid inledningen till fortsättningskriget fördes den 22 juni 1941 större finska truppstyrkor och kustartilleri än en gång över till Åland, och bildade här *7.Kustbrigaden*. Staben förlades åter till Gamla navigationsskolan, men stabsutrymmen fanns även i Stadshuset och i Nya navigationsskolan. När läget stabiliserats vid årsskiftet mot 1942 sändes de mesta av marktrupperna bort, och under våren ombildades försvaret till *Skargårdshavets kustbrigad*, som även innefattade hela Åbolands skärgård. Brigaden leddes av överste Niilo Heiro, som med alla de viktigaste ledningsorganen koncentrerades till Mariehamn.

Av krigshändelser kan nämnas ubåtskriget i Ålands hav hösten 1942, då finska ytfartyg, ubåtar och flyg stationerades i Mariehamn för att jaga ubåtar till havs. Under september månad fanns även tyska ubåtsjaktenheter i Mariehamn - och tysk militärpolis patrullerade tidvis på gatorna.

På kvällen den 22 februari 1944 anfölls Mariehamn av ett eller flera plan, varvid bomber fälldes öster om elverket. Skadorna begränsades till att huvudledningen för stadens elförsörjning slets av. Händelsen hängde samman med att det sovjetiska strategiska flygvapnet denna kväll sände totalt 200 bombplan för ett storanfall mot Åbo - med Mariehamn som reservmål. Turligt nog blev det moln och dåligt väder över målområdet, varvid formationerna splittrades upp och de olika anfallsvågorna cirklade planlöst över Skärgårdshavet och Åland under flera timmar, och fällde bomber på måfå. Hade det varit stjärnklart över Mariehamn skulle detta sannolikt ha betytt stadens totala undergång.

Det mesta av trupperna på Åland avvecklades under senhösten 1944, men ett finskt militärt likvidationsorgan fanns kvar i Mariehamn till våren 1945 för att avsluta kustbrigadens affärer. De otaliga militära anläggningarna i staden demolerades troligen senhösten 1944. Samtidigt anlände delar av den sovjetiska kontrollkommissionen till Mariehamn, som med officerare och militära tjänstemän - parallellt med konsulatet - skulle övervaka demoleringen. Under hösten 1944 stationerades även sovjetiska ytfartyg i Mariehamn, som med klen resultat skulle jaga tyska ubåtar i Ålands hav. Därför finns nu också patruller med sovjetiska matroser och militärpolis på stadens gator och kafeer. Kontrollkommissionen fanns kvar i Mariehamn åtminstone ännu under våren 1945.

Västra Ytternäs

Första dagarna efter krigsutbrottet förlades ett avdelt batteri om två (eller fyra?) 75 mm fältkanoner (75K/14) till Ytternäs bergen, till platsen för det tidigare batteriet. Uppgiften var att skydda infarten till Mariehamn I början av augusti flyttades batteriet (*23.ErXPtrj*) till Södersunda. Under några dagar fanns istället två 37 mm automatkanoner (2/37/30-M) på Ytternäsbergen, men dessa flyttades därefter till Hammarudda.

Den 10 augusti 1941 monterades två fasta 75 mm kustartilleripjäser (2/75/50-CM) på Ytternäs, den ena togs från Lågskär, den andra från Hammarudda Tillsammans bildade de ett lätt kustbatteri (*Ptri 73*, senare *703. Kev.Ptri*) under ledning av fänrik Jarl Lindqvist. Uppgiften var dels att skydda hamnen, dels fungera som luftvärn. Till batteriet hörde även en 50 cm strålkastare uppställd i ett trätorn. Batteriet fanns kvar till juni 1942 då det flyttades till Herrön och senare till Björkör.

Under maj 1942 bildades ett annat lätt batteri (*702.Kev.Ptrr*) med fyra 75 mm fältkanoner (4/75K/OI). Under sommaren-hösten fanns åtminstone två av pjäserna på Ytternäs. I oktober fördes de ut till Korsö för skolningsändamål, men togs tillbaka igen efter några veckor. Därefter tycks pjäserna ha flyttats runt Åland för olika övningar. I månadsskiftet juni juli 1944 sammanfördes batteriet på nytt och alla fyra pjäserna placerades på Ytternäs. Inga uppgifter finns dock om hur länge de fanns kvar.

Under hela tiden användes de gamla ryska jordbunkrarna på norra sidan av berget, som nu för tredje gången hade grävts ut och förstärkts som skydd för manskap och ammunition. Tydliga lämningar av dessa två bunkrar finns kvar, liksom enstaka lämningar uppe på berget.

Östra Ytternäs

I slutet av augusti 1941 placerades också två 20 mm automatkanoner (2/20/60-M) på "östra stranden av Ytternäs" - *Avdelning Fellman* med 27 man. Den närmare placeringen är okänd, och pjäserna tycks ha flyttats bort under november.

I området mellan stranden och vägen omtalas också 2-3 öppna kanonställningar för småkalibriga pansarvärnskanoner. Inga lämningar har påträffats.

Luftvärn

På dortsättningskrigets första dag, den 22 juni 1941, anlände ett tungt luftvärnsbatteri till Mariehamn, och uppställdes i närheten av Ålandsrondellen, på ungefär samma platser som tidigare. Batteriet lämnade Åland efter knappt tre veckor. Lätt luftvärn torde ha funnits på flera ställen i staden, bl a på taket av Cityhuset och sannolikt även uppe på Kvarnberget.

Fältbefästningar

Under första krigsveckorna byggdes några öppna maskingevärs- och snabbeldsgevärnsnäten, samt skyttegröpar för gevärsskyttar, i en gles linje från Lervik till Slemmen. I området fanns sommaren 1941 bland annat delar av ett avvärjningskompani (*74.Torj.K*). Inga lämningar har påträffats.

Centralförrådet och övriga byggnader

Hösten 1941 byggde kustbrigaden ett permanent Centralförråd för vapen och ammunition (*Tst. väl. kv*) i närheten av Talltorpet söder om begravningsplatsen. Invid fanns även en uthusbyggnad och ett vedförråd. Här förvarades bland annat ammunition och lättare artilleripjäser. Efter kriget övertogs byggnaden av Mariehamns stad och inrättades till bostäder. I januari 1951 brann byggnaden ner till grunden, varvid 21 personer blev hemlösa. I dag finns bara bottenplattan kvar på platsen.

I övrigt inom stadens nuvarande område uppförde kustbrigaden: officersbarack (troligen vid Gamla navigationsskolan), fyra bostadsbaracker (två på Lotsberget, två i Badhusparken?), samt fästningsbyråns tre förråd i södra delen av Västra hamn. Okänt var finns ytterligare två bostadsbaracker, en bastu och soldathemsbyggnad. Ytterligare ett antal mindre byggnader torde ha funnits vid Nya navigationsskolan, samt några vid Gamla navigationsskolan (bl a arrestskjul) i anslutning till kustbrigadens stab. Inga spår av byggnaderna har påträffats.

Allmänt skyddsrum

I Stadshusbacken, mellan nuvarande springbrunnen och korsningen vid Torggatan fanns under fortsättningskriget ett allmänt skyddsrum, troligen byggt av Mariehamns befolkningsskyddsnämnd. Anläggningen var delvis nedgrävd i marken och täckt av stockar med en stor, långsträckt jordkulle ovanpå. Skyddsrummet var dock svårt att hålla torrt, och slopades formellt i maj 1944. Inga spår av skyddsrum finns idag på platsen.

KRIGSTIDA LÄMNINGAR I MARIEHAMN

FVK = första världskriget, VK - vinterkriget, FK = fortsättningskriget

- 1. Skyttevärn, förbindelsegrav samt bunker.** Esphohn **FVK**
Lämningar av komplicerad rysk försvarsanläggning bestående av två skyttevärn sammanbundna av förbindelsegrav, samt en lång förbindelsegrav bakåt fram till stor jord/stockbunker. Lämningarna är välbevarade med tydliga gravar och skyddsvalkar, med en total längd på ca 180 m Bunkern har varit ca 25 lång.
- 2. Skyttevärn.** Espholm **FVK**
Lämning av ryskt skyttevärn, bestående av grav samt skyddsvall, den senare med maskingevärsplats i mitten. Mot väster är vänet skadat av den gamla Gripenvägen. Den resterande delen på totalt ca 20 m, är välbevarad.
- 3. Stock/jordbunker.** Esphohn **FVK**
Spår av rysk stock/jordbunker som torde ha hört ihop med föregående väns Det mesta av lämningen grävdes bort på 1960-talet, och idag återstår bara smärre spår av bunkerns yttre kant, samt en stor grop.
- 4. Stock/jordbunker.** Västernäs **FVK, VK, FK**
Lämning av ursprungligen rysk bunker, uppförd mot en bergkant. Anläggningen har under andra världskriget använts av finsk militär och då fått stenbeklädning på insidan Lämningen är mycket välbevarad, och påminner idag snarast om en stor stenkällare. Yttre diameter ca 12 m.
- 5. Stock/jordbunker.** Västernäs **FVK, VK, FK**
Lämning av ursprungligen rysk bunker, uppförd mot en bergkant. Anläggningen har under andra världskriget använts av finsk militär, och då förändrats och indelats i flera utrymmen varav det större haft stenbeklädning på insidan. Lämningen är ganska välbevarad, och har en yttre längd på ca 13 m.
- 6. Skyttevärn.** Korrvik/Västernäs **FVK**
Spår av ryskt skyttevärn i form av låg jordvall på bergslutningen. Lämningen är otydlig och har skadats av de nuvarande stugorna på platsen Idag återstår två skilda partier med en sammanlagd längd på knappt 20 m.
- 7. Strålkastarställning / röse.** Västernäs **FK**
Stort röse, till formen liknande bronsåldersröse, ca 12 m i diameter och ca 1 m i höjd. Enligt fotografi finns under fortsättningskriget ett enkelt träorn ovanpå röset, med en 50 cm strålkastare på en plattform på toppen, varifrån man kunde belysa infarten till hamnen. Själva röset är välbyggt och välbevarat, och kan möjligen vara äldre.
- 8. Kanonställning.** Västernäs **VK eller FK**
Lämning av finsk pjäsställning från andra världskriget, bestående av ett större stenplan av grova stenar, och som ursprungligen har fungerat som underlag för ett trädäck för en fältkanon
Diametern är ca 12 m, men lämningen är troligen skadad i den östra kanten.
- 9. Anläggning.** Västernäs **VK eller FK**
Lämning bestående av en tämligen rund, stenfylld kulle, ca 5 m i diameter, med en större grop i toppen Anläggningen förefaller höra ihop med något av batterierna på berget, och kan antingen ha varit ett öppet maskingevärnsnäste, eller möjligen ett eldledningsvärn.

10. Skyttevärn. Korrvik

FVK(VK)

Lämning av ryskt skyttevärn invid stranden, bestående av grav och skyddsvall. Lämningen är otydlig och därtill skadad av den nuvarande promenadvägen. Total längd ca 15 m. Spåren antyder att anläggningen senare fungerat som maskingevärnsnäste, sannlikt under våren 1940.

Ett stycke bakom värnet fanns till för några år sedan en välbevarad lämning av rysk **stock/jordbunker**, men som nu helt utplånats när en gräsmatta anlagts på platsen. Bunkern hörde ursprungligen ihop med värnet vid stranden, men någon förbindelsegrav mellan dem torde aldrig ha funnits.

11. Luftvärnsställning? Kvarnberget

FK (FVK?)

Uppe på berget, ett stycke söder om kvarnen, finns en välbevarad lämning i form av cirkelrund skyddsvall av grus och större stenar. Yttre diameter ca 10 m, höjd ca 0,7. Mot sydväst finns en tydlig ingång. Enligt vissa uppgifter skulle detta ha varit en rysk luftbevakningsposterering från första världskriget. Men utförandet, och det faktum att det tidigare Bins grova järntrådar som stack upp ur vallen, visar att det snarare varit en ordinär luftvärnsställning från andra världskriget, avsedd för ett luftvärnsmaskingevär eller en lätt luftvärnskanon. Anläggningen finns inte omnämnd i militära dokument, men torde härröra från fortsättningskriget.

12. Maskingevärnsnäste. Västra hamnen

VK

Våren 1940 fanns 10 registrerade maskingevärnsnåsten längs Badhusberget. Idag återstår endast en lämning, som finns i backen strax ovanför Segelpaviljongen. Den utgörs av en fyrkantig, grund grop, 2,5 m i diameter, med ett tydligt dräneringsdike mot väster. Nåstet bar ursprungligen varit betydligt djupare, med insidan klädd med trävirke.

13. Byggnadsgrund. "Talltorpet", begravningsplatsen.

FK

Stor byggnadsgrund med cementplatta härrörande från kustbrigadens Centralförråd för vapen och ammunition. Byggnaden behövde inte demolas efter kriget, och fungerade som bostad fram till 1951, då den brann ner till grunden.

14. Skyttevärn, förbindelsegrav och bunker. Dalbo

FVK

De enda kvarvarande lämningarna av ett större ryskt försvarssystem mellan Svibyviken och Slemmern. Dessa lämningar är välbevarade och finns redan tidigare registrerade i planeringen av norra Mariehamn.

Innan Mariehamn blev Mariehamn.

Marita Karlsson

10.4.2003

Hur såg Mariehamn ut under stenåldern? Bodde det någon här under bronsåldern? Vikingarnas Mariehamn hur stort var det? Varför äger landskapet mark på Espholm, Svinö och Styrso? I vilka byar ligger Mariehamn?

Landhöjningen innebär att stadens landyta hela tiden växer. Med hjälp av nivåkartor kan man visa hur stor del av landytan som var ovanför vattnet under stenåldern, bronsåldern och järnåldern.

I stenålderns slutskede för 4000 år sedan var det inte mycket som var ovanför vattenytan. Med en 30 meter högre vattennivå var det bara de högsta bergen som sträckt sina krön ur havet. Topparna på Badhusberget, Lotsberget, Kvarnberget och bergen i Yttemäs var några små öar omgivna av ett vidsträckt hav. Från stenåldern har vi inte hittat några fornminnen inom stadens gränser.

Vid bronsålderns slutskede för ca 2500 år sedan, då havsytan var ungefär 15 meter högre än i dag, hade några lite större öar bildats. Det är från denna tid som de äldsta spåren av att människor rört sig i området finns. Gravrösen har hittats på Kasbergets sydsluttning och på Kvarnberget.

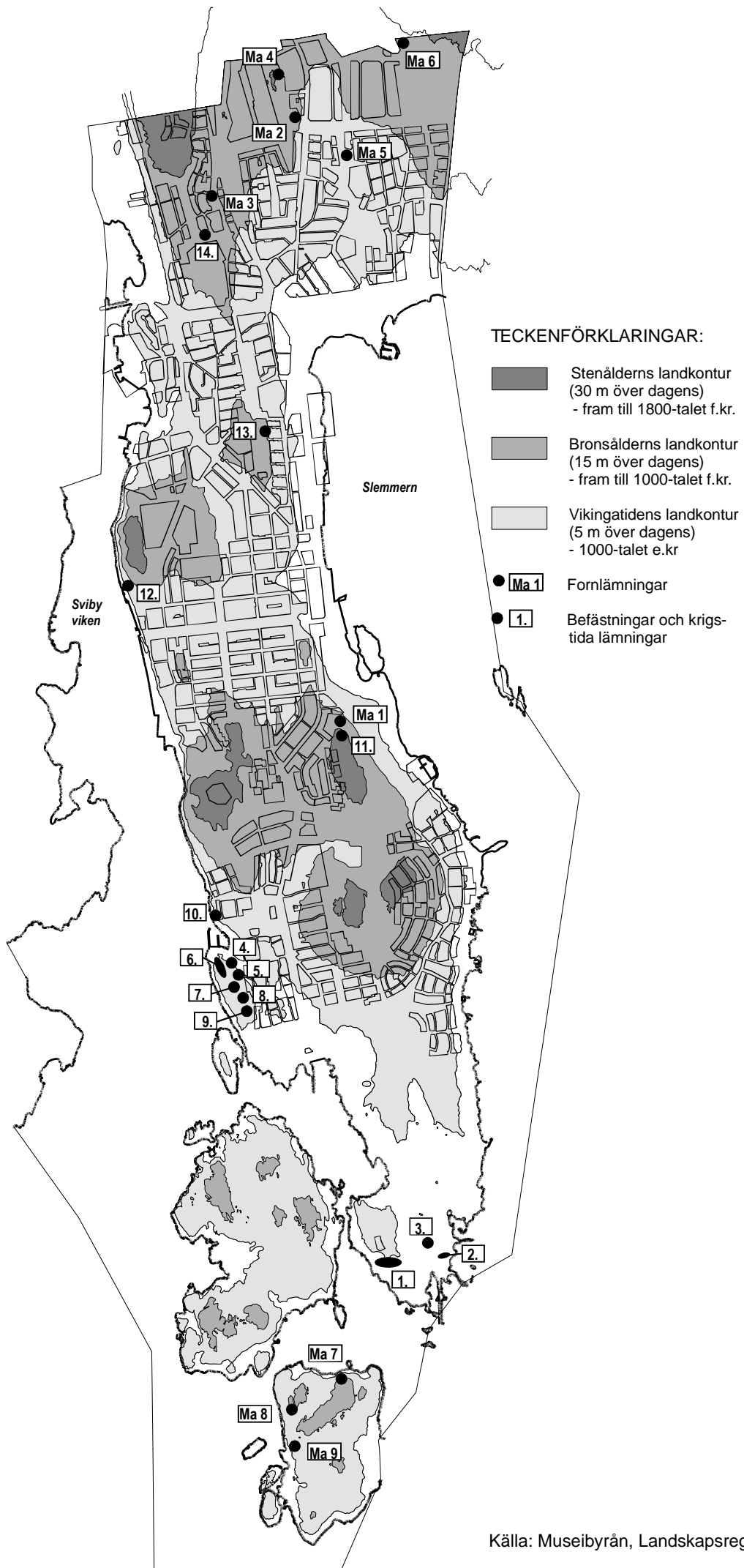
Vid vikingatidens slutskede då vattnets nivå var 5 meter högre än dagens hade stora delar av det näs som Mariehamn är byggt på stigit ur havet. I stadens norra delar har spår efter den äldsta bondebefolkningen hittats. De som brukat marken har begravts i två höggravfält, det ena i Johannebo och det andra i Hindersböle. Ännu äldre bosättningsspår finns i Dalbo där rösegravfält från tiden kring Kristi födelse finns. Studerar man nivåkartan så finns det förutsättningar för att hitta bosättningsspår även i stadens södra delar, men det har man hittills inte gjort.

Sedan urminnes tider har Espholm, Svinö och Styrso tillhört kronans egendom. Öarna ligger strategiskt invid den medeltida farleden som från Ålands hav ledde in till landskapets centrala delar via Lemböte kapell. Den platsen finns omnämnd i det danska itenerariet, en segelledsbeskrivning från 1200-talet, som är ett av de äldsta skriftliga historiska beläggen som rör Åland. Ortnamn som Kuggsund och gamla sjömärken "vardar" på Styrso och Svinö berättar om ledens sträckning och man förstår kronans intresse för området!

På skattdokumenterna från 1700-talet kan man se hur marken utnyttjades innan staden anlades och var bebyggelsen låg och åkrar, ängar och betesmark hade placerats. Det är inom de kulturpåverkade ängs- och betesmarken i söder som "Änglamarkerna" finns. De är kända långt utanför Åland för sin blommande artrikedom och prakt. Ett kulturarv att värna!

Faximiltryck har gjorts på 1700-tals kartorna från Övernäs, Yttemäs, Hindersböle och Espholm. Kartorna kan köpas i museibutiken i Ålands Museum.

Kartbilagor: Jan-Erik Tomtlund

Källa: Museibyårn, Landskapsregeringen

Hänvisning
Brev den 19.1.1999

Mariehamns stad
Stadsarkitektkontoret
PB 5

Ärende
Delgeneralplan för södra
staden och innerstaden

22101 MARIEHAMN

Stadsarkitektkontoret har i anledning av en förestående revidering av delgeneralplanen för södra staden och innerstaden inbegärt miljöbyråns utlåtande angående områden som är viktiga från naturvårdssynpunkt inom ifrågavarande planers verkningsområden.

I anledning härav lämnar miljöbyrån följande synpunkter.

Allmänt:

Miljöbyrån inskränker sitt yttrande till delgeneralplanen för södra staden från år 1982. Byrån understryker dock inledningsvis vikten från naturvårdssynpunkt av att vid all planering av markanvändningen inom de berörda områdena genomgående iakttas att de kvarvarande områden som ännu har karaktären av traditionella kulturmiljöer eller områden i naturtillstånd bibehålls som sådana. Detta gäller även innerstadens parker och kvarvarande skogsområden och stränder som ännu icke exploaterats. Som sådana väsentliga områden i innerstaden är förutom området med Tullarns äng och Katthavet, även Engelska parken och Badhusberget och det skogs- och bergsområde som fortsätter söderut mellan Skillnadsgatan och Gnisten.

Delgeneralplan för södra staden 1982

Inom det område som skall omfattas av den reviderade delgeneralplanen från år 1982 framhåller miljöbyrån särskilt följande områden av betydelse från naturvårdssynpunkt och med tanke på friluftslivets behov.

I. Stränderna

Stränderna och småskären utanför bör genomgående särbehandlas som en strandskyddszon och icke ytterligare exploateras. På Svinö och Styrsö är det angeläget att strandskyddszonen blir betydande (minst 100 m) och icke påverkas av skogsavverkningar. Stränderna är generellt av allra största betydelse för landskapsbilden, friluftslivet och faunan.

II. Övriga områden (se bifogade karta)

II.1. PN-område (Gnisten-Oljehamnen)

Värdefulla bergsskogar och hållmarker med förkastningar, sprickbildningar och inslag av stenåkrar. Av stor betydelse för landskapsbilden och faunan.

II.2. PN område mellan Östernäs och Västernäs

Värdefullt barrskogs- och bergsområde med inslag av små våtmarker och försumpade skogsområden. Av synnerligen stor betydelse för friluftslivet och som närreklamationsområde för befolkningen i Östernäs och Västernäs.

II.3. Västergårds-Östergårds-Espholm

Ett från naturvårdssynpunkt synnerligen omväxlande, mångformigt och artrikt kultur- och odlingslandskap som dock delvis är under igenväxning. Området omfattas delvis av ett lagstadgat naturreservat (Espholm) och ett friluftsområde (stadens). Regionen är som helhet i många avseenden unik även från ett perspektiv utanför Ålands gränser vad gäller mångfalden av arter och biotoper. Inslaget av lövängsfragment och hassellundar med rik flora och fauna är ännu, trots pågående igenväxning, stort. Inom området finns även ett stort antal ädla stora lövträd såsom ek, ask, asp och lönn. Vidare kan nämnas den stora omfattningen av de speciella "Sesleriaängarna" med växtplats för t.ex. blåviva. Byrån uppmärksamgör i detta sammanhang stadsarkitekten på det negativa markbearbetningsarbete (utfyllnad) som nyligen företagits inom området på en fritidstomt vid Järsövägen där ett synnerligen värdefullt bestånd av blåviva därmed spolierats.

Sammanfattningsvis konstaterades att de kvarvarande icke exploaterade delarna av detta område II.3. borde restuareras och bibehållas för naturvård, lantbruk och rekreation och icke bebyggas.

Beträffande detta område hänvisas ytterligare till Planeringsrådets naturvårdsinventering 1972 (vol. Mariehamn område I.6. Ytternäsängarna, Espholm).

II.4. Horelliområdet - Fiskehamnen

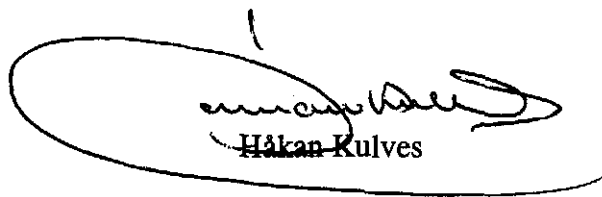
Ett omväxlande område mellan Horellis och fiskehamnen med inslag av såväl gammal barrskog som lundar och kulturlandskap. Förekomst av bl.a. idegran. Från naturvårdssynpunkt borde barrskogen och hållmarkerna bevaras orörda och kulturlandskapet hävdas.

AVSLUTNING

Byrån uppmärksamgör avslutningsvis stadens myndigheter på de nya bestämmelser om särskilt skyddsvärda arter och biotoper i LL om naturvård (ÅFS 82/98) och i LF om naturvård (ÅFS 113/98) vilka regler gäller och bör iakttas även vid planering av markanvändningen inom staden.

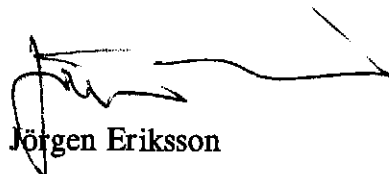
Bifogas karta samt remisshandlingar.

Naturvårdsintendent

Håkan Kulves

Naturvårdskonsulent

Jörgen Eriksson

Bilaga

Dnr S43/77/5/2

Till kännedom: Gun Carlson
Helena Blomqvist

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Nr 325 Nm1
hamn 9.9.1992
sning Skrivelsen 158,
1992-6-26/FW
rende Stadens område på
Espholm

Marieh
Stadsa
PB 5
22101

Inom stad, varför
lundfy arbets-
puny
ka
sly

Stadsarkitektkontoret har inbegärt miljövårdsbyråns utlåtande angående eventuella naturområden och objekt inom stadens område på Espholm som bör specialbehandlas vid uppgörandet av förslag till stadsplan för området.

Allmänt framhåller miljövårdsbyrån att stadens område på Espholm ingår i en region som har mycket stora och mångsidiga naturvårdsvärden. Stadens nuvarande område bedömdes som ett I-klass område i planeringsrådets naturvårdsinventering. (Område I.6. Ytternäsängarna/Espholm, naturvårdsinventeringen, Mariehamn 1972 - Planeringsrådet i landskapet Åland).

Särskilt den södra delen av stadens område som gränsar till landskapets naturreservat har så stora naturvårdsvärden att skydd för framtiden som naturreservat enligt LL om naturvård (41/77) är ett riktigare genomförande av skyddet i detta fall än genom stadsplan.

I enlighet med arkitektens förfrågan framhåller miljövårdsbyrån särskilt följande:

Espholmsområdet har genom tiderna från naturvårdssynpunkt varit känt främst för de värdefulla lövängarna och lundarna inom området. Fragment av dessa finns fortfarande kvar, i regel under igenväxning med krav på skötselinsatser.

Inom stadens område på Espholm finns sådana lövängs- och lundfragment som fortfarande är av värde från naturvårdssynpunkt inom på bifogade karta inritade områden A och B (se kartbilagan).

A-områdena är idag ängs/löväng/lund som på sikt kan åter-skapas och utvecklas som löväng. B-området är mera utpräglad lund.

En från naturvårdssynpunkt önskvärd utveckling vore, att A-områdenas areal skulle ökas på B-områdets bekostnad med lämpliga skötselåtgärder.

Enligt miljövårdsbyråns uppfattning bör för stadens område på Espholm utformas i huvudsak samma stadsplanebestämmelser som gäller för Tullarns äng. I vissa avseenden avviker dock skötseln av kulturmarkerna på Espholm från vad som gäller för Tullarns äng, varför miljövårdsbyrån föreslår att härutöver bör ytterligare vidtagas följande skötselåtgärder inom Espholmsområdet:

1. Ingärdning i stort sett enligt nuvarande system
2. Hamling (av ask och al) utgående från områdena A
3. Markstädning (fagning)
4. Slätter/bete
5. Övriga bestämmelser

1. INGÄRDNING

Områdena A och B ingärdas i ändamålsenliga fållor för att möjliggöra betesdrift. Stängslena utgörs lämpligen av den nu använda modellen.

2. HAMLING

Hamling föreslås utgå från A-områdena, och kan lämpligen utföras under sensommaren/hösten.

Enligt utsago har Espholmsområdet en gång i tiden varit ett

av Ålands förnämsta områden med hamlade askbestånd, varför hamling av al och ask är ett utomordenligt viktigt arbetsmoment.

Fortlöpande gallringar av trädbeståndet och röjningar av sly skall äga rum inom området under tiden 15.9-1.4.

3. MARKSTÄDNING (fagning)

Innebär i första hand städning och uppbränning av nerblåsta kvistar och utförs om möjligt under tiden 1.3-15.4.

4. SLÄTTER/BETE

I första hand kan markhävden ske med bete. Betet sker helst med nötboskap blandat med någon häst. I regel mindre lämpligt med får. Betesperioden och intensiteten kan varieras men en riktlinje i allafall är betesintensitet 1 nöt/1,5 ha och betesperiod 15.6-15.9.

Efter bete kan slätter även komma ifråga inom områden där svärbemästrate uppslag t.ex. av älggräs uppkommit.

I övrigt kan även slätter förekomma som komplement till betningen.

5. ÖVRIGT

Inom områdets fuktigare partier skall ridning icke tillåtas.

Inom de ifrågavarande områdena tillåts ingen jakt, förutom jakt efter rådjur efter prövning i varje enskilt fall.

Inom de aktuella delområdena får icke uppföras byggnader eller andra anläggningar eller anläggas vägar för motorfordonstrafik.

Karaktären på vägen till tomten och badplatsen i södra delen av området bör bibehållas oförändrad.

Miljövårdsbyrån bistår gärna genom att vid syner på platsen tillsammans med arkitektkontoret närmare definiera och avgränsa de föreslagna delområdena och åtgärderna.

Bifogas karta.

Miljövårdsintendent

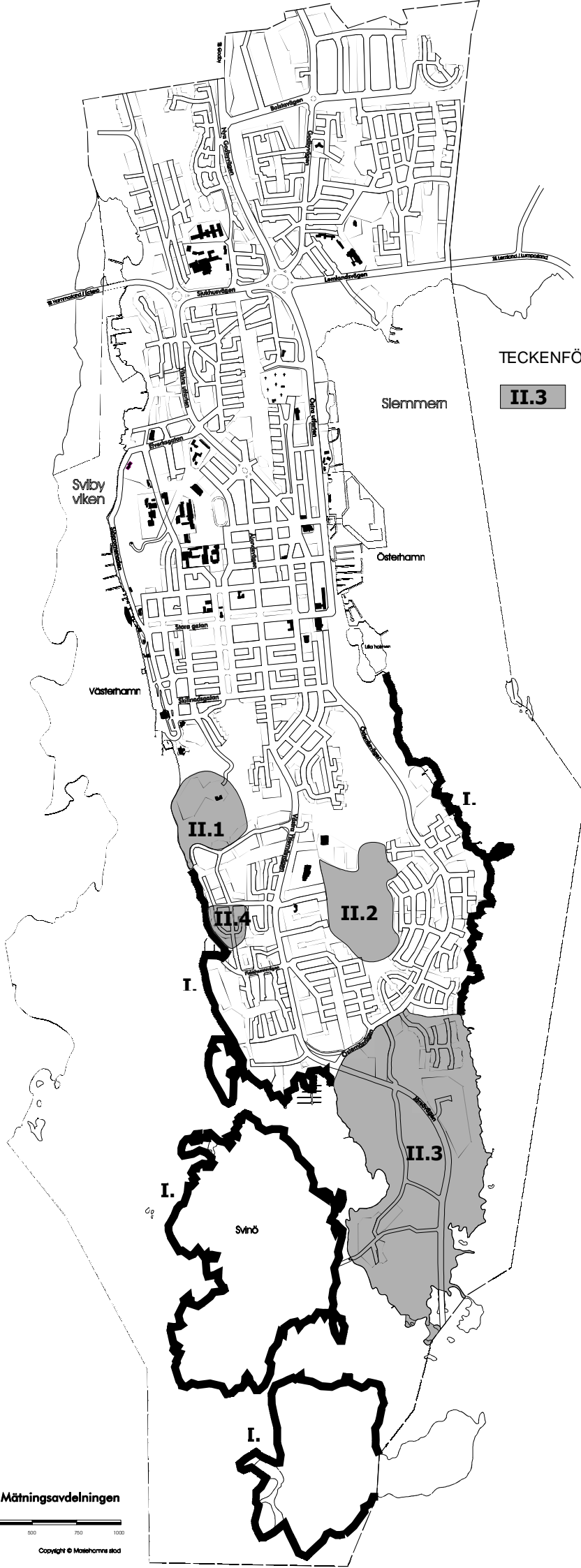
Håkan Kulves

Extra naturvårdskonsulent

Jörgen Eriksson

Till kännedom: Miljövårdssekreterare
Maria Granlid

DNr Nml-04-92-29

Mätningssvårheten

Mariehamns stad
Stadsarkitektkontoret
PB 5
22101 MARIEHAMN

Hänvisning
Stadsarkitektens
skrivelse inkommen
den 29.1.2003

Kontaktperson
Håkan Kulves

Ärende
**UT LÅTANDE ANGÅENDE FÖRSLAG TILL
REVIDERING AV INNERSTADENS OCH
SÖDRA STADENS GENERALPLANER**

I anledning av stadsarkitektens remiss lämnar miljöbyrån följande synpunkter med hänvisning till den inlämnade kartan i skala 1:5 000.

ALLMÄNT

Miljöbyrån konstaterar allmänt att planförslaget väl tillvaratar grönområden för rekreation och naturvård i innerstaden där en förhållandevis lång tradition ligger till grund för innevånarnas syn och förväntningar på stadsplanen. Byrån understryker dock vikten av att de parker och andra grönytor som idag finns kvar i innerstaden garanteras för framtiden och icke i något avseende ytterligare exploateras för trafik och bebyggelse. Även det centrala grönområdet som sträcker sig från Kvarnberget mellan Östernäs och Västernäs till bostadsområdet Hästskon är av allra största betydelse som rekreatiomsområde för den stora befolkningen i området.

Däremot anser miljöbyrån att södra stadsdelarna förefaller att exploateras hårt för bostadstomter på bekostnad av värdefulla natur- och rekreatiomsområden.

Enligt miljöbyråns åsikt ger t.ex. bostadsområdena Hästskon, Lillängen och nu i förslaget Fiskehamnen-Lerviksområdet intrycket av hög exploatering med tanke på naturmiljöns och den sociala miljöns krav.

Man kan som bakgrund anföra att då stadsplanen för Lillängen aktualiserades togs områden i anspråk som ända sedan 1970-talet i olika sammanhang anförts som viktiga att bevara för rekreation och naturvård.

I det sammanhanget framfördes betänkligheter från naturvårdssynpunkt mot ett förverkligande av Lillängen samt att en grundförutsättning för ett sådant eventuellt beslut i sådana fall var att beslutet förenades med garantier för att de kvarvarande grönområdena söder om Lillängen bevarades för naturskydd och rekreation i framtiden. Det oaktat föreslås nu ett betydande BS-område söder om Lillängen vilket icke kan omfattas.

Byrån **föreslår att detta BS-område utgår och blir SN-område.** (Se kartan 1).

Miljöbyrån konstaterar även att frågan om hur markområdena på Svinö skall användas är oklar. Enligt byråns åsikt kan man icke taga ställning till om ytterligare BS områden skall avsättas söder om Lillängen innan man vet hur Svinö skall disponeras.

De gradvis krympande ytorna för rekreation och naturskydd söder om innerstaden kräver ofrånkomligt att en eventuell ytterligare förtätning av bosättningen på Östergårds marker, Espholm och i Lervik får till följd att vägreservationen till Svinö avlägsnas och att Svinö bevaras som skogs- och lantbruksområde och för rekreation och naturskydd.

Miljöbyrån konstaterar vidare i jämförelse med de synpunkter som byrån framförde den 26.5.1999, 125 S43 i motsvarande ärende följande.

STRÄNDERNA

Det föreliggande förslaget till generalplan tillvaratar förhållandevis väl strändernas värden för naturvården och friluftslivet.

Särskilt betydelsefullt är det strandskyddsområde (SN1) som föreslås längs Slemmernes strand mellan Hillings parcell och "Övernäs stugorna".

Den föreslagna strandzonen har även mycket stora direkta naturvårdsvärden. Bland annat finns inom området en värdefull **strandäng** med växtplats för orkideén **ängsnycklar** som fortlöpande borde hävdas med slätter samt ett vackert bestånd av **havtorn**. I strandzonens täta vegetation häckar även många fågelarter såsom **kärrsångare, sävsångare, sävsparv** och **rörsångare**. Utanför strandzonen finns en påfallande stor koloni av **häckande skäggdopping** och **sothöns**. Åtminstone dessa objekt bör avgränsas och markeras med SN.

Byrån framhåller att den aktuella strandskydds-zonen bör förverkligas innefattande tydliga och stränga bestämmelser gentemot ovanföreliggande privata tomtägare som idag i vissa fall förefaller nyttja området som för egen del.

STYRSÖ

Miljöbyrån föreslår även att den landskapsägda fastigheten Styrso-klubbar Rno 2 upphöjs från R till SN. (Se kartan 2).

Beträffande Styrso i övrigt borde det reserveras ett område för bosättning på den södra delen av ön medan den centrala och norra delen bibehålls som R-område. Strandzonen på Styrso bör avsättas som SN1 område i anslutning till R-området (se bifogad karta) analogt med hur stränderna har planerats i övrigt.

En sådan åtgärd berörande Styrso kunde vara förutseende eftersom eventuella framtida, ofrånkomliga exploateringsintressen åtminstone i ett första skede därmed inte skulle vända sig mot den centrala och norra delen av ön som är ett viktigt och centralt element i omgivningen och är av stor betydelse för naturvården och friluftslivet. (Se kartan 3 och 4).

SVINÖ

Svinö är liksom Styrso även ett betydelsefullt område med tanke på såväl naturvårdens som friluftslivets utvecklingsmöjligheter.

I planeförslaget är Svinö ett utvecklingsområde vilket innebär att det är oklart hur Svinö skall användas i framtiden.

Miljöbyrån anser att det ständiga politiska trycket att bit efter bit exploatera de värdefulla naturområdena söder om staden för bosättning är oförsvarbart.

Enligt byråns åsikt bör den föreslagna förtätningen av bebyggelse inom Lervik-fiskehamnsområdet och på Östergårds marker göras avhängig hur Svinö och Styrso exploateras i framtiden. Med tanke på de ständigt krympande grönområdena söder om staden är det från miljösynpunkt otänkbart att BS området på Östergårds mark byggs ut om även Svinö i framtiden exploateras för fast bosättning.

LÖKSKÄR

Miljöbyrån föreslår att det föreslagna SN området på Löskär begränsas till södra delen av skäret medan norra delen blir R-område. (Se kartan 5).

I fall en gångbro byggs till Löskär föreslås att planbestämmelserna ändras så att tillträdesförbud 1.4 -15.7 påförs södra delen av skäret med tanke på fågelskyddet (se kartan) och att området vid behov kan avgränsas med stängsel och anslag om fågelskydd uppsätts.

Miljöbyrån föreslår att fågellivet inventeras inkommande vår för att ge bättre underlag för vidare ställningstagande och förvaltning.

LERVIK - FISKEHAMNEN-VÄSTERNÄS DELVIS

Miljöbyrån anser att en strandskyddszon (Rx-SN) mellan Lervik och fiskehamnen bör fullföljas enligt i övrigt tillämpade grunder. (Se kartan 6). Byrån är även av den uppfattningen att R-områdena är för små inom området söder om vägen till fiskehamnen varför utökningar föreslås. (Se kartan 7).

Med samma motivering föreslås att BS-området öster om Västra Ytternäsvägen helt eller delvis blir R-område. (Se kartan 8).

SAMMANFATTNING

Med hänvisning till bifogad karta i skala 1:5 000 som legat till grund för yttrandet föreslår miljöbyrån följande ändringar (1 - 8):

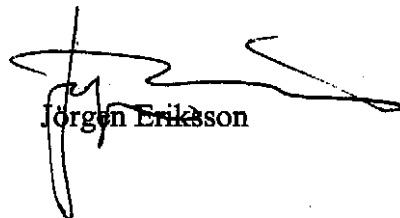
1. **BS området på Östergårds mark utgår. Ändras till SN(-x)**
2. **Styrsöklubbar Nr 2 ändras från R till SN område**
3. **Ett BS1 - BS område avsätts på södra Styrso**
4. **En strandskyddszon ((SN1) avsätta på Styrso**
5. **Stadens norra del av Löskär ändras från SN till R**
6. **Strandskyddet (SN1) fullföljs mellan Lervik och fiske hamnen**
7. **R området i Lervik förstoras**
8. **BS området i Västernäs öster om Västra Ytternäsvägen utgår eller minskas med hälften till förmån för R område**

Naturvårdsintendent

Håkan Kulves

Naturvårdskonsultent

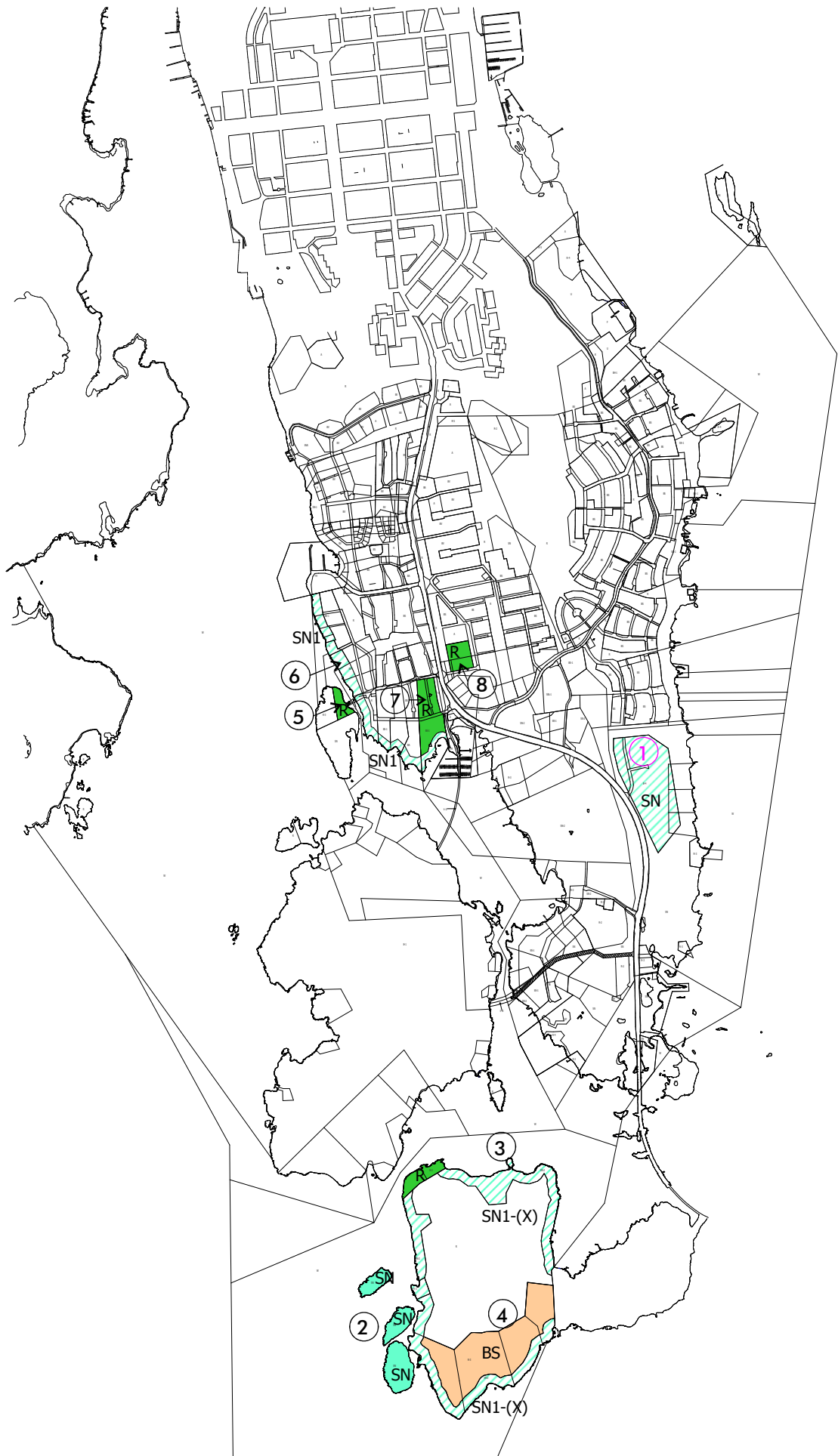
Jörgen Eriksson

BILAGA: Planekarta

TILL KÄNNEDOM Helena Blomgvist

TILL KÄNNEDOM

Helena Blomqvist

MARIEHAMN

GENERALPLAN

Förslag till

SAMMANSTÄLLNING AV
ARKITEKTONISKT- OCH KULTURHISTORISKT
VÄRDEFULLA BYGGNADER
SAMT
K-MÄRKTA BYGGNADER

NORRA STADEN

INNERSTADEN

SÖDRA STADEN

VÅRT BYGGDA KULTURARV

Byggnadslagen och byggnadsförordningen förutsätter att stadsplaneringen och byggnadslovgivningen särskilt skall beakta att estetiska och kulturhistoriska värden inte förstörs (BL § 27 och 125, BF § 60). Generalplan skall uppgöras som ledning för stadsplaneringen. En inventering av det skyddsvärda byggda kulturarvet bör därför ingå i generalplanen.

Mariehamns stadsstyrelse beslöt 1974 att en inventering av det skyddsvärda byggnadsbeståndet i Mariehamn skulle genomföras. För ändamålet anlätades Ole Falck vars etnologiska fältundersökning resulterade i skriften Byggare och byggnader i gamla Mariehamn. 1977 antog fullmäktige inventeringen som riktlinje för detaljplaneringen.

1988 godkände stadsfullmäktige delgeneralplanen för Mariehamns innerstad. En av huvudmålsättningarna i delgeneralplanen är att innerstadens historiskt och arkitektoniskt värdefulla karaktär vårdas och utvecklas. En ny K-husinventering genomfördes och presenterades i en särskild bilaga 4 till delgeneralplanen.

Eftersom det gått en lång tid sedan senaste inventering av byggnader och miljöer i innerstaden vilka bör skyddas genom stadsplaneåtgärder, är det påkallat att i detta sammanhang genomföra en ny sådan. Kulturhistoriskt mest intressant och värdefull är den gamla rutnätstaden mellan Nygatan och Skillnadsgatan vars form härleder sig ur de första stadsplanerna från åren 1860 och 1871. Empirens öppna och luftiga stadsbild kan fortfarande avläsas i samspelet mellan allégar och trähusbebyggelsen. Denna del av staden utgör för de flesta själva sinnebilden av begreppet Mariehamn. En stor del av gatubebyggelsen är mer än 100 år gammal. Områdets karaktäristiska bebyggelsestruktur utgör emellertid ett latent hot mot den harmoniska stadsbilden. Trycket på en högre exploatering av tomterna än den ursprungliga har legat permanent över dessa tomter sedan 1960-talet. Nybyggnadsrätten är i regel avsevärt mycket större än den befintliga bebyggelsen. Då är det av största vikt att det nya planeras så att särskild hänsyn tas till den kulturhistoriska stadsbilden.

Skyddsobjektenas dokumentation varierar beroende på det källmaterial stadsarkitektkontoret haft till sitt förfogande. Strävan har varit att redovisa vem som planerat resp. byggnad/ombyggnad och när samt byggnadsår. Dessutom redovisas där det varit möjligt en viss historik över den ursprungliga situationsplanen och olika data om byggnaderna från äldre brandförsäkringshandlingar (vilket material huvudsakligen är framtaget av Ole Falck). En i och för sig önskvärd etnologisk och kulturhistorisk beskrivning av de olika byggnaderna ägare och användning genom åren har tills vidare begränsats till några få objekt

För norra staden utfördes en inventering av kulturhistoriskt och/eller arkitektoniskt värdefull bebyggelse i samband med 1999 år delgeneralplan.

Egnahemsområden med riklig grönska är det inslag som upplevs skapa den dominerande stadsbildskaraktären i norra staden. Det som väsentligt påverkar upplevelsen är egnahemmen från den tid områdena hörde till Jomala. De omges i regel av stora tomter med en grönska som har en mogen ålder. Att bevara de karaktärsbildande husen från "Jomala-tiden" och det gamla väg- och gatunätet har stor betydelse för norra stadens speciella karaktär. Karaktären kan försvagas eller förstärks beroende på hur den byggda miljön och den gamla bebyggelsen vårdas och värnas samt på hur tillkommande nybyggnation anpassas till den befintliga äldre stadsbilden.

I södra staden har tidigare inte genomförts någon heltäckande inventering av skyddsvärda objekt. Ett antal byggnader har dock redan K-märkts i stadsplan.

Nedan presenteras en sammanställning av den bebyggelse i staden som är kulturhistoriskt och/eller arkitektoniskt värdefull.

De upptagna byggnadsobjekten indelas efter skyddsvärde i grupp A, B, C.

K-märkning rekommenderas beträffande objekten i grupp A och B och förverkligas genom avgiftsfri stadsplaneåtgärd med ägarens samtycke eller på dennes anhållan. I regel skall skyddsbestämmelse sammantaget med övriga stadsplanebestämmelser vara skäligen för tomtägaren men där så inte är möjligt kan tomtägaren på anhållan kompenseras. Sammanställningen kommer att publiceras på stadens kommunala hemsidor och stadsarkitektkontoret står till tjänst med ytterligare information kring eventuella frågeställningar i ämnet.

Redovisning av K-märkta byggnader samt arkitektur- och kulturhistoriskt värdefulla byggnader indelade i kategori A, B eller C.

- A arkitektur- och kulturhistoriskt värdefull byggnad, bör K-märkas
- B stadsbildsmässigt värdefull byggnad, bör K-märkas
- C byggnad som stöder stadsbilden, kan K-märkas

Sammanställning av skyddsobjekt

	Norra staden st	Innerstaden st	Södra staden st	Totalt st
K-märkta byggnader	7	106	6	119
Kategori A	8	95	16	119
Kategori B	13	30	21	64
Kategori C	2	33	-	35
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	30	264	43	337

Kommentar relaterad till skyddsobjekt

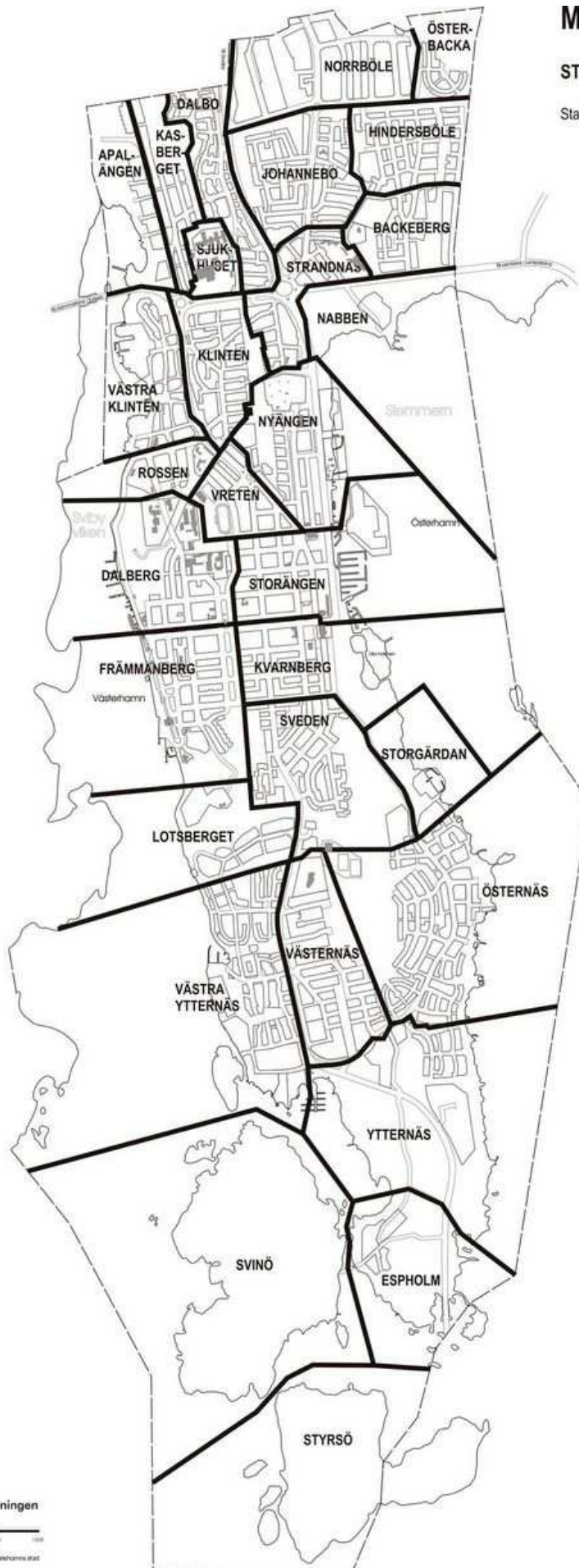
- 1) Byggnadens nuvarande utseende motsvarar inte ursprungligt utseende.
Vid restaurering bör eftersträvas ett återställande.

Planeraren Hilda Sjöblom bytte efter giftermål sitt namn till Hilda Hongell. Vi har konsekvent använt hennes namn som gift oberoende byggnadens planeringsår.

MARIEHAMN GENERALPLAN

STADSDELAR

Stadsarkitektkontoret

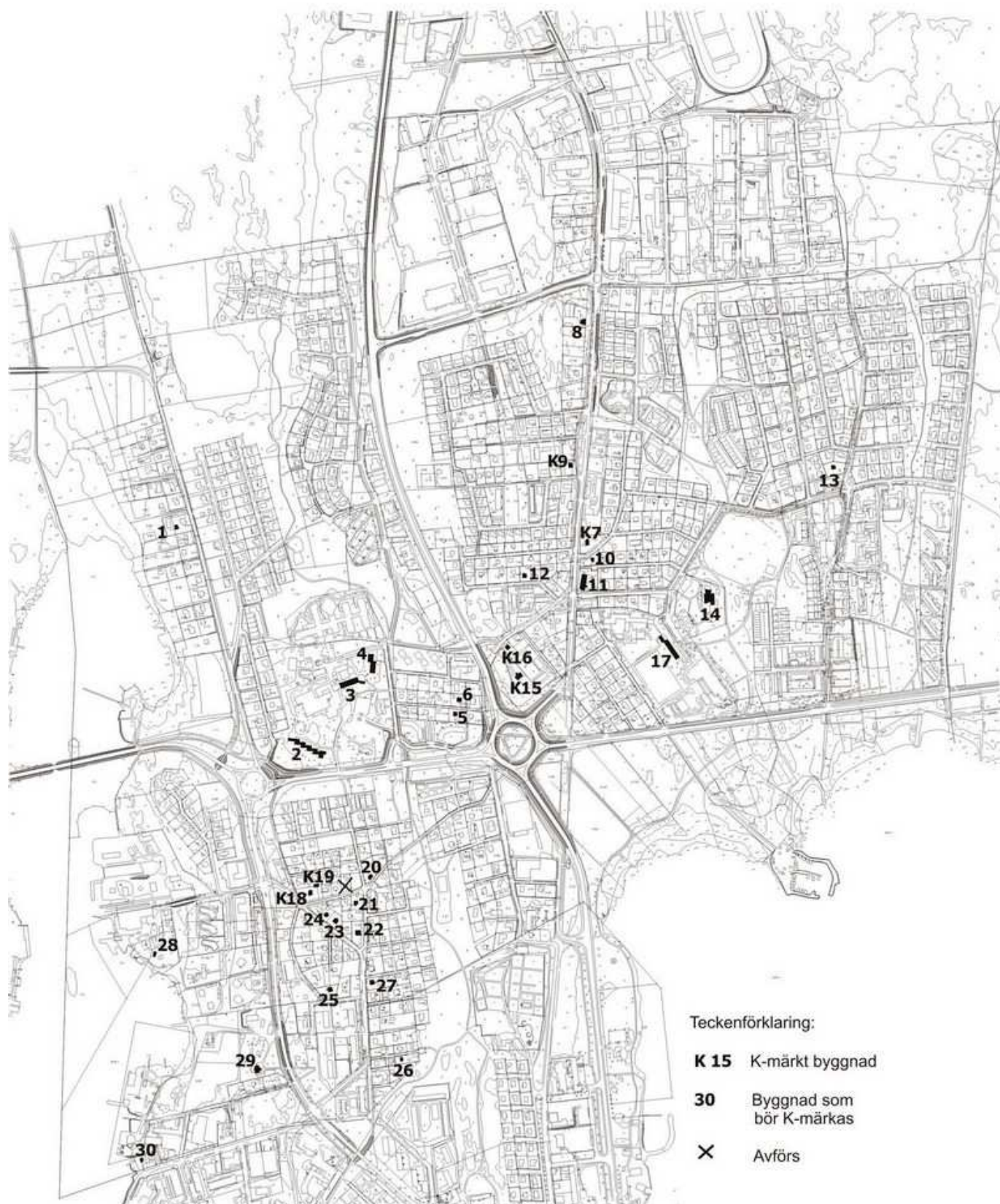
Mättningsavdelningen

Copyright © Mariehamns stad

MARIEHAMN - NORRA STADEN

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

GENERALPLAN - NORRA STADEN
ARKITEKTUR- OCH KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA BYGGNADER
INVENTERING ENLIGT STADSDEL, bilderna fotograferade april 2004

Stadsdel: APALÄNGEN

1

Vikbrinken 1
"Segerströms"
Byggnadsår: 1939-42

Kategori A

Tomtbeteckning: Sviby by RN° 6⁸¹

RIVEN 2005

Stadsdel: SJUKHUSET

2

Läkarvillorna
Byggnadsår: 1953
Planerad av ark. Reino Koivula

Kategori A

Tomtbeteckning: Sjukhuset-1-4

3

Sanatoriebyggnaden
Byggnadsår: 1951
Planerad av ark. Reino Koivula

Kategori B

Tomtbeteckning: Sjukhuset-1-4

4

Personalbyggnaden
Byggnadsår: 1953
Planerad av ark. Reino Koivula

Kategori B

Tomtbeteckning: Sjukhuset-1-4

Stadsdel: DALBO

5

Sanatorievägen 3
Byggnadsår: 1955

Kategori C

Tomtbeteckning: Dalbo-1-5
Dalkarby by RN° 2³⁰

6

Sanatorievägen 4
Byggnadsår: 1951

Kategori B

Tomtbeteckning: Dalbo-2-2
Dalkarby by RN° 2²²

Stadsdel: JOHANNEBO

7

Mellangårdsvägen 18
Byggnadsår: 1930-tal

K-märkt 1978

Tomtbeteckning: Johannebo-8-15
Dalkarby by RN° 1⁹

8

Gamla Godbyvägen 18
"Nyckelpigans hus"
Byggnadsår: 1920

Kategori A

Tomtbeteckning: Johannebo-14-10

9

Bastuvägen 2
Byggnadsår: 1930-tal

K-märkt 2004

Tomtbeteckning: Johannebo-12-4

10

Mellangårdsvägen 19
"Svenblads"
Byggnadsår: 1950

Kategori B

Tomtbeteckning: Johannebo-6-17
Dalkarby by RN° 1³⁹

11

Gamla Godbyvägen 25
"Edos verkstad"
Byggnadsår: 1930-tal

Kategori B

Tomtbeteckning: Johannebo-5-13
Dalkarby by RN° 1⁴³

12

Grantorpsvägen 8
Byggnadsår: 1954

Kategori B

Tomtbeteckning: Johannebo-2-5
Dalkarby by RN° 1⁶⁸

Stadsdel: HINDERSBÖLE

13

Blomstervägen 20
Byggnadsår: i slutet av 1800-tal

Kategori C

Tomtbeteckning: Hindersböle-7-30

Stadsdel: BACKEBERG

14

Hindersbölevägen 11
ST Mårtens kapell
Byggnadsår: 1969
Planerad av ark. Stig Svahnström

Kategori B

Tomtbeteckning: Backeberg-3-1

Stadsdel: STRANDNÄS

15

Johannebovägen 11
"Strandnäs gård"
Byggnadsår: 1760 hitflyttad 1900

K-märkt 1978

Tomtbeteckning: Strandnäs-1-5

16

Johannebovägen 9
"Vikströms"
Byggnadsår: 1890-talet

K-märkt 1978

Tomtbeteckning: Strandnäs-1-3

17

Strandnäs skolområde
Lärbostäderna
Byggnadsår: 1952
Planerad av ark. Jonas Cederqreuts
Kategori B

Tomtbeteckning: Strandnäs-11-1

Dalkarby by RN^o 2³¹

X

Tvärgränd 2

Byggnadsår: 1880

Avförs p.g.a. riven hösten 2004.

Tomtbeteckning: Strandnäs-11-1
Dalkarby by RN° 2³¹

Stadsdel: KLINTEN

18

Stenhuggarvägen 12

"Häggbloms"

Byggnadsår: 1931

K-märkt 1977

Tomtbeteckning: Klinten-4-10

19

Stenhuggarvägen 12

"Häggbloms", uthus

Byggnadsår: 1931

K-märkt 1977

Tomtbeteckning: Klinten-4-10

20

Vedhuggsvägen 20

Byggnadsår: 1938

Kategori B

Tomtbeteckning: Klinten-13-15
Sviby by RN° 5²⁴

21

Klintvägen 2

Byggnadsår: 1938

Kategori B

Tomtbeteckning: Klinten-5-10
Sviby by RN° 5⁸⁴

22

Stenhuggarvägen 2

Byggnadsår: 1942

Kategori A

Tomtbeteckning: Klinten-5-6
Sviby by RN° 5⁴⁵

23

Stenhuggarvägen 6

Byggnadsår: 1937

Kategori A

Tomtbeteckning: Klinten-5-8
Sviby by RN° 5⁴⁰

24

Stenhuggarvägen 8
Byggnadsår: 1940

Kategori B

Tomtbeteckning: Klinten-5-9
Sviby by RN° 5⁴⁴

25

Parkstigen 11
Byggnadsår: 1935

Kategori A

Tomtbeteckning: Klinten-6-10
Sviby by RN° 5³⁷

26

Gjutargränd 6
Byggnadsår: 1935

Kategori B

Tomtbeteckning: Klinten-18-3
Sviby by RN° 3¹⁸

27

Murargränd 2
Byggnadsår: 1937, ändr. utseende

Kategori B¹⁾

Tomtbeteckning: Klinten-15-1
Sviby by RN° 3²³

X

Vedhuggsvägen 24
Byggnadsår: 1930, till- & ombyggd

Avförs p.g.a. stora ändringar

Tomtbeteckning: Klinten-6-10
Sviby by RN° 5³⁷

Stadsdel: VÄSTRA KLINTEN

28

Zetterströms gränd
Byggnadsår: ?, hitflyttad på 1920-t
Urspr. planerad i badhusparken av
ark. Lars Sonck ?

K - märkt 2004

Tomtbeteckning: Västra Klinten-6-4
Sviby by RN° 5¹¹¹

29

Västra Utfarten
"Ceders"
Byggnadsår: 1937

Kategori A

Tomtbeteckning: Sviby by RN° 3⁷⁵

30

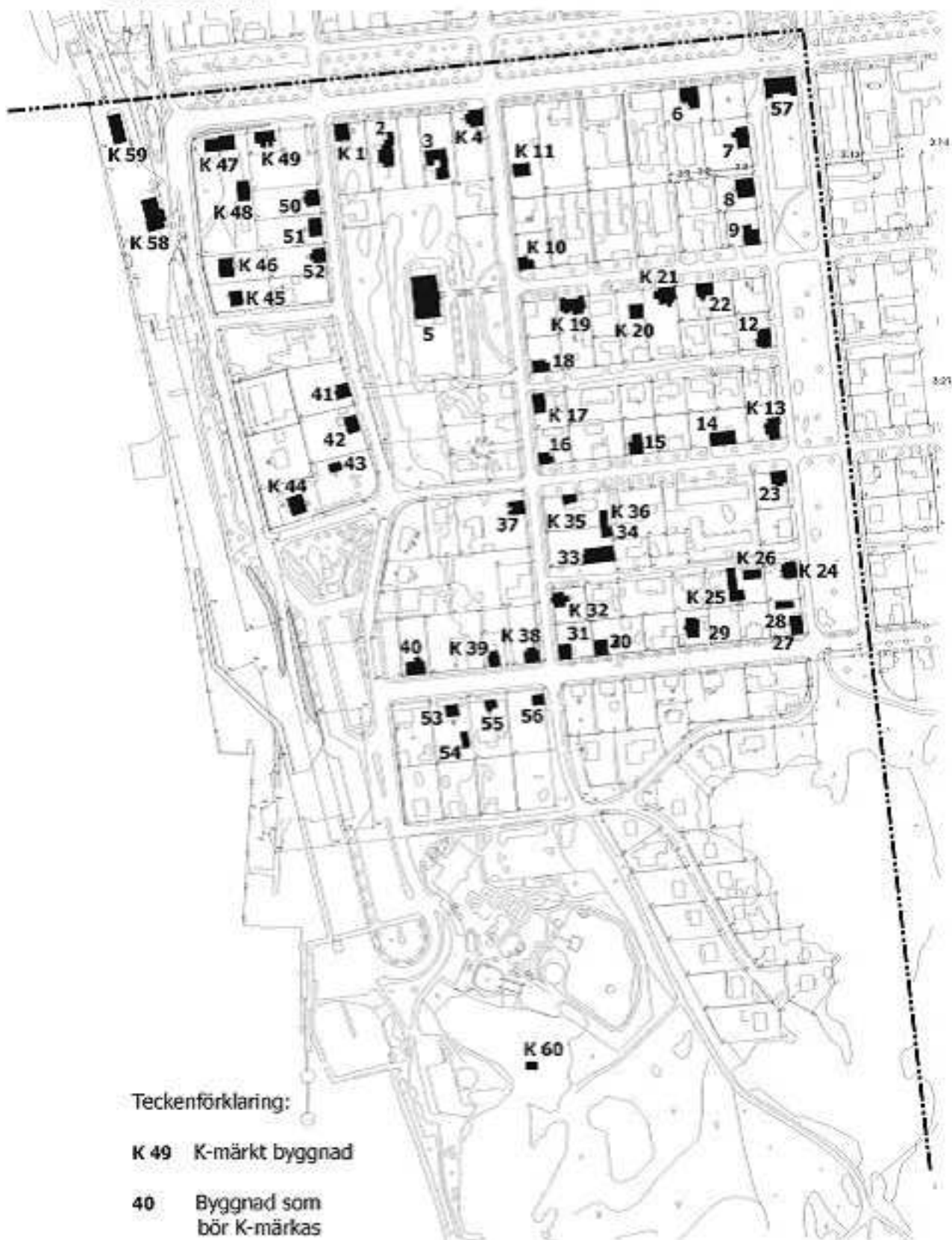
Elverksgatan
"Henlings"
Byggnadsår: ?, flyttad 1937

Kategori A

Tomtbeteckning: Sviby by RN° 4⁷

MARIEHAMN - INNERSTADEN - FRÄMMANBERG

Förslag till
SKYDDSÖBJEKT

Stadsdel: FRÄMMANBERG

Kvarter: 1 NAVIGATÖREN

1

Stora gatan 20B
Byggnadsår/-lovår: 1922
Planerad av ark. Torsten Montell

K-märkt 1986

Tomtbeteckning: Främmanberg-1-10

2

Stora gatan 20 a
Byggnadsår: 1961
Planerad av ark. Erik Kråkström

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-1-6

3

Stora gatan 19
Byggnadsår: 1971
Planerad av ark. Bengt Lundsten

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-1-7

4

Stora gatan 18
Byggnadsår/-lovår: 1935
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

K-märkt 1987

Tomtbeteckning: Främmanberg-1-11

5

Navigationskolegränd 2
Byggnadsår: 1939
Planerad av ark. Lars Sonck

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-1-3

Kvarter: 2 SJÖFARAREN

6

Stora gatan 13
Byggnadsår/-lovår: 1936
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-2-11

7

Västra Esplanadgatan 7A
Byggnadsår/-lovår: 1892
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-2-14

8

Västra Esplanadgatan 8A
Byggnadsår/-lovår: 1923
Planerad av ark. Torsten Montell

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-2-15

9

Södragatan 22A
Byggnadsår: 1881, ombyggd

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-2-17

10

Södragatan 30
Byggnadsår: 1875

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Främmanberg-2-22

11

Neptunigatan 39
Byggnadsår/-lovår: 1923
Planerad av ark. Oscar Bomanson

K-märkt 1989

Tomtbeteckning: Främmanberg-2-26

Kvarter: 3 POSTILJONEN

12

Västra Esplanadgatan 11
Byggnadsår/-lovår: 1891
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-19

13

Mariegatan 30
Byggnadsår: 1897
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1992 ¹⁾

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-21

14

Mariegatan 32
Byggnadsår: 1910
Planerad av Anders Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-22

15

Mariegatan 36
Byggnadsår/-lovår: 1900
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-26

16

Mariegatan 40
Byggnadsår: 1891
Planerad av byggm. Hilda Hongell ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-30

17

Neptunigatan 49
Byggnadsår/-lovår: 1903
Planerad av ark. Torsten Montell

K-märkt 1983

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-31

18

Neptunigatan 47
Byggnadsår: 1937

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-

3-8

19

Södragatan 33
Byggnadsår/-lovår: 1891
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-3001

20

Södragatan 31A
Byggnadsår: 1896
Planerad av ark. Lars Sonck som typhus

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-37

21

Södragatan 29
Byggnadsår/lovår: 1919
Planerad av ark. Ragnar Furstenborg

K-märkt 1982

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-2002

22

Södragatan 27
Byggnadsår: ca 1913
Planerad av Anders Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-3-15

Kvarter: 4 MEKANIKERN

23

Västra Esplanadgatan 13
Byggnadsår/lovår: 1932
Planerad av Frej Liewendahl

Kategori B ¹⁾

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-20

24

Västra Esplanadgatan 15
Byggnadsår: 1892
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1979

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-8

25

Mekmattesgränd 3
"Mekmattes verkstad"
Byggnadsår: 1930-t

K-märkt 1979

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-10

26

Mekmattesgränd 3
"Mekmattes verkstad"
Byggnadsår: 1892
Planerad av byggm. Hilda Hongell
K-märkt 1989

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-10

27

Skillnadsgatan 28
Byggnadsår: 1912
Planerad av ark. Ivar Lindqvist

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-7

28

Skillnadsgatan 28 - uthus
Byggnadsår: 1935

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-7

29

Skillnadsgatan 32
Byggnadsår: 1889, tillbyggd

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-11

30

Skillnadsgatan 36A
Byggnadsår/-lovår: 1909
Planerad av ark. Bertil Jung

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-15

31

Skillnadsgatan 36B
Byggnadsår/-lovår: 1909
Planerad av ark. Bertil Jung

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-17

32

Neptunigatan 57
Byggnadsår/-lovår: 1892
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1983

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-18

33

Neptunigatan 55
Byggnadsår: 1912, tillbyggd

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-34

34

Neptunig. 55
Byggnadsår: 1885

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-34

35

Mariegatan 37
Byggnadsår: 1884, tillbyggd
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-1001

36

Marieg. 37
Byggnadsår: 1885

K-märkt 1996

Tomtbeteckning: Främmanberg-4-1001

Kvarter: 5 BÅTSMANNEN

37

Neptunigatan 50
Byggnadsår: 1924

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-5-2

38

Skillnadsgatan 38
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av J Lindell

K-märkt 1995

Tomtbeteckning: Främmanberg-5-18

39

Skillnadsgatan 40B
Byggnadsår/-lovsår: 1930
Planerad av Jac Lundqvist

K-märkt 1989

Tomtbeteckning: Främmanberg-5-23

40

Skillnadsgatan 44
Byggnadsår/-lovår: 1928
Planerad av J Lindell

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-5-15

Kvarter: BARNMORSKAN

41

Havsgatan 24
Byggnadsår: 1950

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-7-18

42

Havsgatan 26
Byggnadsår: 1955

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-7-11

43

Havsgatan 28
Byggnadsår: 1939
Planerad av byggm. Frithiof Lindblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-7-7

44

Mariegatan 48
Byggnadsår/-lovår: 1937
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Främmanberg-7-8

Kvarter: 8 BRYGGAREN

45

Hamngatan 6
Byggnadsår/-lovår: 1935
Planerad av byggm. Frithiof Lindblom

K-märkt 1991

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-17

46

Hamngatan 5
Byggnadsår/-lovår: 1933
Planerad av Jac Lundqvist

K-märkt 1991

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-17

47

Stora gatan 23
Byggnadsår/-lovsår: 1912
Planerad av ark. Ivar Lindqvist

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-20

48

Stora gatan 23 (inne på tomten)
Byggnadsår: ?, påbyggd

K-märkt 1995

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-20

49

Stora gatan 22
Byggnadsår/-lovår: 1872

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-16

50

Havsgatan 14
Byggnadsår/-lovsår: 1936
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-14

51

Havsgatan 16
Byggnadsår/-lovår: 1935
Planerad av Jac Lindqvist

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-13

52

Havsgatan 18
Byggnadsår/-lovsår: 1934
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-8-1006

Kvarter: 11

53

Skillnadsgatan 61
Byggnadsår: 1920

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-11-2

54

Skillnadsgatan 61 - uthus
Byggnadsår: ?

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-11-2

55

Skillnadsgatan 59
Byggnadsår: 1900-talets början?

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-11-3

56

Skillnadsgatan 57
Byggnadsår/-lovsår: 1926
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori C

Tomtbeteckning: Främmanberg-11-4

Kvarter: UTANFÖR KVARTER

57

Stora gatan – Esplanaden
Rådhuset
Byggnadsår: 1876
Planerad av ark. C J von Heideken
Kategori A

Tomtbeteckning: Främmanberg-

58

Hamnplanet
Tullpackhuset
Byggnadsår/-lovår: 1897
Planerad av ark. Lars Sonck
K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Främmanberg-

59

Hamnplanet
Magasinet
Byggnadsår: ?

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Främmanberg-

60

Lotsstugan
Byggnadsår: ca 1860

K-märkt 1975

Tomtbeteckning: Främmanberg-

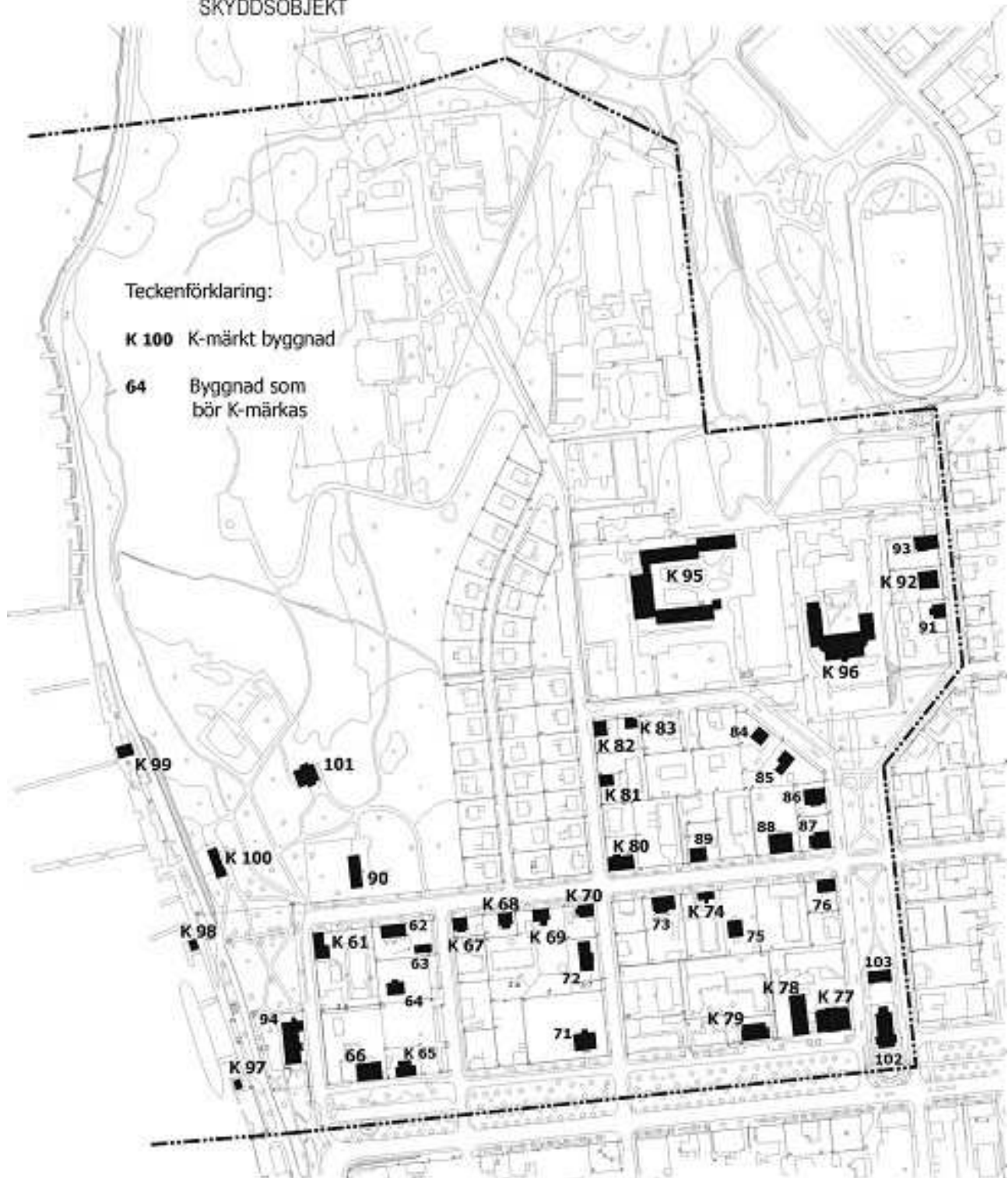
MARIEHAMN - INNERSTADEN - DALBERG

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Teckenförklaring:

K 100 K-märkt byggnad

64 Byggnad som
bör K-märkas

Stadsdel: DALBERG

Kvarter: 1 BYGGMÄSTAREN

61

Norragatan 43
Byggnadsår: 1865, tillbyggd

K-märkt 1979 ¹⁾

Tomtbeteckning: Dalberg-1-8

62

Norragatan 41
Byggnadsår: 1891
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-1-1002

63

Norragatan 41
Byggnadsår: 1896
Planerad av Anders Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-1-1002

64

Havsgatan 8
Byggnadsår: 1926

Kategori B

Tomtbeteckning: Dalberg-1-16

65

Norra Esplanadgatan 15 B
Byggnadsår: 1865 + 1893
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Dalberg-2-22

66

Norra Esplanadgatan 16
Byggnadsår: ? + 1882

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Dalberg-2-26

Kvarter: 2 SKEPPAREN

67

Norragatan 39
Byggnadsår/-lovår: 1884
Urspr. planerad av Johan Sjöblom ?

K-märkt 1989

Tomtbeteckning: Dalberg-2-25

68

Norragatan 37 B
Byggnadsår/-lovår: 1913
Planerad av Anders Öström

K-märkt 1983

Tomtbeteckning: Dalberg-2-10

69

Norragatan 35
Byggnadsår: 1919
Planerad av Anders Öström

K-märkt 1983

Tomtbeteckning: Dalberg-2-19

70

Norragatan 33
Byggnadsår/-lovår: 1890

K-märkt 1981¹⁾

Tomtbeteckning: Dalberg-2-11

71

Norra Esplanadgatan 11
Byggnadsår/-lovår: 1926
Planerad av Bertel Lundqvist

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-2-9

72

Neptunigatan 34 B
Byggnadsår: 1972
Planerad av ark. Svahnström & Svahnström

Kategori C

Tomtbeteckning: Dalberg-2-10

Kvarter: 3 LÄRAREN

73

Norragatan 31
Byggnadsår: 1873
Planerad av Johan Sjöblom ?

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Dalberg-3-19

74

Norragatan 29
Byggnadsår: 1875
Planerad av Johan Sjöblom ?

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Dalberg-3-18

75

Norragatan 27
Byggnadsår/-lovår: 1906
Planerad av Ilmari Killinen

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-3-2005

76

Norragatan 23
Byggnadsår/-lovår: 1931
Planerad av Albert Grehn

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-3-15

77

Norra Esplanadgatan 8 A
Uncan
Byggnadsår: 1884
Planerad av Anders Öström

K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Dalberg-3-13

78

Norra Esplanadgatan 8 B
Slöjdsalen
Byggnadsår: 1886

K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Dalberg-3-13

79

Norra Esplanadgatan 9 A
Byggnadsår: 1886
Planerad av Johan Sjöblom ?

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Dalberg-3-25

Kvarter: 4 LEKTORN

80

Norragatan 34
Byggnadsår/-lovår: 1907, tillbyggd på 1930-t
Planerad av byggm. Hilda Hongell
K-märkt 1985
Tomtbeteckning: Dalberg-4-10

81

Neptunigatan 27 B
Byggnadsår/-lovår: 1928
Planerad av Jac Lindell
K-märkt 1977
Tomtbeteckning: Dalberg-4-25

82

Neptunigatan 25
Byggnadsår/-lovsår: 1932
Planerad av E Söderlund
K-märkt 1982
Tomtbeteckning: Dalberg-4-26

83

Västra Skolgatan 9
Byggnadsår/-lovsår: 1928
Planerad av E Söderlund
K-märkt 1982
Tomtbeteckning: Dalberg-4-27

84

Västra Skolgatan 3
Byggnadsår/-lovsår: 1933
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm
Kategori A
Tomtbeteckning: Dalberg-4-19

85

Västra Skolgatan 1
Byggnadsår: 1933
Kategori A
Tomtbeteckning: Dalberg-4-18

86

Västra Esplanadgatan 1
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm
Kategori A
Tomtbeteckning: Dalberg-4-17

87

Norragatan 24
Byggnadsår: 1893
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori A
Tomtbeteckning: Dalberg-4-16

88

Norragatan 26
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av byggm. Hugo Eriksson
Kategori A
Tomtbeteckning: Dalberg-4-15

89

Norragatan 30 A
Byggnadsår/-lovår: 1923
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori A¹⁾

Tomtbeteckning: Dalberg-4-31

Kvarter: 11

90

Norragatan 44
Svenska konsulatet
Byggnadsår/-lovår: 1953
Planerad av ark. Sigurd Curman
Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-11-

Kvarter: 12 STUDENTEN

91

Östra Skolgatan 8
Byggnadsår/-lovår: 1926
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-12-7

92

Östra Skolgatan 6
Byggnadsår/-lovår: 1932
Planerad av Frej Liewendahl

K-märkt 2000

Tomtbeteckning: Dalberg-12-8

93

Östra Skolgatan 4
Byggnadsår/-lovår: 1932
Planerad av Frej Liewendahl

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-12-9

Kvarter: 13

94

Hamngatan 2
Byggnadsår/lovår: 1944
Planerad av ark. Jonas Cedercreutz

Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-13-1

Kvarter: 19 LÄRJUNGEN

95

Västra Skolgatan 4
Övernäs folkskola
Byggnadsår: 1952
Planerad av ark. Erik Bryggman
K-märkt 1997

Tomtbeteckning: Dalberg-19-7

96

Västra Skolgatan 2
Ålands lyceum
Byggnadsår: 1903
Planerad av ark. Jac Ahrenberg
K-märkt 1995

Tomtbeteckning: Dalberg-19-8

Kvarter: UTANFÖR KVARTER

97

Sjöpromenaden
Södra sköljhuset
Byggnadsår: ?

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Dalberg-

98

Sjöpromenaden
Norra sköljhuset
Byggnadsår: ?

K-märkt 1992

Tomtbeteckning: Dalberg-

99

Sjöpromenaden
ÅSS

Byggnadsår: 1895-99, flyttad till
platsen 1922

Planerad av ark. Lars Sonck

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Dalberg-

100

Badhusparken
Pub Bastun ?
Byggnadsår: 1930
Planerad av ark. Torsten Montell

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Dalberg-

101

Badhusparken
Doktorsvillan
Byggnadsår/-lovår: 1895
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-

102

Esplanaden
St Görans kyrka
Byggnadsår: 1927
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-

103

Esplanaden
St Görans kyrka, församlingshuset
Byggnadsår: 1930
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori A

Tomtbeteckning: Dalberg-

MARIEHAMN - INNERSTADEN - STORÄNGEN

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Teckenförklaring:

K 145 K-märkt byggnad

141 Byggnad som
bör K-märkas

Stadsdel: STORÄNGEN

Kvarter: 1 REDAREN

104

Östra Esplanadgatan 6
Byggnadsår: 1876

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Storängen-1-8

105

Östra Esplanadgatan 5
Byggnadsår/-lovsår: 1907
Planerad av Ilmari Killinen

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-1-17

106

Norragatan 21
Byggnadsår/-lovsår: 1947
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Storängen-1-16

107

Norragatan 19
Byggnadsår: 1938

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-1-14

108

Norragatan 15
Byggnadsår: 1881
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Storängen-1-18

109

Norragatan 13 B
Byggnadsår: 1891
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Storängen-1-20

110

Ålandsvägen 48 B
Byggnadsår/-lovsår: 1898
Planerad av byggm. Sangfrid Hongell

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Storängen-1-22

111

Norra Esplanadgatan 5 A
Byggnadsår/-lovår: 1883
Planerad av A Hasselgren

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Storängen-1-3

112

Norra Esplanadgatan 5 A
Byggnadsår: ?
Planerad av byggm. Hilda Hongell?

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-1-3

113

Norra Esplanadgatan 5 A
Byggnadsår: ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-1-3

114

Norra Esplanadgatan 6
Johannahemmet
Byggnadsår: 1876

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Storängen-1-19

Kvarter: 2 APOTEKAREN

115

Ålandsvägen 53
Byggnadsår/-lovår: 1933
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-2-13

116

Ålandsvägen 55
Byggnadsår: 1966
Planerad av ark. Sigvard Eklund

Kategori C

Tomtbeteckning: Storängen-2-14

117

Norra Esplanadgatan 2
Byggnadsår/-lovsår: 1927
Planerad av ark. Torsten Montell

K-märkt 1978

Tomtbeteckning: Storängen-2-8

118

Torggatan 12
Apoteksgården
Byggnadsår/-lovår: 1952
Planerad av ark. Kaj Englund
Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-2-4

Kvarter: 3 REDAKTÖREN

119

Torggatan 11
Byggnadsår: 1871
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Storängen-3-15

120

Torggatan 9
Boreniuskauset
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm
Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-3-13

Kvarter: 4 KÖPMANNEN

121

Strandgatan 12
Byggnadsår: 1866
Nuvarande utseende planerad av
ark. Oscar Bomanson
K-märkt 1996

Tomtbeteckning: Storängen-4-7

122

Ekonomiegatan 2 B
Byggnadsår: 1866 + 1896 ?

K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Storängen-4-4

123

Nygatan 1 B, inne på tomten
Starska magasinet
Byggnadsår: 1877

K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Storängen-4-6

124

Nygatan 1 B
Byggnadsår: 1929
Planerad av J Lindell

K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Storängen-4-6

125

Nygatan 3
Biograf Kino
Byggnadsår/-lovår: ?
Planerad av ark. Ragnar Furstenborg
K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Storängen-4-3

126

Torggatan 5
Cityhuset
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-4-3

Kvarter: 5 KASSÖRSKAN

127

Torggatan 8, inne på tomten
f.d. telefoncentral
Byggnadsår: 1928

K-märkt 1986

Tomtbeteckning: Storängen-5-9

128

Ålandsvägen 45
Villa Carita
Byggnadsår: 1906
Planerad av ark. Torsten Montell
K-märkt 2004

Tomtbeteckning: Storängen-5-15

129

Ålandsvägen 45
Villa Carita - uthus
Byggnadsår: 1906
Planerad av ark. Torsten Montell
K-märkt 2004

Tomtbeteckning: Storängen-5-15

Kvarter: 6 KUSKEN

130

Norragatan 22
Byggnadsår: 1890
Planerad av A G Silander

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-6-8

131

Östra Skolgatan 13
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Storängen-6-22

132

Ålandsvägen 40
Byggnadsår: 1895 ?
Planerad av byggm. Hilda Hongell ?

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-6-23

133

Nygatan 19
Byggnadsår: 1896
Planerad av byggm. Hilda Hongell ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-6-16

Kvarter: 7 GLASMÄSTAREN

134

Nygatan 14
Byggnadsår/-lovår: 1939
Planerad av ark. Erik Bryggman

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-7-3

135

Nygatan 16
Byggnadsår: 1939
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori A

T omtbeteckning: Storängen-7-10

136

Nygatan 18
Byggnadsår/-lovår: 1929
Planerad av J Lindell

K-märkt 1998

Tomtbeteckning: Storängen-7-9

137

Nygatan 18, inne på tomten
Byggnadsår: ?

K-märkt 1998

Tomtbeteckning: Storängen-7-9

138

Nygatan 20
Byggnadsår: 1933
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-7-8

139

Östra Skolgatan 9 A
Byggnadsår/-lovår: 1930
Planerad av Jac Lundqvist

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Storängen-7-18

140

Östra Skolgatan 7
Byggnadsår/-lovår: 1932
Planerad av Georg Grönfors

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-7-17

141

Köpmansgatan 19
Byggnadsår/-lovår: 1938
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-7-15

142

Köpmansgatan 17
Byggnadsår/-lovår: 1931
Planerad av Albert Grehn

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-7-14

Kvarter: 8 BORGMÄSTAREN

143

Ålandsvägen 39
Byggnadsår/-lovsår: 1928
Planerad av ark. Oscar Bomanson

K-märkt 1990 ¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-8-19

144

Kaptensgatan 16
Byggnadsår/-lovår: 1932, tillbyggd
Planerad av byggm. Frej Liewendahl

Kategori B ¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-8-16

145

Kaptensgatan 18
"Villa Julius"
Byggnadsår: 1925
Planerad av ark. Torsten Montell

K-märkt 1989

Tomtbeteckning: Storängen-8-15

Kvarter: 9 SPRINGPOJKEN

146

Köpmansgatan 5
Byggnadsår/-lovår: 1928
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-9-9

147

Köpmansgatan 7
Byggnadsår/-lovår: 1929
Planerad av Anders Öström

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-9-8

148

Kaptensgatan 15
Byggnadsår/-lovår: 1932
Planerad av Frej Liewendahl

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-9-7

Kvarter: 10 SKOMAKAREN

149

Torggatan 1
Byggnadsår/-lovår: 1929
Planerad av Algot Johansson

K-märkt 1992

Tomtbeteckning: Storängen-10-3

150

Nygatan 4
Ålands banken
Byggnadsår/-lovår: 1933
Planerad av ark.byrå Frosterus & Gripenberg

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-10-2

Kvarter: 12

151

Köpmansgatan 22
Byggnadsår/-lovår: 1950
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-12-8

152

Köpmansgatan 20
Byggnadsår: 1936

K-märkt 1996

Tomtbeteckning: Storängen-12-2

153

Köpmansgatan 18
Byggnadsår/-lovår: 1934
Planerad av Ivar Lindqvist

Kategori B¹⁾

Tomtbeteckning: Storängen-12-3

154

Köpmansgatan 16
Byggnadsår: 1935 + 1945
Planerad av F Lindholm + H Eriksson

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-12-4

155

Styrmansgatan 15
Byggnadsår: 1952
Planerad av ark. Jonas Cedercreutz

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-12-15

156

Styrmansgatan 13
Byggnadsår: 1949
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-12-12

Kvarter: 13

157

Köpmansgatan 14
Byggnadsår/-lovår: 1934
Planerad av ark. Torsten Montell

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-13-1

158

Köpmansgatan 8
Byggnadsår/-lovår: 1933
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori A

Tomtbeteckning: Storängen-13-4

Kvarter: 14

159

Styrmansgatan 1
Böndernas hus
Byggnadsår/-lovår: 1946
Planerad av Arne Sandberg
Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-14-9

Kvarter: 16

160

Torggatan 15
Byggnadsår: 1876+1921+1897
Planerad av ark. Oscar Bomanson

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Storängen-16-3

161

Torggatan 15, gårdshus
Byggnadsår: 1894
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-16-3

162

Torggatan 15, uthus
Byggnadsår: ?

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-16-3

Kvarter: UTANFÖR KVARTER

163

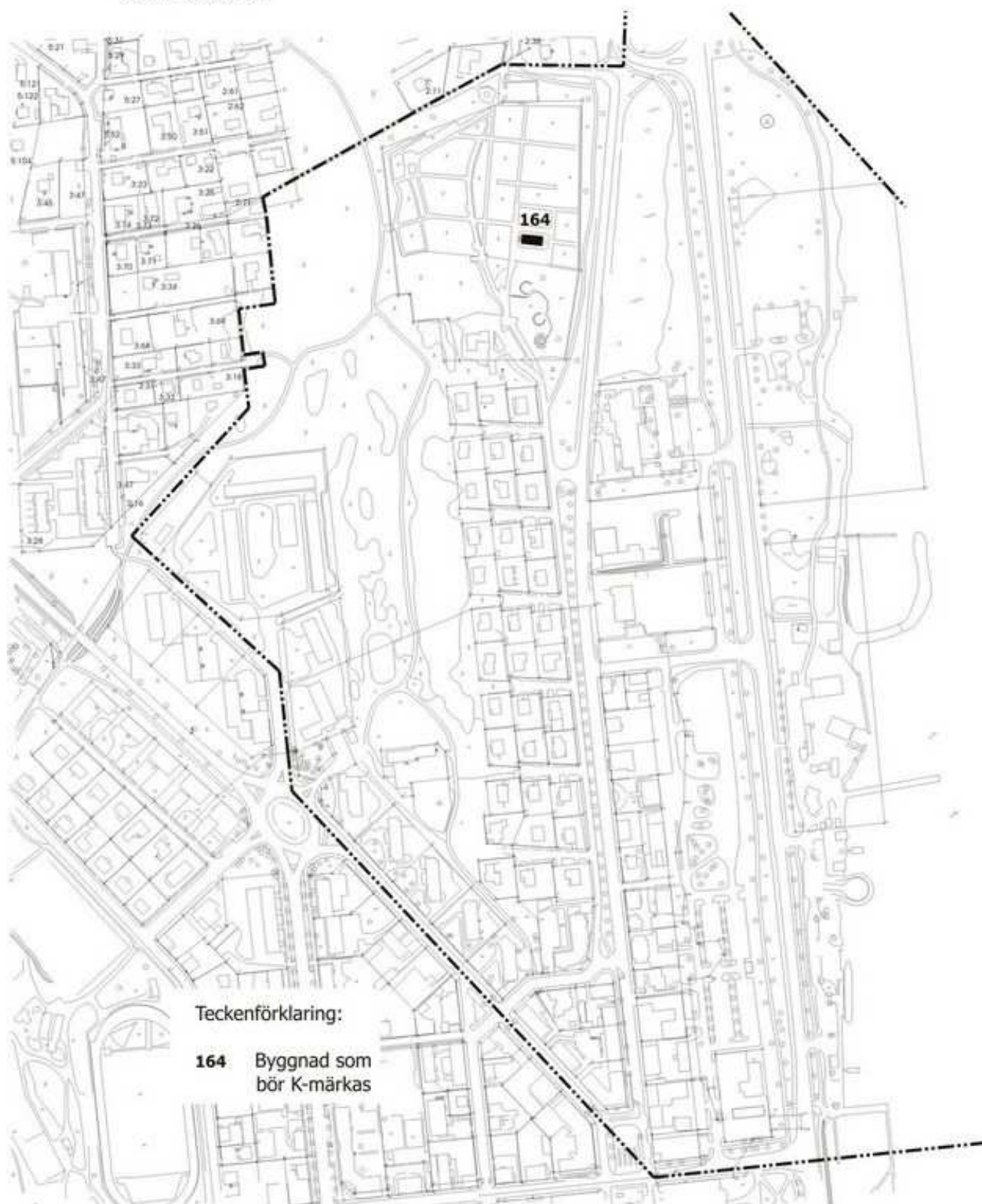
Ångbåtsbryggan
Sköljhuset
Byggnadsår: 1940-talet

Kategori B

Tomtbeteckning: Storängen-

MARIEHAMN - INNERSTADEN - NYÄNGEN

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Stadsdel: NYÄNGEN

Kvarter: 13

164

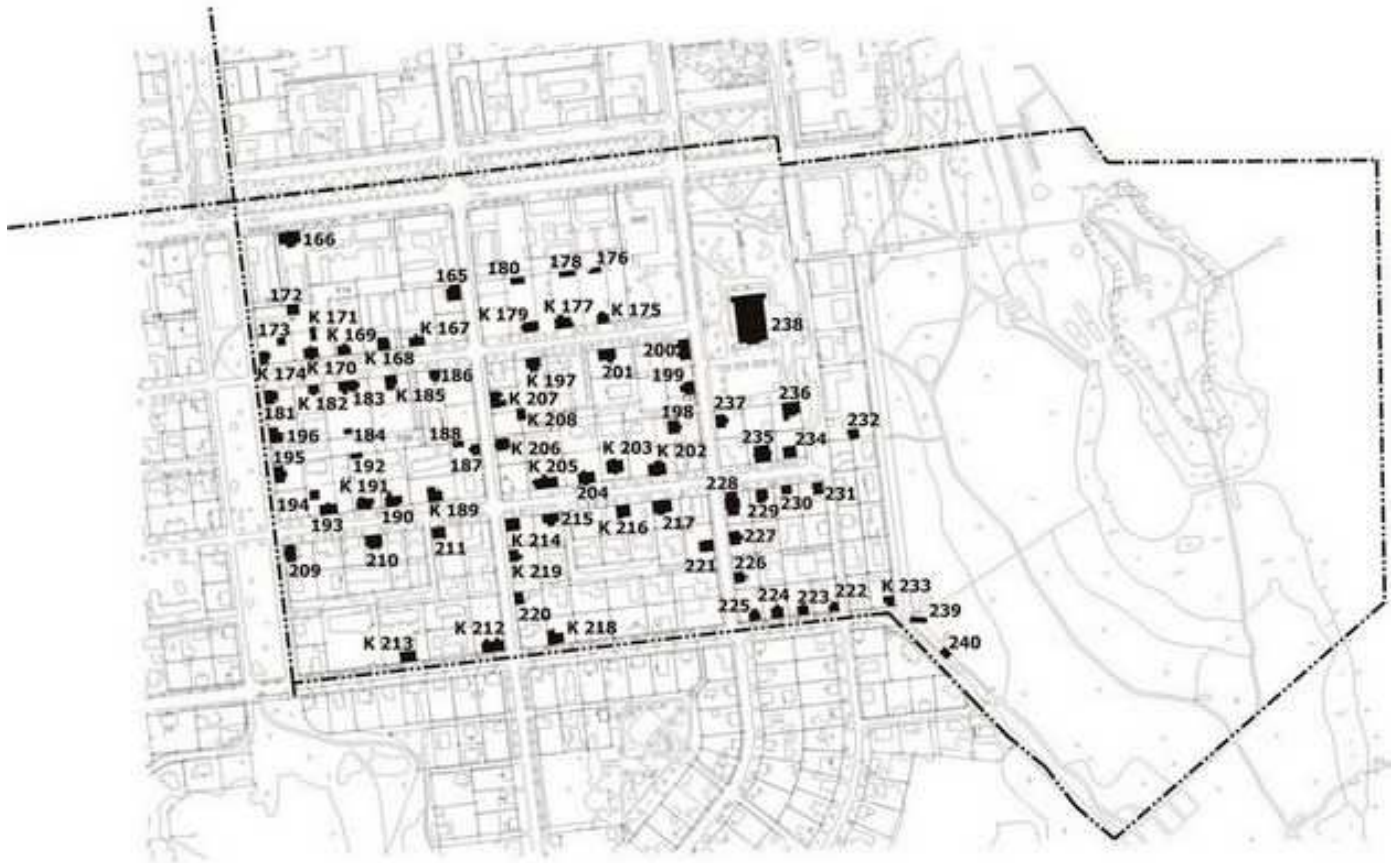

Skiljevägen 1
Begravningskapellet
Byggnadsår: 1940
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori A

Tomtbeteckning: Nyängen-19-2

MARIEHAMN - INNERSTADEN - KVARNBERG

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Teckenförklaring:

K 169 K-märkt byggnad

231 Byggnad som
bör K-märkas

Stadsdel: KVARNBERG

Kvarter: 1 SÖMMERSKAN

165

Ålandsvägen 54
Byggnadsår/-lovår: 1914
Planerad av Anders Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-9

166

Stora gatan 10
Byggnadsår/-lovsår: 1896
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-19

167

Södragatan 14 A
Byggnadsår: 1876

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-22

168

Södragatan 16 A
Byggnadsår: 1906
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-25

169

Södragatan 18
Byggnadsår: 1877

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-1005

170

Södragatan 20 A
Byggnadsår/-lovsår: 1932
Planerad av Jac Lundqvist

K-märkt 1998

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-30

171

Södragatan 20 A, inne på tomten
Byggnadsår/-lovår: ?

K-märkt 1998

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-30,31

172

Östra Esplanadgatan 8 B
Byggnadsår: 1924

Kategori C

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-14

173

Östra Esplanadgatan 9
Byggnadsår: 1952

Kategori C

Tomtbeteckning: Kvarnberg-1-16

174

Södragatan 20 B
Byggnadsår: 1874

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarberg-1-16

Kvarter: 2 KONDITORN

175

Södragatan 4
Byggnadsår: 1879
Planerad av K Sundblom

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarnberg-2-2005

176

Södragatan 4, inne på tomten
Byggnadsår: 1881

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-2-2005

177

Södragatan 6
Byggnadsår/-lovsår: 1910
Planerad av Fredrik Liewendahl

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarnberg-2-1005

178

Södragatan 6, inne på tomten
Byggnadsår: ?
Planerad av Fredrik Liewendahl

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-2-1005

179

Södragatan 8
Byggnadsår: ?

K-märkt 1969

Tomtbeteckning: Kvarnberg-2-3006

180

Södragatan 8, inne på tomten
Byggnadsår: ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-2-3006

Kvarter: 3 DIKTAREN

181

Södragatan 23
Byggnadsår: 1891
Planerad av A G Silander

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-25

182

Södragatan 21
Byggnadsår/-lovsår: 1897
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-26

183

Södragatan 19
Byggnadsår: 1893, tillbyggd
Planerad av byggm. H Hongell, A Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-1002

184

Södragatan 19 - uthus
Byggnadsår: 1893
Planerad av byggm. Hilda Hongell?

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-1002

185

Södragatan 17
Byggnadsår: 1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1981

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-28

186

Södragatan 15
Byggnadsår/-lovår: 1898
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-29

187

Ålandsvägen 60
Byggnadsår/-lovsår: 1914
Planerad av Anders Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-18

188

Ålandsvägen 60, inne på tomten
Byggnadsår: ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-18

189

Mariegatan 20
Byggnadsår/-lovsår: 1900
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1982

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-35

190

Mariegatan 22
Byggnadsår: 1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-16

191

Mariegatan 24
Byggnadsår: 1898
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1990

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-39

192

Mariegatan 24, inne på tomten
Byggnadsår: ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-39

193

Mariegatan 26
Byggnadsår/-lovsår: 1937
Planerad av Jac Lundqvist

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-3006

194

Mariegatan 26 - gårdshus
Byggnadsår/-lovsår: 1923
Planerad av ark. Oscar Bomanson

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-1002

195

Östra Esplanadgatan 12
Byggnadsår/-lovsår: 1896
Planerad av ark. Lars Sonck

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-13

196

Östra Esplanadgatan 11
Byggnadsår: 1895+1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-3-24

Kvarter: 4 KLOCKAREN

197

Södragatan 9
Byggnadsår: 1898
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-2001

198

Torggatan 24
Byggnadsår: 1940
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-18

199

Torggatan 22
Byggnadsår/-lovsår: 1929
Planerad av B Gunell

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-3003

200

Torggatan 20
Byggnadsår/-lovsår: 1898
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-16

201

Södragatan 5
Byggnadsår: 1898
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-12

202

Mariegatan 8
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

K-märkt 2002

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-20

203

Mariegatan 10
Byggnadsår/-lovår: 1936
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

K-märkt 1989

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-36

204

Mariegatan 12
Byggnadsår/-lovsår: 1899
Planerad av Hilda Hongell

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-35

205

Mariegatan 14
Byggnadsår: 1898
Planerad av Hilda Hongell

K-märkt 2001 ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-27

206

Ålandsvägen 67
Byggnadsår/-lovår: 1914
Planerad av G Gunell

K-märkt 1986

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-29

207

Ålandsvägen 65 A
Byggnadsår: 1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1986

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-31

208

Ålandsv. 65 A, inne på tomten
Byggnadsår: ?

K-märkt 1992

Tomtbeteckning: Kvarnberg-4-30,31,2001

Kvarter: 5 VÄKTAREN

209

Östra Esplanadgatan 14
Byggnadsår/-lovår: 1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-5-22

210

Mariegatan 25 A
Byggnadsår: 1903
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1985 ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-5-31

211

Mariegatan 21
Byggnadsår/-lovsår: 1933
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-5-8

212

Torggatan 70
Byggnadsår: 1919
Planerad av Anders Östöm

K-märkt 1989 ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-5-38

213

Skillnadsgatan 22 B
Byggnadsår: 1921
Planerad av Anders Öström

K-märkt 1988

Tomtbeteckning: Kvarnberg-5-37

Kvarter: 6 TRÄDGÅRDSMÄSTAREN

214

Mariegatan 17
Byggnadsår: 1924 ?

K-märkt 1980¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-20

215

Mariegatan 15
Byggnadsår/-lovsår: 1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

Kategori A¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-21

216

Mariegatan 13 A
Byggnadsår/-lovsår: 1900
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-26

217

Mariegatan 11
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-27

218

Skillnadsgatan 18 A
Byggnadsår: 1899
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1980

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-14

219

Ålandsvägen 73 A
Byggnadsår/-lovsår: 1900
Planerad av byggm. Hilda Hongell

K-märkt 1980¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-31

220

Ålandsvägen 75
Byggnadsår/-lovår: 1913
Planerad av B Gunell

Kategori B¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-16

221

Torggatan 30
Byggnadsår: 1925
Planerad av Anders Öström

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-6-30

Kvarter: 7 TULLAREN

222

Öhbergsvägen 10
Byggnadsår/-lovsår: 1928
Planerad av J Lindell

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-22

223

Skillnadsgatan 8
Byggnadsår/-lovsår: 1937
Planerad av Jac Lindqvist

Kategori B ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-21

224

Skillnadsgatan 10
Byggnadsår/-lovsår: 1933
Planerad av G Andersson

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-20

225

Skillnadsgatan 12
Byggnadsår/-lovsår: 1928
Planerad av Jac lundqvist

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-19

226

Torggatan 25
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av Einar Segerström

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-17

227

Torggatan 23
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av Emanuel Söderlund

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-13

228

Torggatan 21
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av L Lindblom

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-9

229

Mariegatan 5
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av L Lindblom

Kategori B ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-10

230

Mariegatan 3
Byggnadsår: 1941

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-11

231

Mariegatan 1
Byggnadsår/-lovår: 1939
Planerad av Emil Mäkilä

Kategori C ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-7-12

Kvarter: 8 FÖRFATTAREN

232

Parkgatan 14 A
Byggnadsår: ?

Kategori C

Tomtbeteckning: Kvarnberg-8-19

233

Skillnadsgatan 2
Byggnadsår: 1871

K-märkt 1970

Tomtbeteckning: Kvarnberg-8-28

Kvarter: 10 STADSHUSET

234

Mariegatan 2
Byggnadsår/-lovsår: 1937
Planerad av Frej Liewendahl

Kategori B ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-10-7

235

Mariegatan 4
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori B ¹⁾

Tomtbeteckning: Kvarnberg-10-10

236

Sonckstogen 2
Byggnadsår/-lovsår: 1939
Planerad av byggm. Frithiof Lindholm

Kategori B

Tomtbeteckning: Kvarnberg-10-6

237

Torggatan 19 A
Byggnadsår/-lovsår: 1932
Planerad av ark. Oscar Bomanson

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-10-4

238

Torggatan 17
Stadshuset
Byggnadsår: 1939
Planerad av ark. Lars Sonck
Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-10-8

Kvarter: UTANFÖR KVARTER

239

Parkgatan
Öfvernäs stugan
Byggnadsår: 1700-t, tillbyggd

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-

240

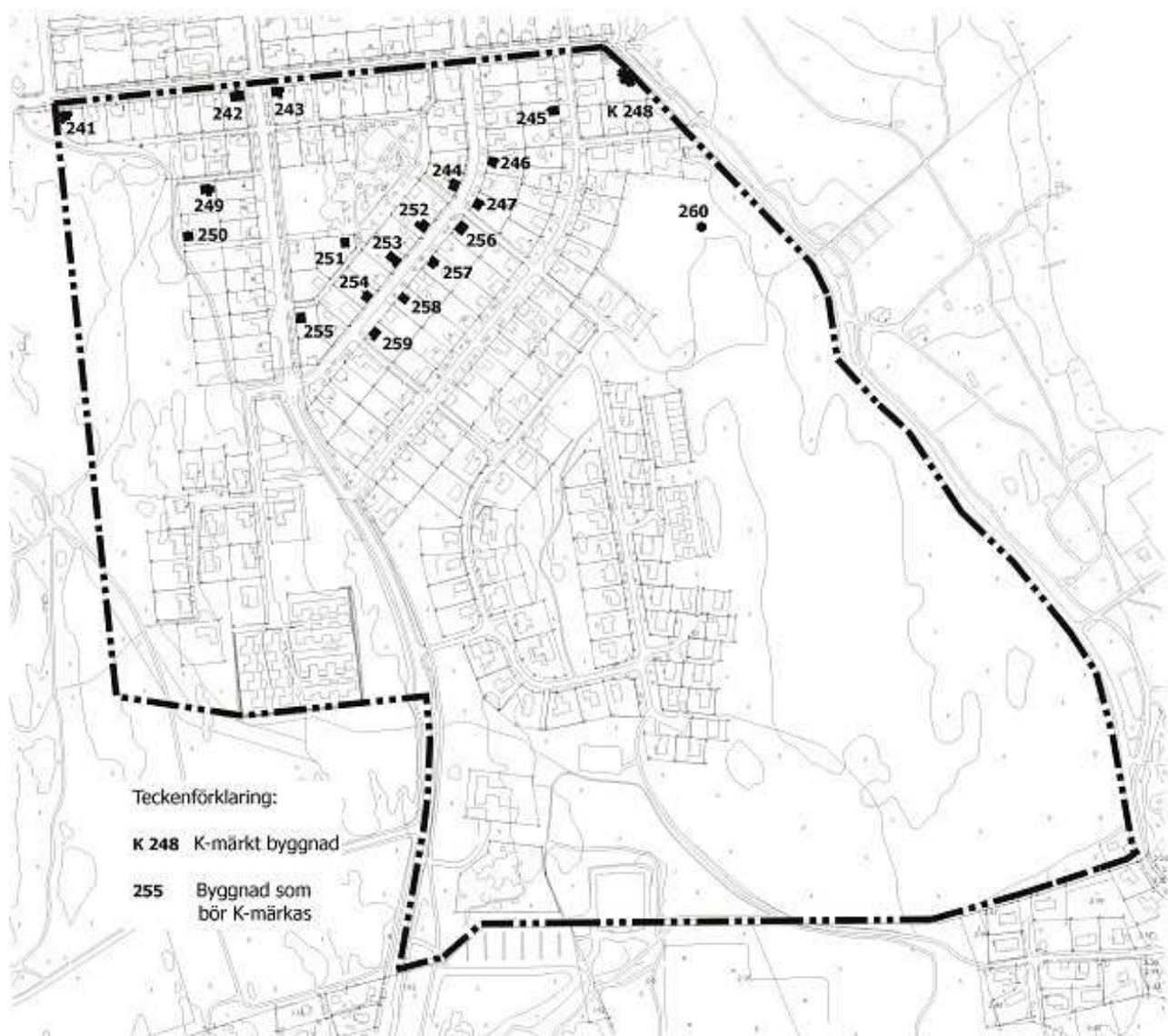
Parkgatan
Köpmanmuseum
Byggnadsår: 1884, flyttad

Kategori A

Tomtbeteckning: Kvarnberg-

MARIEHAMN - INNERSTADEN - SVEDEN

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Stadsdel: SVEDEN

241

Skillnadsgatan 39
Byggnadsår/-lovår: 1947
Planerad av byggm. B Lindblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-1-1

242

Skillnadsgatan 25
Byggnadsår/-lovår: 1939
Planerad av Carl Holmqvist

Kategori A

Tomtbeteckning: Sveden-1-8

243

Skillnadsgatan 23
Byggnadsår/-lovår: 1941
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-2-1

244

Torggatan 42
Byggnadsår/-lovår: 1943
Planerad av W Mattsson

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-2-12

245

Öhbergsvägen 16
Byggnadsår/-lovår: 1942
Planerad av byggm. B Lindblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-3-6

246

Torggatan 37
Byggnadsår/-lovår: 1950
Planerad av Erik Sjöblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-3-9

247

Torggatan 41
Byggnadsår/-lovår: 1942
Planerad av Erik Sjöblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-3-14

248

Parkgatan 24
Byggnadsår: 1928
Planerad av Jac Lundqvist

K-märkt 1979

Tomtbeteckning: Sveden-4-12

249

Ekogränd 3
Byggnadsår/-lovår: 1941
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-7-7

250

Jägargränd 4
Byggnadsår/-lovår: 1941
Planerad av byggm. B Lindblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-7-8

251

Lekgränd 3
Byggnadsår/-lovår: 1954
Planerad av byggm. B Lindblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-8-2

252

Torggatan 46
Byggnadsår/-lovår: 1942
Planerad av Erik Sjöblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-10-2

253

Torggatan 50
Byggnadsår/-lovår: 1942
Planerad av Matts Sundholm ?

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-10-4

254

Torggatan 54
Byggnadsår/-lovår: 1945
Planerad av Erik Sjöblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-10-6

255

Ålandsvägen 87
Byggnadsår/-lovår: 1949
Planerad av byggm. B Lindblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-10-10

256

Torggatan 43
Byggnadsår/-lovår: 1945
Planerad av Wiktor Häggblom

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-11-1

257

Torggatan 47
Byggnadsår/-lovår: 1948
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-11-5

258

Torggatan 51
Byggnadsår: 1949
Planerad av byggm. Hugo Eriksson

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-11-9

259

Torggatan 55
Byggnadsår/-lovår: 1947
Planerad av byggm. Birger Lindholm

Kategori C

Tomtbeteckning: Sveden-11-13

260

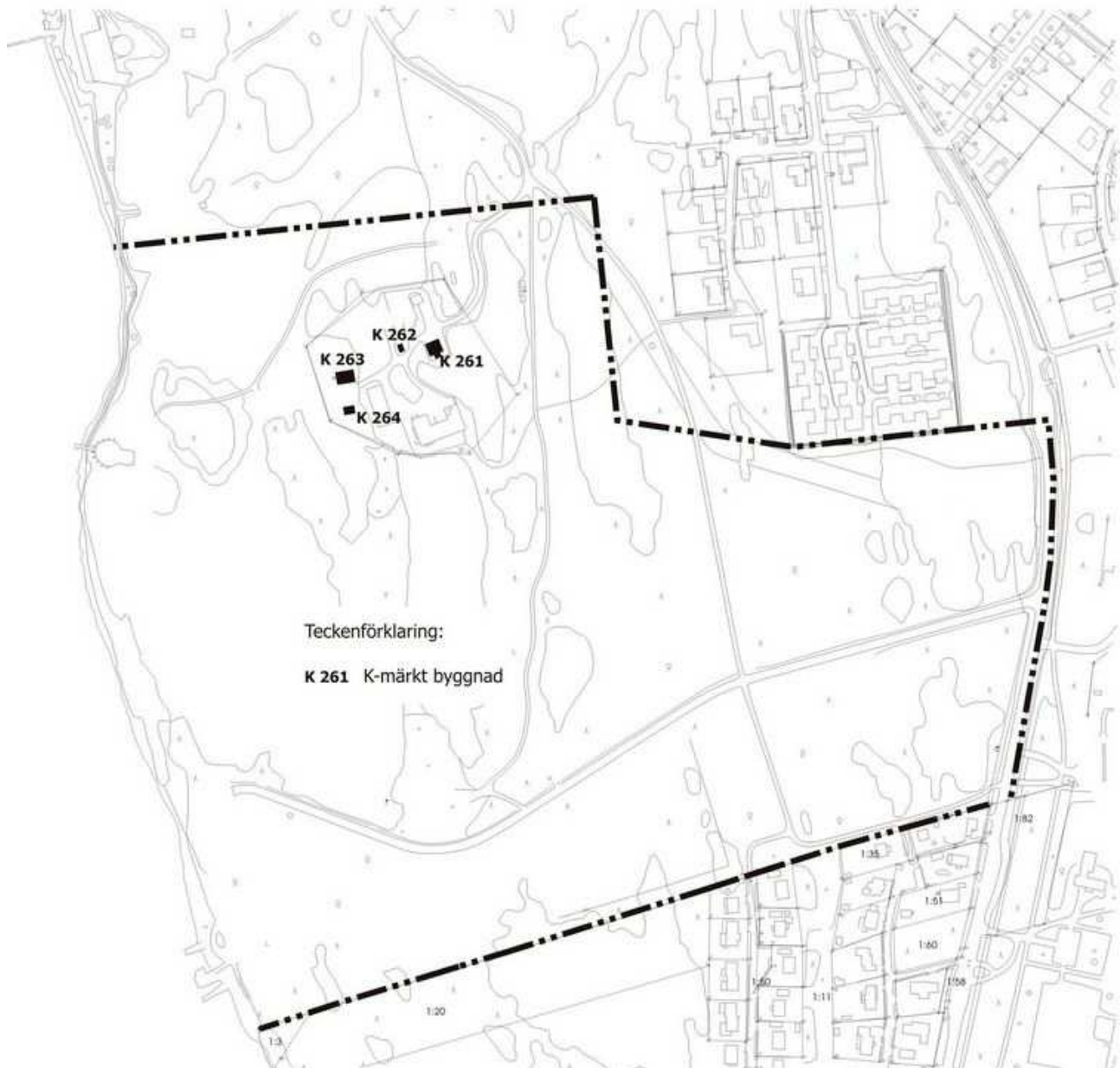
Kvarnberget

Flyttad till platsen.
Skänkt av Rotary.

Kategori A

MARIEHAMN - INNERSTADEN - LOTSBERGET

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Stadsdel: LOTSBERGET

Kvarter: 8

261

Gnistvägen, Lotsberget
Sjöbevakningen
Byggnadsår/-lovår: ryska tiden
Planerad av ?
K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Lotsberget-8-1

262

Gnistvägen, Lotsberget
Sjöbevakningen
Byggnadsår/-lovår: ryska tiden
Planerad av ?
K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Lotsberget-8-1

263

Gnistvägen, Lotsberget
Sjöbevakningen
Byggnadsår/-lovår: ryska tiden
Planerad av ?
K-märkt 1995 ¹⁾

Tomtbeteckning: Lotsberget-8-1

264

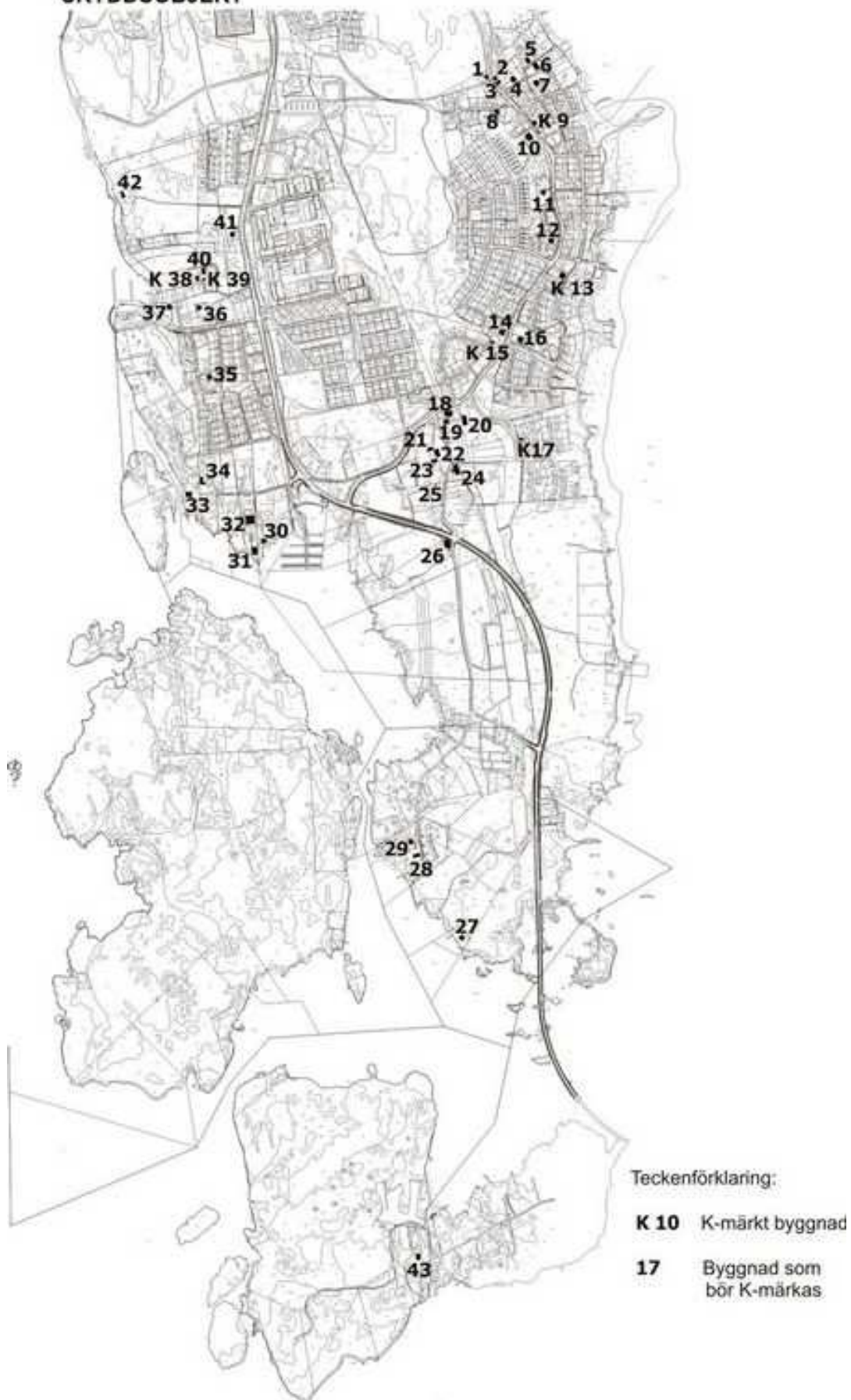

Gnistvägen, Lotsberget
Sjöbevakningen
Byggnadsår/-lovår: ryska tiden
Planerad av ?
K-märkt 1995 ¹⁾

Tomtbeteckning: Lotsberget-8-1

MARIEHAMN - SÖDRA STADEN

Förslag till
SKYDDSOBJEKT

Stadsdel: ÖSTERNÄS

1

Östernäsvägen 6
"Juselius atelje"
Byggnadsår: 1937, tillbyggd

Kategori A

Tomtbeteckning: Sveden-26-1

2

Östernäsvägen 3
Byggnadsår: 1920

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-23-13

3

Östernäsvägen 5
Byggnadsår: 1890-talet

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-23-11

4

Skolstigen 1
"Lövstrands pensionat"
Byggnadsår: 1933

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-23-2

5

Skolstigen 11
Byggnadsår: 1939

Kategori B

Tomtbeteckning: Östernäs-23-6

6

Skolstigen 10
Byggnadsår: 1906

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-24-10

7

Skolstigen 8
Byggnadsår: 1932

Kategori B

Tomtbeteckning: Östernäs-24-8

8

Genvägen 4B
Byggnadsår: 1770-talet, tillbyggd

Kategori B

Tomtbeteckning: Östernäs-3-13

X

Östernäsvägen 14
Byggnadsår: 1920

Avförs p.g.a. riven hösten 2004

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2²⁹

9

Östernäsvägen 17
Byggnadsår: 1870-talet,

K-märkt 1982

Tomtbeteckning: Östernäs-29-3

10

Östernäsvägen 20
Byggnadsår: 1880

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN^o2 7

11

Östernäsvägen 28
"Malmbergs atelje"
Byggnadsår: 1944

Kategori B

Tomtbeteckning: Östernäs-26-3

12

Östernäsvägen 34
Byggnadsår: 1933

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-27-3

13

Östernäsvägen 51
Byggnadsår: 1909-1911

K-märkt 1982

Tomtbeteckning: Östernäs-18-2

14

Lönnstigen 5
Byggnadsår: 1920

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-39-3

15

Lönnstigen 1, källare
Byggnadsår: ?

K-märkt 1991

Tomtbeteckning: Östernäs-39-6

16

Östernäsvägen 65
Byggnadsår: 1936/1941 ?

Kategori A

Tomtbeteckning: Östernäs-40-7

Stadsdel: YTTERNÄS

17

Villansvägen 6, källare
Byggnadsår: ?,

K-märkt 2000

Tomtbeteckning: Ytternäs-13-2

18

Östernäsvägen
"Östergårds"
Byggnadsår: 1943

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹⁷⁷

19

"Östergårds"
Byggnadsår: 1920-tal

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹⁷⁷

20

"Östergårds", lada
Byggnadsår: 1931

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹⁷⁷

21

"Westergård"
Byggnadsår: 1890-talet

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹²⁵

22

"Westergård"
Byggnadsår: 1786

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹²⁵

23

"Westergård"
Byggnadsår: 1890-talet

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹²⁵

24

"Westergård"
Byggnadsår: 1886

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹²⁵

25

"Westergård"
Byggnadsår: ditflyttad 1962
från Torp

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹²⁵

26

Järsövägen
"Westergårds" rian
Byggnadsår: slutet på 1800-talet

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹⁰⁹

Stadsdel: ESPHOLM

27

Espholm - Donners
Byggnadsår: 1952/1965 ?

Kategori B

Tomtbeteckning: Espholms by RN° 1²⁵

28

Espholmsvägen
Byggnadsår: ?

Kategori B

Tomtbeteckning: Espholms by RN° 1³⁶

29

Espholmsvägen
Byggnadsår: 1850

Kategori B

Tomtbeteckning: Espholms by RN° 1³⁶

Stadsdel: VÄSTRA YTTERNÄS

30

Löskärsvägen
Byggnadsår: 1933

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2⁴

31

Löskärsvägen
Solhems pensionat
Byggnadsår: 1898, tillbyggd

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹¹⁹

32

Löskärsvägen
Solhems pensionat (annexet)
Byggnadsår: 1930

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹¹⁹

33

Löskärsvägen
f.d. Hägerstrands pensionat
Byggnadsår: 1929, tillbyggd

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹¹³

34

Löskärsvägen
Byggnadsår: ?

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹¹³

35

Sjuryggsvägen 7
Byggnadsår: ?

Kategori B

Tomtbeteckning: Västra Ytternäs-1-6

36

Notdragargränd 6
Byggnadsår: 1931

Kategori B

Tomtbeteckning: Västra Ytternäs-17-4

37

Fiskargränd 1
Byggnadsår: 1931

Kategori B

Tomtbeteckning: Västar Ytternäs-16-2

38

?
Byggnadsår: 1920, upprustad 2003

K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Västar Ytternäs-18-1

39

?, källare
Byggnadsår: ?

K-märkt 1993

Tomtbeteckning: Västra Ytternäs-18-3

40

?, ladugård
Byggnadsår: ?,

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 2¹²²

41

Västra Ytternäsvägen
Byggnadsår: 1938

Kategori B

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 13⁴

42

Horellivillan
Fyrvaktargatan 6
Byggnadsår: 1920, tillbyggd

Kategori A

Tomtbeteckning: Ytternäs by RN° 1¹⁹

43

Styrsövägen 28
Byggnadsår: 1904, tillbyggd

Kategori B

Tomtbeteckning: Styrsö by RN° 1⁸

VÅRD OCH UTVECKLING AV DEN BYGGDA MILJÖN

Som en väsentlig del av generalplanen ingår en redovisning av olika skyddsvärda byggda miljöer.

Det äldsta Mariehamn betecknas som HI-område med historiskt och arkitektoniskt värdefull stadsbild eller bebyggelsehelhet.

Inom detta område bör den äldre värdefulla bebyggelsen bevaras och nybyggnation ske med särskild hänsyn tagen till den kulturhistoriska stadsbilden.

Områden som bebyggts under kort tid och därigenom fått en enhetlig och tidstypisk prägel betecknas som A-område, arkitektoniskt relativt helgjutet område. Här kan ogenomtänkta tillägg förstöra helhetsbilden.

Områden med disparat bebyggelse som kan förbättras genom nybyggnation betecknas R, rehabiliteringsområde. Här bör nybyggnader omsorgsfullt anpassas till den traditionella stadsbildens karaktär.

För att underlätta en bedömning av lämpliga byggnadsåtgärder och för att informera om önskat byggnadssätt inom HI-området har stadsarkitektkontoret sammanställt föreliggande skrift. Den innehåller dels en kortfattad beskrivning av den arkitektoniska stilutvecklingen i innerstaden och dels riktlinjer för byggnadsvård och nybyggnation. Den kan i tillämpliga delar även användas för byggnadsplanering inom R-område.

ARKITEKTONISK STILUTVECKLING

DE FÖRSTA HUSENS UTSEENDE

Den första bebyggelsen i Mariehamn representerade två olika stilriktningar: allmogearkitekturen och nyklassicismen (empiren).

Allmogearkitekturen kännetecknades av byggnader som vad planen beträffar utvecklats ur parstugan och med fasader huvudsakligen beklädda med stående locklistpanel.

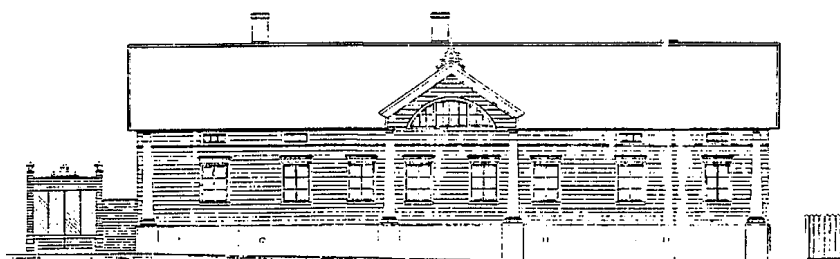
Nyklassicismen var den rådande arkitekturstilen under 1800-talets första hälft. På Åland introducerades den framförallt i Skarpans men även via statliga byggnadsverk (post- och tullväsendet) och en rad prästgårdsbyggnader.

1870

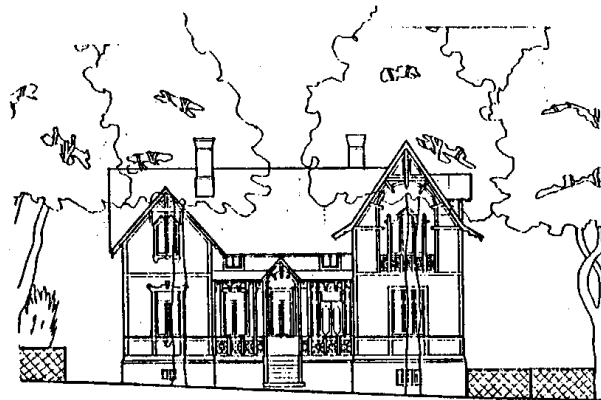
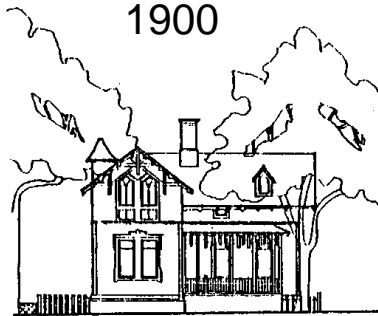

Flera av de handels- och tjänstemän som flyttade till den unga Mariehamn kom från de år 1854 nedbrända nya Skarpans och skarpans förstad. Sittkoff som kanske var den namnkunnigaste av dem lät uppföra två gårdar vid Strandgatan i nyklassicistisk stil med bred liggande s.k. rustikpanel som var hopgerad i hörnen utan täcklistor. Fasaderna dekorerades med pilastrar och gårdarna inhägnades med höga plank och portar mot gatan. Av denna arkitektur finns tyvärr inga spår kvar.

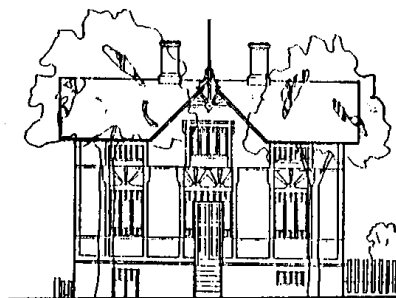

SEKELSKIFTETS ARKITEKTUR

1900

1910

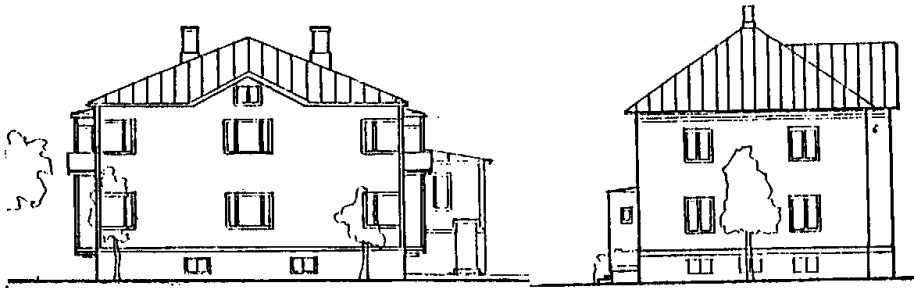
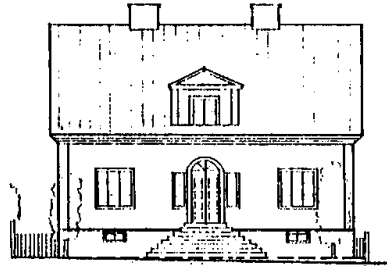

Runt sekelskiftet skapades en festlig schwyzerstil med rika inslag av "snickarglädje" och med jugendstilens asymmetriska fasadkomposition. Fasaderna färgsattes vanligen i ljusa nyanser men med en mörkare ton på lister och annan utsmyckning, s.k. omvänd färgsättning. Denna stil blev mycket populär i badhusstaden Mariefhamn och präglar fortfarande stadsbilden i många kvarter.

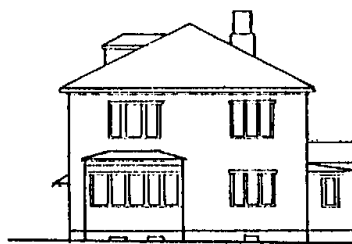
Dessa byggnader utgör idag en av stadens främsta arkitekturskatter.

NEOKLASSICISM

1930

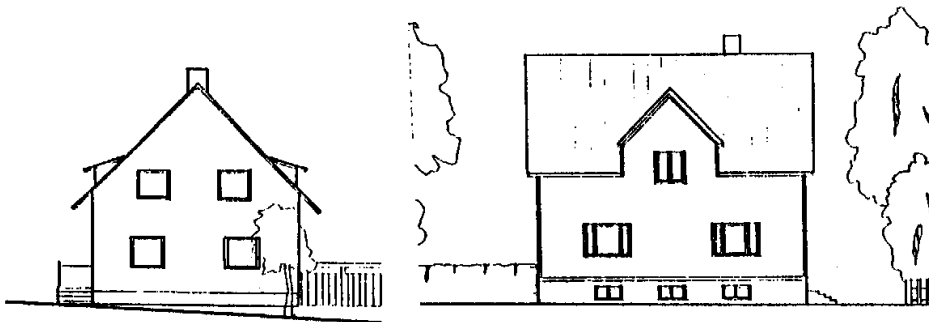
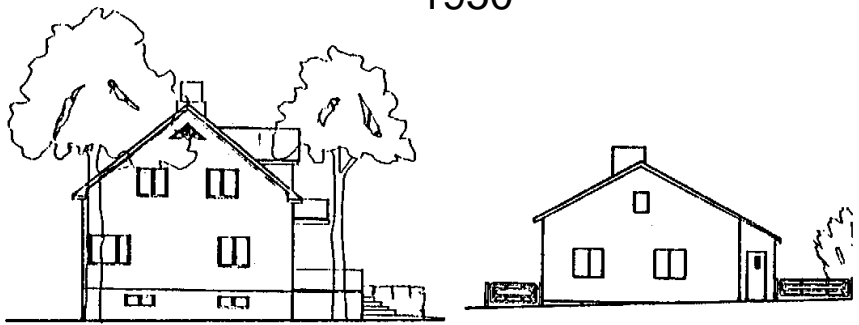
1940

1920 - och 1930-talet medförde en renässans för det klassiska inom arkitekturen. I Mariehamn finns det många exempel på denna neoklassicism som vanligen kännetecknas av symmetrisk och värdig fasaduppbyggnad med gediget hantverk. Fasaderna färgsattes i djupa färgtoner medan lister och foder var vita.

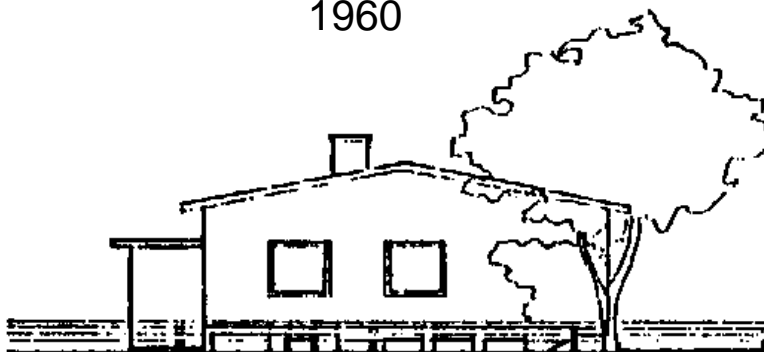
Två- och flervåningshus blir allt vanligare. Stadshuset är epokens främsta byggnadsverk. Stilen dröjer ännu kvar på 40-talet om och med inslag av funktionalism.

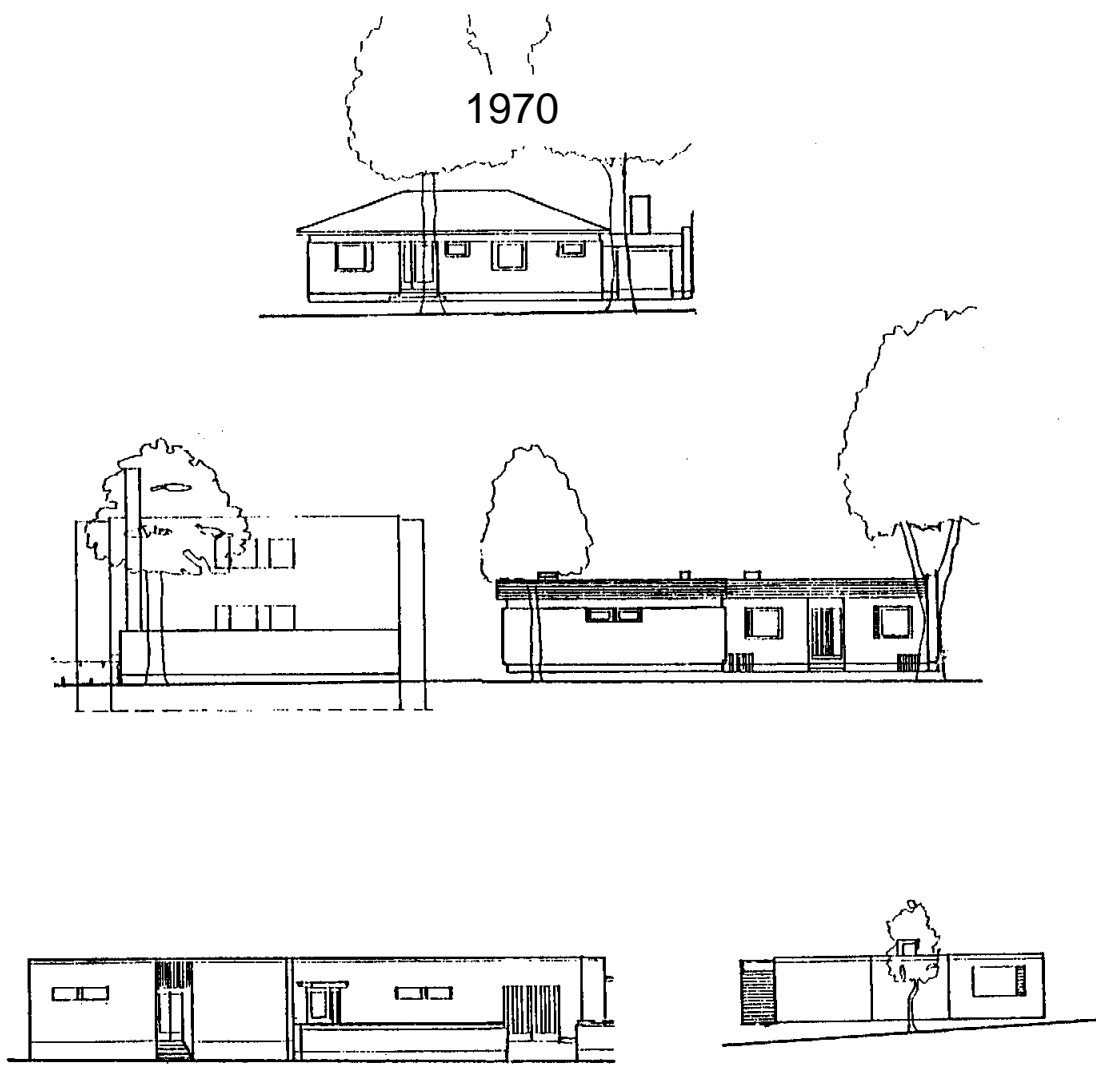
1950

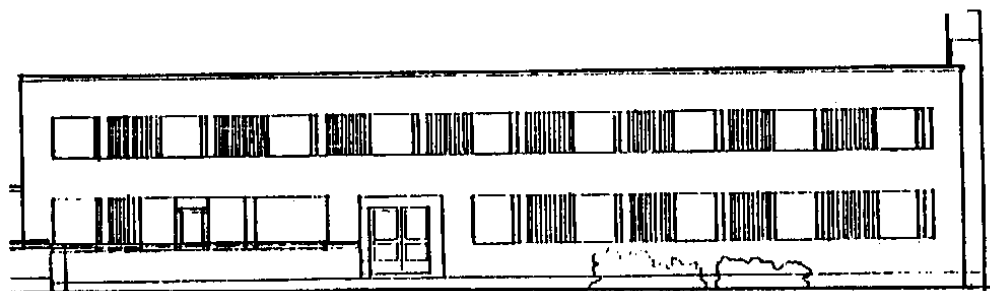
Den internationella funktionalismen lämnade förutom Bio Savoy inga helgjutna byggnadsverk efter sig i Mariefhamn. Det gjorde däremot 50-talets allmänna reaktion på funkisens kyliga och taklösa arkitektur. Nu återuppstår sekelskiftets 1 1/2-våningshus med påtagliga tak. Detta blev en folkkär och sympatiskt enkel byggnadstyp som bildar flera enhetliga bostadsområden i Mariefhamn (Badhusgatan, Berggatan, Nyängen etc.). På 60-talet sänks takvinkeln markant och förberedar den kommande perioden av taklöshet.

1960

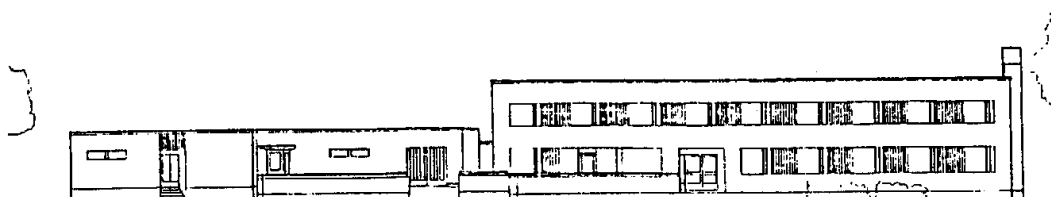
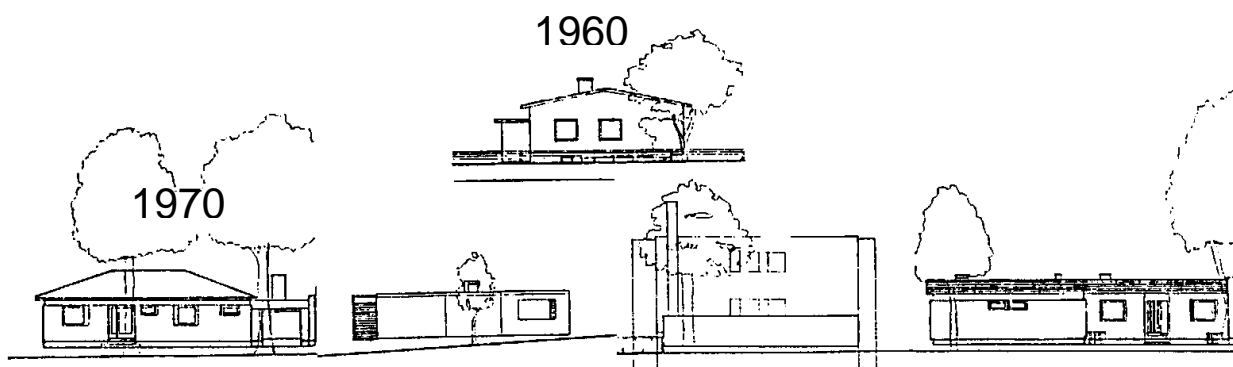
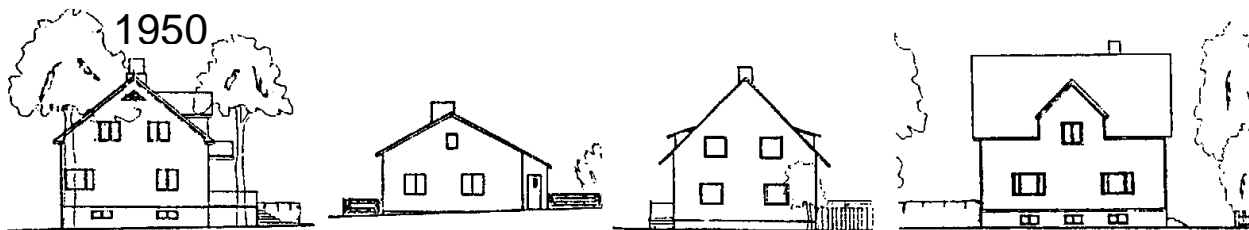
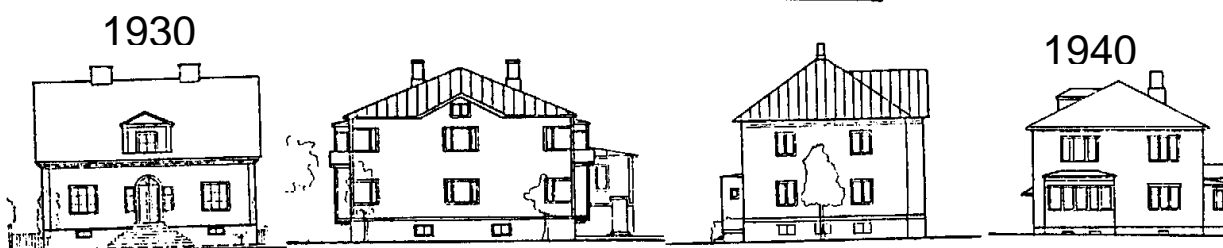
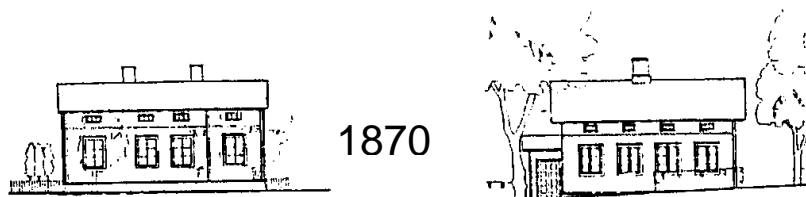

På 70-talet introducerades med benägen hjälp av arkitektkåren och typhusindustrin en taklös lådhusarkitektur i Mariefhamn. Denna arkitektur var en degenererad utlöpare av den klassiska internationella funktionalismen på 30-talet. Stilen vittnar om tidsandans ointresse för den historiska stadsbilden och oförmåga att bygga vidare på befintliga värden. Tillsammans med en rumsupplösande stadsplanering har denna arkitektur skapat stora konflikter i stadsbilden och raserat mycket av den 100 åriga homogena stadskulturen i Mariefhamns innerstad.

INNERSTADSARKITEKTURENS FÖRÄNDRING ÖVER TIDEN

FÖNSTRETS UTVECKLING I MARIEHAMNS INNERSTAD.

Fönstret är inte enbart den väggöppning som släpper in dagsljuset i byggnadens rum. Fönstrets utformning är en organisk del av byggnadens arkitektur. Genom tiderna har också fönstrets utseende ändrat karaktär på samma sätt som byggnadskonsten.

I Mariehamns innerstad som började byggas på 1860-talet, har arkitekturens årsringar efterlämnat tydliga spår, vilka kan avläsas i fönstrets utveckling.

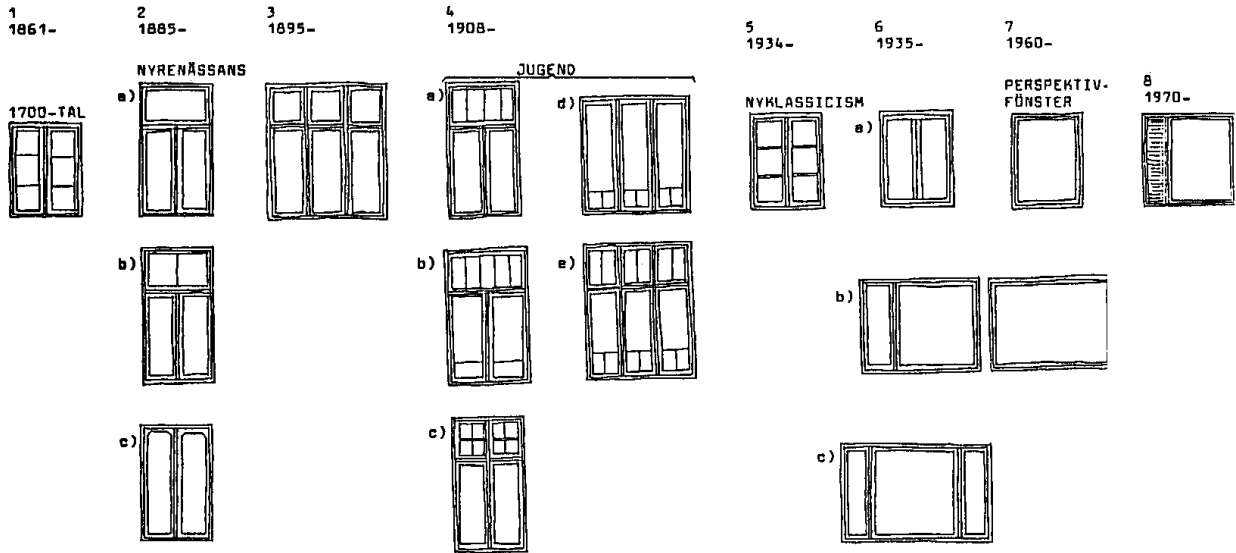
1. De första husen i Mariehamn försågs med 3-rutiga tvåluftsfönster, vilka även var vanliga på landsbygden och härstammar från 1700-talet. Rutorna var kvadratiska eller något högre än breda. Denna typ var i det närmaste allena rådande i staden under 20 år.
2. Runt 1890 börjar det T-formade höga nyrenässansfönstret tränga ut den äldre modellen. Denna typ förekommer första gången 1885 på Lundqvistiska gården vid Norra Esplanadgatan. Det är idag innerstadens vanligaste fönsterform (2a).

En variant med spröjsdelad övre ruta förekommer då och då (2b).

Tre byggnader från början av 1890-talet har försetts med ospröjsade tvåluftiga fönster (c, Norra Esplanadgatan 15, Norragatan 24 och 41).

3. 1895 introducerar Sonck en fönstertyp med små rutor upptill och stående rutor nedtill (Östra Esplanadgatan 12).
4. Jugendstilen utvecklas vid sekelskiftet. Utmärkande för fönstren från denna tid är en smårutig spröjsning upptill och nedtill. Fönstertypen bibehåller dock i stort nyrenässans fönstrets T-formade stomme (4a – 4e).
5. I medlet på 30-talet och fram till andra världskriget utvecklas en s.k. neoklassicismisk byggnadsstil. Det gamla 6-rutiga fönstret tas i bruk igen. Nu krymper fönstren på höjden. Den representativaste byggnaden från den här tiden är stadshuset, där rutornas antal dock varierar i de olika våningarna
6. Samtidigt tas en förenklad och ospröjsad variant i bruk (6a). Ur denna typ utvecklades det stora fönstret med ett ensidigt eller dubbelsidigt vädringsfönster (b och c). Typen blev mycket vanlig på 50-talet. Även i äldre hus insattes dessa fönstermodeller i samband med "moderniseringar".
7. På 60-talet slog bungalowen och med den perspektivfönstret igenom. De hela stora odelade rutorna lämpade sig för de låga långsträckta villorna med nära naturkontakt. När de applicerades på äldre byggnader slogs den arkitektoniska helheten sönder.
8. Fönstret med den spjäl- eller gallerförsedda vädringsluckan blev vanlig på 70-talet. I de fall denna fönstertyp invandrat till innerstaden från de nya villaområdena är resultatet avskräckande, såvida ej ifrågavarande byggnads arkitektur komponerats för denna fönstertyp.

FÖNSTRETS UTVECKLING I MARIEHAMNS INNERSTAD

RIKTLINJER FÖR BYGGNADSVÅRD OCH NYBYGGNATION

OM ATT ANPASSA NYBYGGNAD I MARIEHAMNS INNERSTADSMILJÖ, 6 HUVUDREGLER

Gamla bebyggda miljöer har nästan alltid egenskaper som får stadsbilden att verka enhetlig. En gammal miljö upplevs därför vanligen som en balanserad helhet.

Enhetlighet behöver inte vara beroende av att byggnader är byggda samtidigt och har samma utseende. Många olika typer av arkitektur kan i princip harmoniera med sin omgivning, men en viktig förutsättning för detta är att man i byggandet utgår från följande sex grundregler.

Grundregel 1

Att planera en nybyggnad i en gammal miljö kräver kunskap om stadsbildens historia och byggnadsplatsens lokala egenskaper.

Grundregel 2

Nybyggnad bör utformas på omgivningens villkor så att den blir en naturlig del av helheten.

Grundregel 3

Byggnadens placering på tomten bör överensstämja med tidigare spelregler. Sålunda bör byggnad vanligen placeras i gatulinjen. Indragningar kan motiveras om man t.ex. sparar värdefull växtlighet. Omotiverade indragningar skapar trasiga gatubilder.

Dessutom bör nybyggnad placeras så att rytmen i gatubilden icke fördärvas. Det innebär att byggnaderna varken placeras för tätt, eller för glest längs gatan.

Grundregel 4

Nybyggnads storlek bör anpassas till skalan på befintlig bebyggelse.

Grundregel 5

Nybyggnads takform och -lutning bör ägnas speciell uppmärksamhet. Platta och osynliga tak passar sällan in i äldre stadsmiljöer. Däremot kan ett vackert tak ge positiva bidrag till stadsbilden.

I Mariehamn har den äldre karaktäristiska trähusbebyggelsen i I-11/2 våning nästan undantagsvis åstak med höga gavlar medan II-våningsbebyggelsen har åt alla håll sluttande s.k. valmade tak.

Grundregel 6

Vid utformningen av nybyggnads fasader bör vad beträffar material, fönsterutformning och sockelhöjd följande omständigheter beaktas:

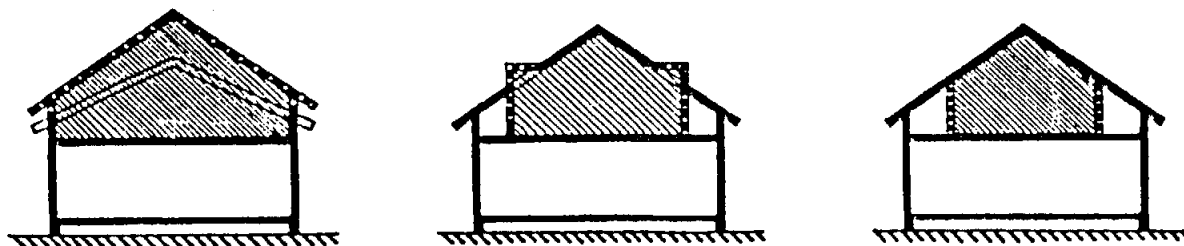
- Spontade träfasader lämpar sig i regel bäst i innerstadens villakvarter.
- Vill man bygga med stenfasader bör fasaderna putsas. Renmurade tegelfasader bör undvikas.
- Fönsteröppningarna bör helst vara stående. Alla äldre offentliga och privata byggnader har sådana fönster. Liggande fönster och s.k. bandfasader med långa rader av fönster vid fönster är främmande för stadsbilden.
- Sockelhöjden är viktig i innerstaden. Byggnader med för låga socklar faller vanligen helt ur bilden och förefaller insjunkna i marken. En välavvägd sockelhöjd ger byggnaden en grundvärdighet.

Utgående från dessa huvudregler är det planerarens uppgift att se till att varje nybyggnad i innerstaden blir ett harmoniskt och byggnadskonstnärligt positivt tillskott till stadsbilden.

BEVARANDE, GRUNDREPARATION OCH TILLBYGGNAD AV BEFINTLIGA BYGGNADER

Tomt bör planeras så att befintliga byggnader i allmänhet bevaras eller grundrepareras, även om det i stadsplan inte speciellt fordras.

Vid bevarandet fästs huvudvikten vid gatufasader och de delar av byggnad som inverkar på gatubilden. Då reparationsåtgärder utförs bör man sträva till att bevara eller återställa byggnadens gamla karaktär.

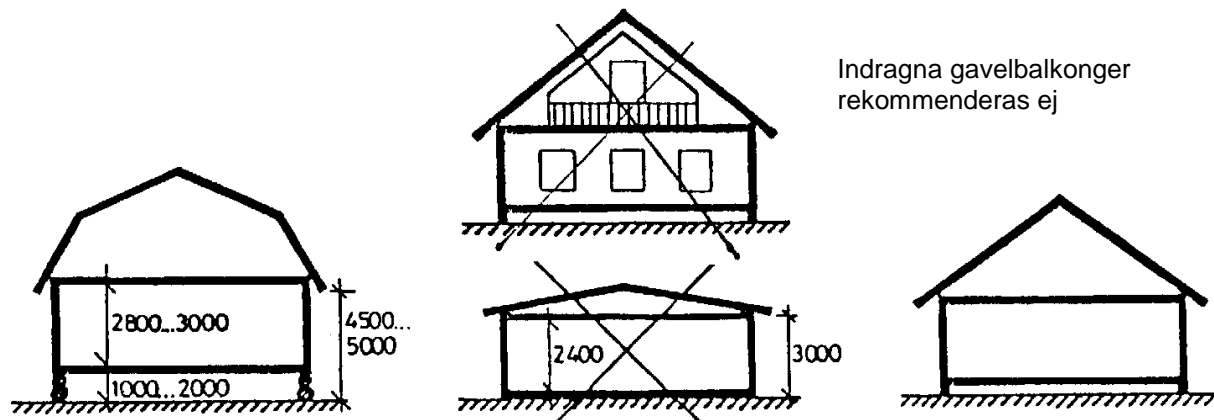
Förslag till höjning av byggnad

Byggnad kan i allmänhet utvidgas på något av följande sätt:
(gäller inte arkitektoniskt värdefull byggnad)

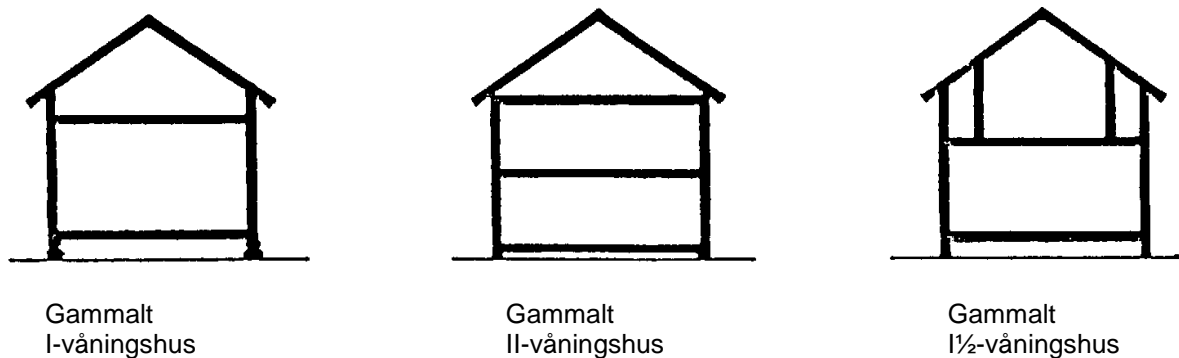
- höjning genom påbyggnad av ny vindsvåning
- förlängning med en del som är lik den befintliga fasaden
- utbyggnad av veranda, skyddstak, balkong eller annan mindre tillbyggnad.
- utvidgningen görs i stil med den befintliga fasaden genom att liknande fasadpanel, brädfodring, fönster, taklistor m.m. används
- utvidgningen anpassas till byggnadens utseende.

NVBYGGNADS HÖJD OCH TYP

Moderna typhus (småhus) passar som sådana i allmänhet inte in i den gamla miljön, därför borde kortvariga modedefenomen i alp, spansk, schweizer och karelsk stil undvikas, de stämplat omgivningen för kraftigt.

Ett traditionellt I-våningshus är i allmänhet mycket högt i jämförelse med ett typiskt egnahemshus på ett nytt egnahemshusområde.

Bredvid ett traditionellt I-våningshus är det ofta lämpligt att placera ett nytt I½- till II-våningshus

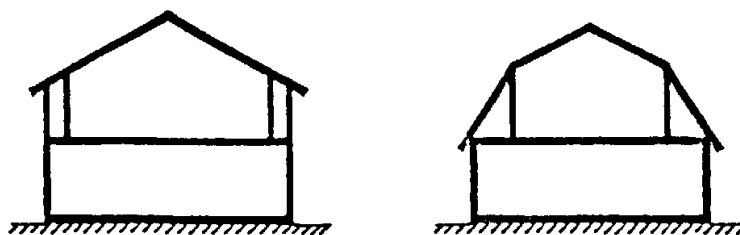
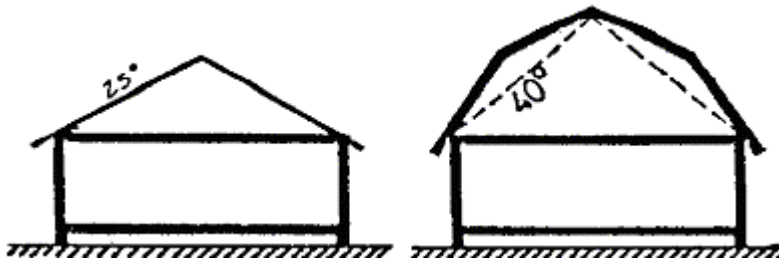

Illustration till våningstalet 1β

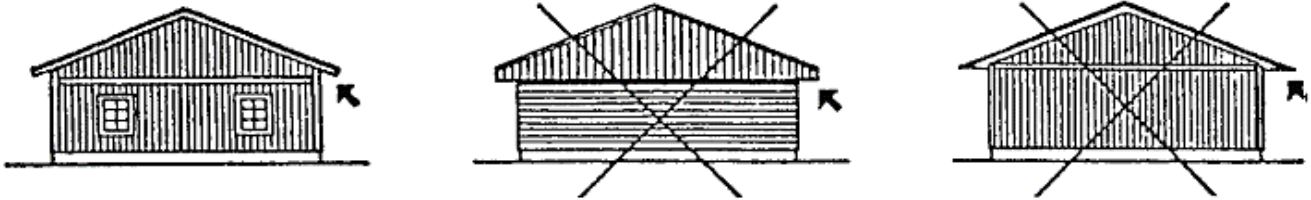
Vid taklutningarna bör man söka hålla sig till de traditionella lutningarna på området.

Byggnader I – 1½ - I:-våningar bör göras med åstak med en lutning på 25-40°. Åstak är den takform som bäst lämpar sig, övriga alternativ kommer i fråga endast i undantagsfall.

Åstaken bör ha lång takfot enligt traditionell sed.

II-våningsbyggnad förses med fördel med valmat tak och kort takfot.

Slutna gavelfält eller slutna takrösten passar inte på området.

Takmateriel vid nybyggnader kan vara

- falsad plåt, målad
- tegel eller betongtegel, röd profilplåt, eller plåtskivor med reliefyta eller annat får användas bara i undantagsfall (t.ex. på ekonomibygnader).
- byggnadens täckningsmaterial bevaras helst likt det ursprungliga, således som plåt-, eller tegeltäckning om det gamla tegeltaket måste rivas kan det nya täckningsmaterialet vara färgat betongtaktegel

Takmaterialet bör anpassas till områdets allmänna karaktär.

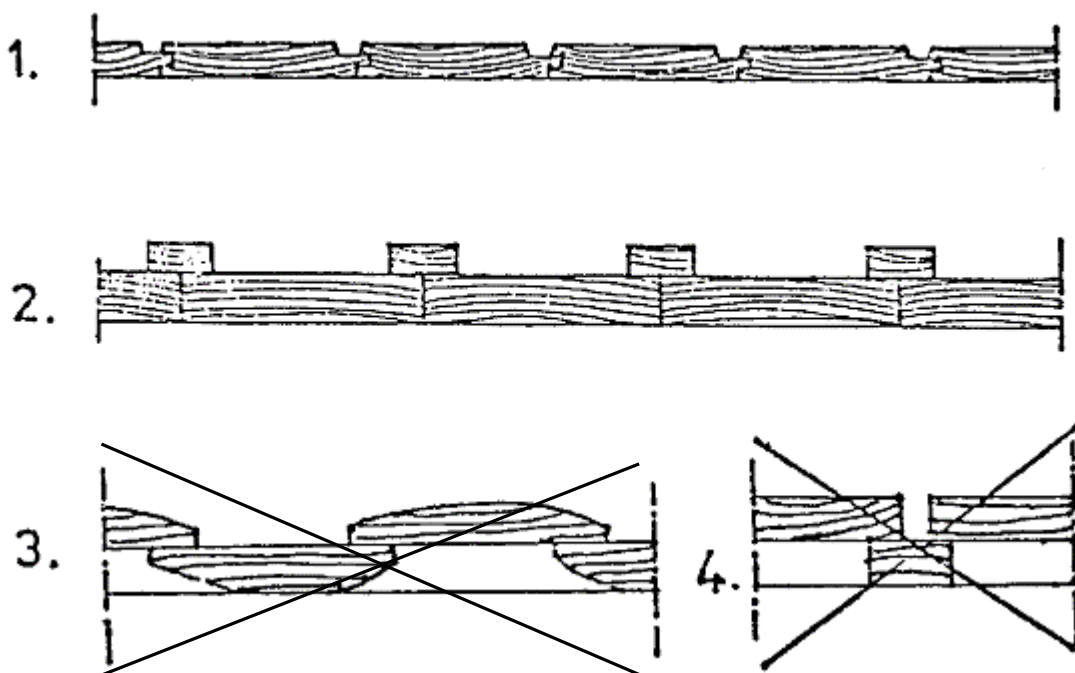
FASADER

Fasaderna på befintliga byggnader får ej ändras till sin struktur. Delar som förnyas bör göras enligt gamla modeller. Detta gäller fasadbrädfodringen, fönstren, fönstrens foderbräden, dörrar, taklistkonstruktioner, takmaterial och skorstenar.

Brädfodringstyper med hyvlat spåntbräde eller locklistpanel rekommenderas (bild 1 o. 2). Panel på vandring är inte att rekommendera (bild 3 och 4).

Trädfasad bör täckmålas i ljusa pastellfärger med lister i en ljusare eller mörkare (gammal tradition) nyans.

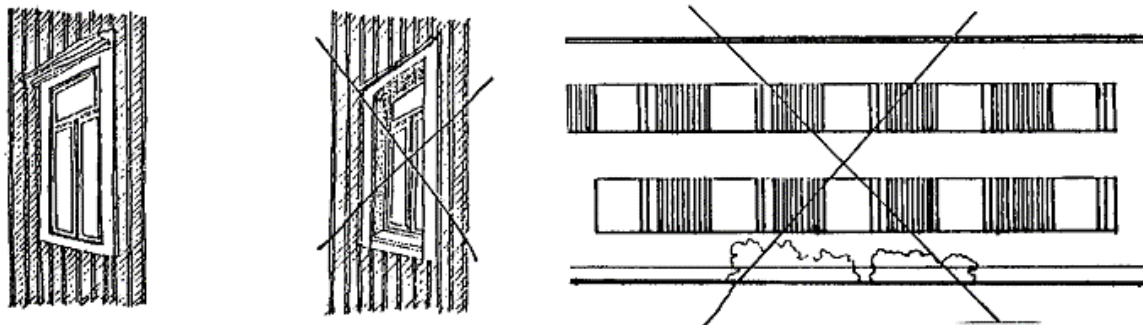
Stenhus bör slät- eller spritputsas.

Gammal brädfodring kan i inget fall ersättas med plåt, minerit, sågat virke eller annat som inte passar in i miljön.

Sockelhöjden är av stor betydelse för stadsbilden. Dess höjd bör i regel ej understiga medelvärdet för grannbyggnadernas socklar dock minst 60 cm.

FÖNSTER

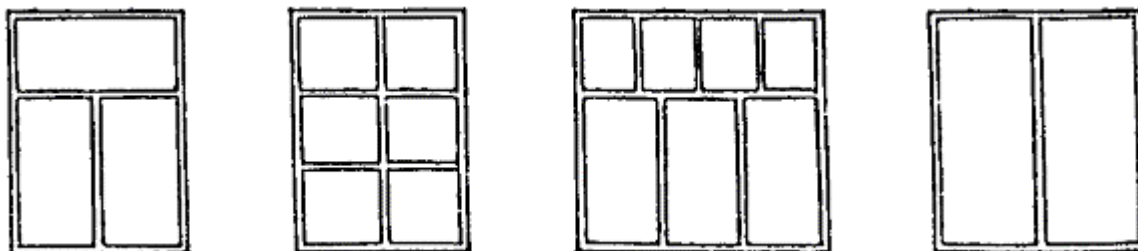

Fönsterytan bör ligga i träfasadens liv.

Undvik bandfasader!

Tilläggsisolering bör i första hand göras på fasadens insida.

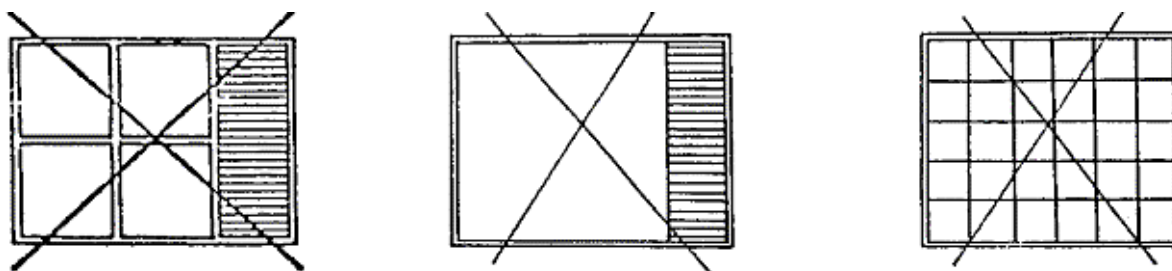
Runt fönstren borde finnas ca. 10-15 cm breda foderbräden enligt gammalt bruk.

Fönstren skall vara indelade. Gamla byggnaders traditionella rutfönster får inte ändras, utan fönstren skall förnyas enligt den gamla modellen (små avvikelser tillåts).

Fönster, som är långsmala i lodrät riktning eller annars till sin dimension traditionella, rekommenderas (bild 1).

- tredje fönsterglaset placeras innanför byggnaden och yttre ramen bevaras som förut
- om fönstren helt förnyas bör den befintliga, ram- och karmindelningen följas. (OBS: Gamla fönster går vanligen att reparera)

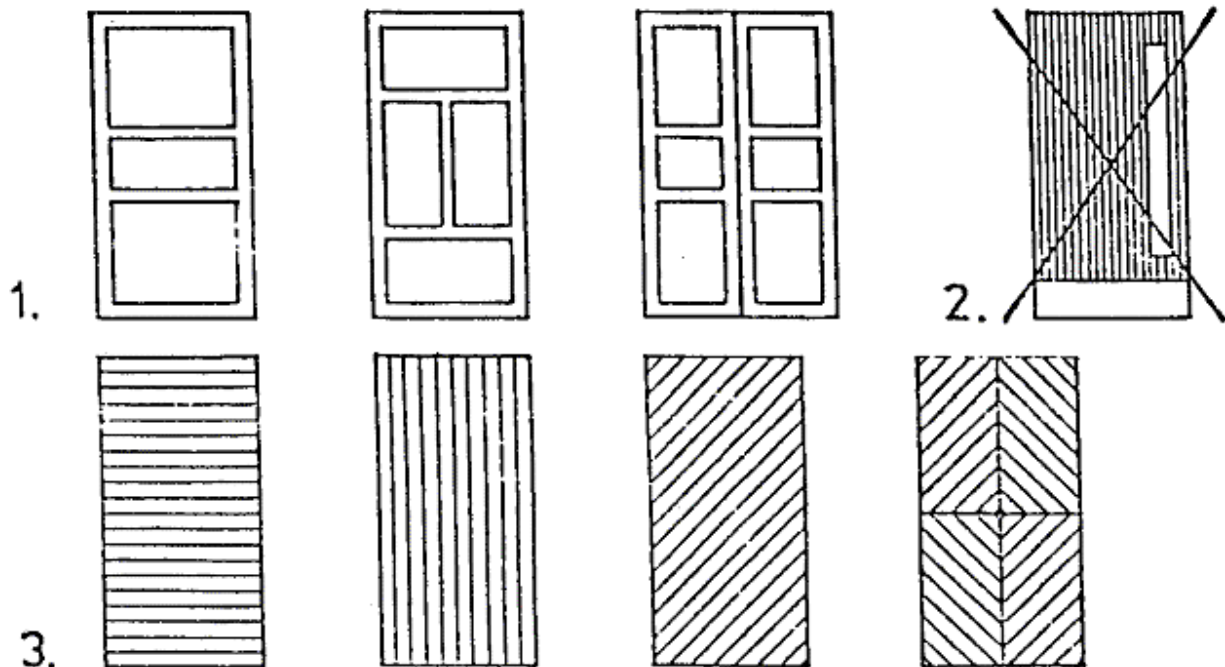

Ventilationsluckorna med sina aluminium- eller trägaller är inte att rekommendera,

- i den yttre ramen får inte användas lösa framför glaset monterade lister
- för liten rutindelning bör undvikas, om den inte hör till husets ursprungliga fönstermodell

YTTERDÖRRAR

Ytterdörrarna inverkar liksom fönstren kraftigt på byggnadens allmänna intryck. Då man förnyar dörrarna i gamla byggnader, är sådana dörrtyper som är karaktäristiska för byggnadstiden att rekommendera, t.ex. olika typer av spegeldörrar (bild 1).

Dörrarna kan repareras eller förbättras endera genom att värmeisolerar, genom att en tilläggsdörr anbringas på insidan eller genom att en ny värmeisolerad dörr som är lik den ursprungliga dörren tillverkas.

Sådana dörrtyper som planerats för nybyggnadsverksamhet lämpar sej i allmänhet dåligt för gamla byggnader (bild 2).

För uthus och ekonomibyggnader lämpar sej enkla brädpaneldörrar bäst (bild 3).

Runt dörrarna bör det liksom runt fönstren finnas ca. 10-15 cm breda foderbräden.

INHÄGNADER

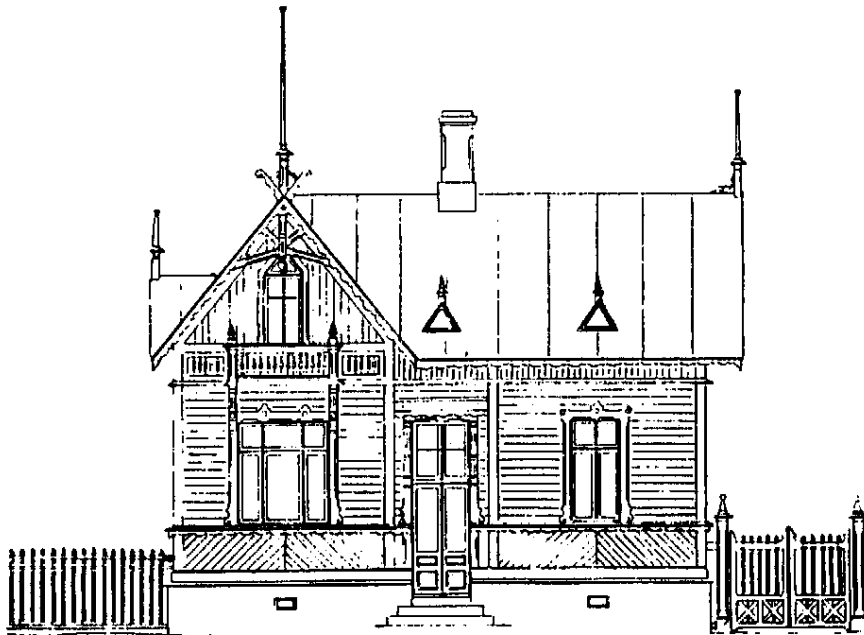
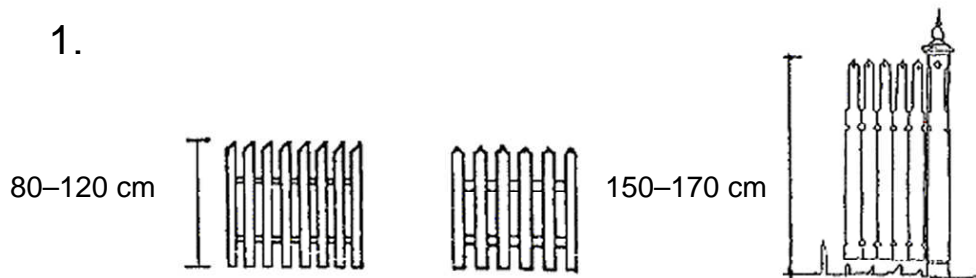
Tomterna bör alltid inhägnas mot gatan.

Inhägnad bör anpassas till gatubyggnadens karaktär och gatubilden, företrädesvis bör inhägnad vara ett trästaket. men även häck eller en naturstensmur kan i vissa fall komma ifråga.

Rekommenderad höjd på ett staket är 80-120 cm, men kan av stilhistoriska skäl vara högre.

Några lämpliga inhägnadstyper i bild 1.

Stängsel av trä skall målas med fuktgenomsläpplig täckfärg.

För helhetsintrycket är det viktigt att tomtentré förses med stilriktig grind.

MAREHAMN

SÖDRA STADEN

DELGENERALPLAN

1982

1. MARKANVÄNDNING

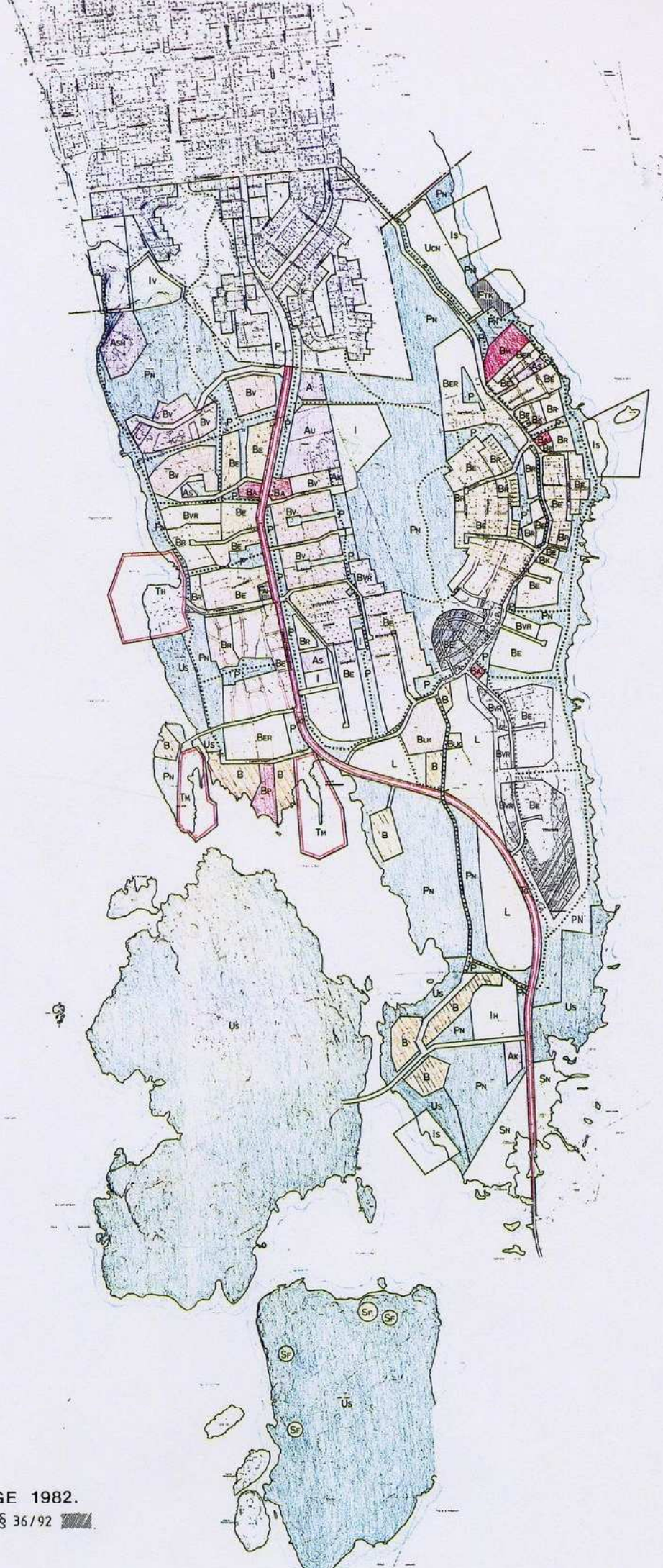
0 50 100 200 300 400 500

STADSARKITEKTKONTORET 02.09.1982

FOLKE WICKSTRÖM
STADSARKITEKT

TECKENFÖRKLARINGAR OCH BESTÄMMELESER

- B** OMRÅDE FÖR BOSTADSOMRÅDE SOM FÅR BEVÄGAS I ENLIGHET MED BYGGNADSRÄNDELINGS KAP. 7. SENSIBLA BESTÄMMELESER ANGÅENDE BYGGANDE UTÖVER STADSPLANOMRÅDE SÄMT KAP. 10 AV ÖPPEN UTÖVER STADSPLANOMRÅDE.
- BE** OMRÅDE FÖR EGNAHUSBYGGELSE. PÅ TOMT FÅR HÖST 1/3 AV UTVEGSD VÄNDSKYTTA UTVEGSD SOM KONTROLLSKENNET ELLER UTVEGSD FÖR ANNAN NÄRSERVICE. AV OMRÅDETS VÄNDSKYTTA FÅR HÖST 20 I FÖRSLAGS TILL RADHUSBYGGELSE. BYGGNADENA FÅR UPPFÖRAS I HÖST TVA VÄNDSKYTTA.
- BK** OMRÅDE FÖR KULTURHISTORISKT BYGGNAD OCH HUSLÖSN SOM BEVÄRAS. OMRÅDET SKALL PLANERAS SÅ ATT FÖRUTSETTNINGAR SKapas FÖR BEVÄRANDE AV BEFINTLIGT BYGGNADSBESTÅND OCH GATUOMRÅDEN. SÄRSKILT VIKT BÖR SÄTTS PÅ FÖRBEHÅLLNA OCH BEVÄRANDE AV BYGGNAD OCH ANDRINGAR AV BEFINTLIGA BYGGNADER TILL STADSBILDEN.
- BLK** OMRÅDE FÖR KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA LANTMANSBYGGELSE. VID BYGGNAD ELLER ANDRING AV BYGGNAD ELLER DEL AV BYGGNAD BÖR FÖRSTÖREN UTFORMING OCH MILJÖASSETT ANPASSNING EFTERSTRÄVA. SÄRSKILT ATT ANVÄRNTILL LANTMANSBYGGELSE OCH TRADITION AVSPÅLAS. FÖRTÄTNING BÖR I MÅN AV HJÄLJONET BEGRÄNSAS.
- BER** OMRÅDE FÖR SMÅHUSBYGGELSE. AV OMRÅDETS VÄNDSKYTTA SKALL HÖST 20 I FÖRSLAGS TILL RADHUS ELLER ANNAN KOPPLADE SMÅHUS. BYGGNADENA FÅR UPPFÖRAS I HÖST TVA VÄNDSKYTTA.
- BR** OMRÅDE FÖR RADHUSBYGGELSE. AV OMRÅDETS VÄNDSKYTTA SKALL HÖST 50 I FÖRSLAGS TILL RADHUS ELLER ANNAN KOPPLADE BYGGNADER. BYGGNADENA FÅR UPPFÖRAS I HÖST TVA VÄNDSKYTTA.
- BVR** OMRÅDE FÖR FLEKFAHLSHUS. BYGGNADENA FÅR UPPFÖRAS I HÖST TVA VÄNDSKYTTA. AV OMRÅDETS VÄNDSKYTTA FÅR HÖST 10 I BEHÅLLNA FÖR BUTIKSLOKALER ELLER UTRYMME FÖR ANNAN NÄRSERVICE.
- Bv** OMRÅDE FÖR VÄNDSKYTTA. AV OMRÅDETS VÄNDSKYTTA FÅR HÖST 10 I BEHÅLLNA FÖR BUTIKSLOKALER ELLER UTRYMME FÖR ANNAN NÄRSERVICE.
- BP** OMRÅDE FÖR PENSIONAT- OCH TURISTBYGGELSE.
- BA** OMRÅDE FÖR AFFÄRSBYGGNADER.
- BH** OMRÅDE FÖR HÄRSBERGINGS- OCH TURISTANDAMÅL.
- A** INOM OMRÅDET RESERVERADE FÖR BOSTADS-, AFFÄRS- ELLER PENSIONAT- OCH TURISTBYGGELSE FÅR ÖPPTÄNDE JORDFLYTTNING, ELLER SPRÄNGNINGARBETEN SÄMT KAPITULA SÄKESKALLNINGAR OCH VIDA KÄLLHUGGNINGAR INTE UTFÖRAS.
- AK** OMRÅDE FÖR ALLMÄNNA BYGGNADER.
- AU** OMRÅDE FÖR BYGGNADER FÖR UNDERVISNINGSVÄRKSAMHET.
- AS** OMRÅDE FÖR BYGGNADER FÖR SOCIAL VERKSAMHET.
- ASH** OMRÅDE FÖR ALLMÄN BYGGNAD OCH/ELLER HOTELLBYGGNAD.
- I** INOM OMRÅDET RESERVERADE FÖR ALLMÄNNA BYGGNADER OCH KOMMUNTEKNIKA ANLÄGGNINGAR FÅR ÖPPTÄNDE JORDFLYTTNING, ELLER SPRÄNGNINGARBETEN SÄMT VIDA KÄLLHUGGNINGAR OCH VIDA KÄLLHUGGNINGAR INTE UTFÖRAS.
- I** IDROTTSOMRÅDE. INOM OMRÅDET FÅR UPPFÖRAS BYGGNADER OCH ANLÄGGNINGAR SOM BETJÄNAR ANVÄNDNINGEN AV OMRÅDET.
- Ih** OMRÅDE FÖR HÄSTSPORTANLÄGGNINGAR.
- Is** OMRÅDE FÖR SÄSTRAND.
- Iv** OMRÅDE FÖR VINTERSPORT.
- FAM** INOM OMRÅDET RESERVERADE FÖR IDROTTSVERKSAMHET FÅR ÖPPTÄNDE JORDFLYTTNING, ELLER SPRÄNGNINGARBETEN SÄMT VIDA KÄLLHUGGNINGAR OCH VIDA KÄLLHUGGNINGAR INTE UTFÖRAS.
- Fik** OMRÅDE FÖR HANTVERKS-, SKÅPINDUSTRI- OCH AFFÄRSBYGGNADER.
- P** OMRÅDE FÖR VERKSTAD, BATHUS OCH UPPLAG.
- Pn** OMRÅDE FÖR VERKSTAD, BATHUS OCH UPPLAG.
- P** PARKOMRÅDE. INOM OMRÅDET FÅR UTVEGSDA VÄGAR FÖR DEN LÅTA TRAFIKEN. BYGGNAD-, JORDBRUKS- OCH SÄDVAERD-ÅTGÄRDER PÅ OMRÅDET BÖR SÅSÅ ATT DET NATURLIGA LANDSKAPET INTE ÖNDIGT FÖRÄNDRAS.
- Pn** PARKOMRÅDE SOM BÖR BEVÄRAS I NATURTILLSTAND. OMRÅDET FÅR ANVÄNDAS TILL FRILUFTSLIV OCH REKREATION. FÖR DENNA ANVÄNDNING ERFÖRDERLIGA TRÄPREFABRIKATIONEN, BYGGNADER OCH ANLÄGGNINGAR FÅR BYGGAS PÅ OMRÅDET. BYGGNADEN SÄMT JORDBRUKS- OCH SÄDVAERDÅTGÄRDERNA BÖR UPPFÖRAS SÅ ATT ICKE OMRÅDETS NATURLIGA LANDSKAPET INTE ÖNDIGT FÖRÄNDRAS. DET ÄR ÄVEN FÖRBJUDIT ATT PÅ OMRÅDET UTFÖRAS JORDFLYTTNING, SPRÄNGNING, ELLER TRÄPÅLJUSARBETEN I STORRE UTSTRÄCKNING ÄN VAD PARKOMRÅDESVÄRDET FÖRUTSÄTT. BEFINTLIGA SPRÄNGNINGAR OCH HINDRE VÄNDSKYTTA FÖR ANDRING AV SPRÄNGNINGAR ELLER VINTERFÖRVARING AV BÅTAR TILLÅTS EFTER STADSBESTYRELSENS PRÖVNING. INOM PH-OMRÅDE, SOM GRÄNSAR MOT SLEVEN OCH YTTERRISGRÄNSEN.
- L** OMRÅDE FÖR JORDBRUKS- OCH LANDSKAPSVÅRD. OMRÅDET FÅR ANVÄNDAS TILL JORD- OCH SÄDVAERD SÄMT FRILUFTSLIV OCH REKREATION. ENKAST SPRÅNG BYGGNADER SOM BETJÄNAR OMRÅDETS HUSHÅLLSÄLLIGA ANVÄNDNING FÅR UPPFÖRAS SÄMT. ÖPPTÄNDE JORDFLYTTNING, ELLER SPRÄNGNINGARBETEN SÄMT KÄLLHUGGNINGAR FÅR INTE UTFÖRAS PÅ OMRÅDET.
- Sf** FÖRRETTINGSOMRÅDE. OMRÅDET BÖR ANVÄNDAS PÅ I FÖRRETTINGS-OMRÅDET AVSETT SÄTT FÖR SKYDDANDE AV NATURLIG LANDSKAP MED VÄRDELLER HÖST OMRÅDET KAN ÄVEN ANVÄNDAS TILL FRILUFTSLIV OCH REKREATION SÄMT OMRÅDET INTE STÅR I KONLIT MED STYRPLÅNENS BEHÅLLNA BYGGNADER.
- SN** NATURSKYDDOMRÅDE. OMRÅDET BÖR ANVÄNDAS PÅ I BYGGNAD-OMRÅDET AVSETT SÄTT FÖR SKYDDANDE AV NATURLIG LANDSKAP. OMRÅDET KAN ÄVEN ANVÄNDAS TILL FRILUFTSLIV OCH REKREATION SÄMT OMRÅDET INTE STÅR I KONLIT MED STYRPLÅNENS BEHÅLLNA BYGGNADER. ENKAST SPRÅNG BYGGNADER BETJÄNANDE HUSHÅLLSÄLLIGA ANVÄNDNING FÅR UPPFÖRAS PÅ OMRÅDET. DE SÄDVAERDÅTGÄRDERNA, SOM BÖR UPPFÖRAS PÅ OMRÅDET, BÖR PLANERAS OCH FÖRBEHÅLLAS SÅ ATT OMRÅDETS NATURTILLSTAND INTE ÖNDIGT FÖRÄNDRAS.
- UCN** CAMPINGOMRÅDE I PARKANSTÄTT TILLSTAND. OMRÅDET FÅR ANVÄNDAS FÖR CAMPING- OCH FRILUFTSLIV. BYGGNAD- OCH NATURVÄRDE-ÅTGÄRDERNA PÅ OMRÅDET BÖR SÅSÅ ATT DET NATURLIGA LANDSKAPET INTE ÖNDIGT FÖRÄNDRAS.
- Us** STRÖVOMRÅDE. OMRÅDET FÅR ANVÄNDAS FÖR FRILUFTSLIV OCH REKREATION. DE BEFINTLIGA BYGGNADENA INOM OMRÅDET FÅR KVARSTA, MEN DE TILL- ELLER ÅTERBYGGAS. TILLSTAND TILL AV BYGGNADBYGGELSE KAN BEVILJAS ENKAST EFTER ÖMÅRDETS PRÖVNING AV STADSPÅLÄNDE.
- Tg** GENDYRTVÄG.
- Th** HÄNDRÅDE.
- Yh** HÄNDRÅDE FÖR SPRÄNGNINGAR.

ANTAGEN AV STADSFULLMÄKTIGE 1982.
Principbeslut om justering av delgeneralplan § 36/92
Reviderad av stadfullmäktige § 120/98

STADSARKITEKTKONTORET 12 1 1999

MARIEHAMN

INNERSTADEN

DELGENERALPLAN

FÖRSLAG TILL RIKTLINJER FÖR
DETALJPLANERINGEN

40 A MARKANVÄNDNING

STADSARKITEKTKONTORET 1986

Folke Wickström

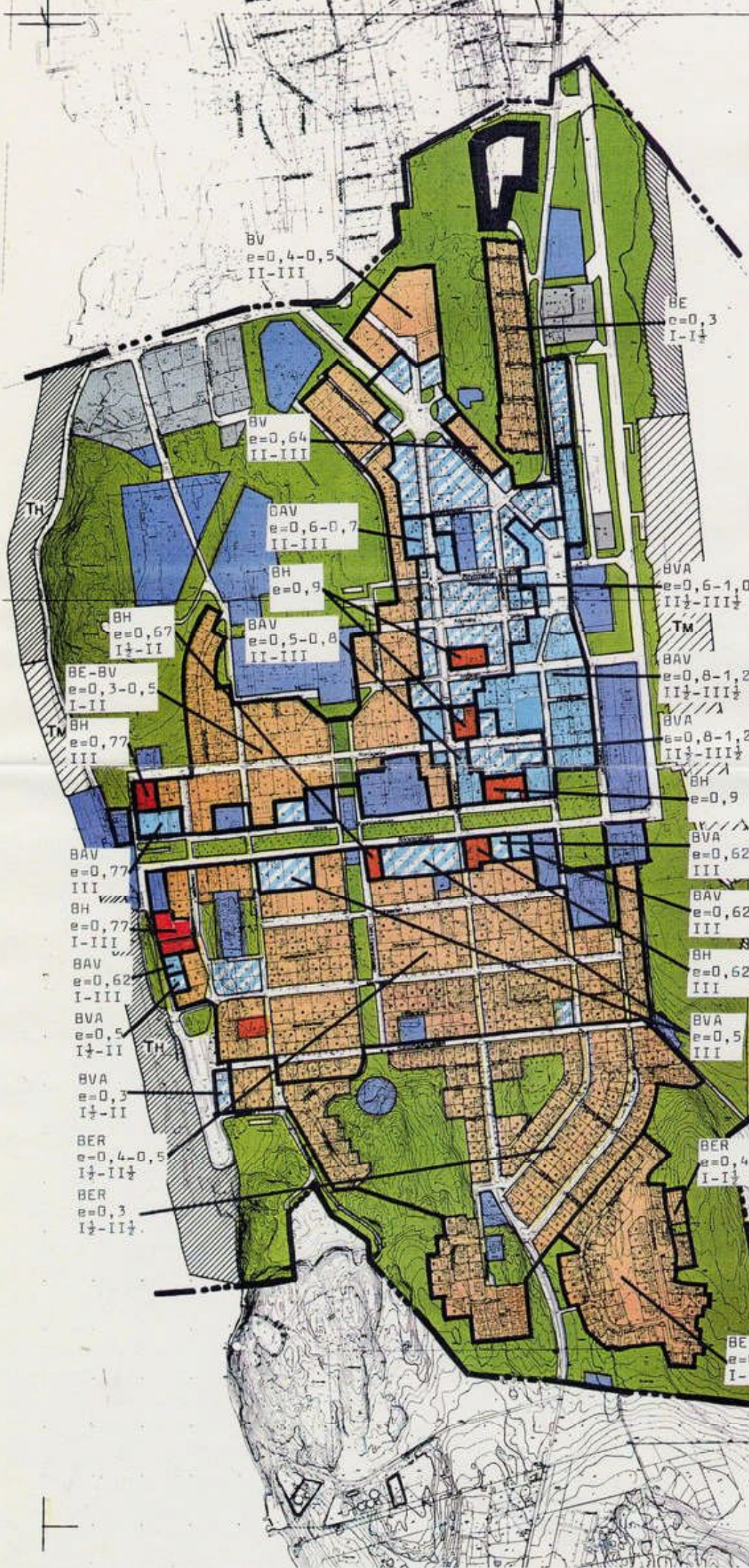
FOLKE WICKSTRÖM
STADSARKITEKT

TECKENFÖRKLARINGAR:

- GENERALPLANEOMRÅDETS GRÄNS.
- OMRÅDESGRÄNS.
- BYGGNADER FÖR ALLMÄN SAMHÄLLELIG SERVICE, KULTUR OCH ADMINISTRATION.
- BOSTADSHUS. AFFÄRS-, KONTORS- OCH HÄRBERGERINGSRÖRELSE I MINDRE OMFATTNING TILLÅTES.
- BOSTADSVÄNINGSHUS DÄR HÖGST 1/3 AV DEN TOTALA VÄNINGSYTAN FÅR UTNYTTJAS FÖR AFFÄRS ELLER KONTORS-ÄNDAMÅL. BVA
- AFFÄRS- ELLER BOSTADSVÄNINGSHUS. BAV
- BYGGNADER FÖR HÄRBERGERINGS- OCH TURISTÄNDAMÅL.
- BYGGNADER FÖR VERKSTÄDER ELLER INDUSTRIELL VERKSAMHET.
- BEGRAVNINGSPLOTS OCH ANDRA FÖRSAMLINGSBYGGNADER.
- PARKER OCH GRÖNOMRÅDEN.
- HAMNOMRÅDE.
- HAMNOMRÅDE FÖR SMÅBÅTAR.
- VATTENOMRÅDE.
- e=0,3

 EXPLOATERINGSTAL UTRÄKNAD PÅ URSPRUNGLIG TOMT. GÄLLER EJ K-HUS TOMT.

$\frac{1}{2}II\frac{1}{2}$
BRUTET TAL FRAMFÖR ROMERSK SIFFRA ANGER HUR STOR DEL AV KÄLLARVÄNINGENS BOTTENPLAN SOM KAN INNEHÅLLA UTRYMMEN, VILKA BÖR RÄKNAS TILL VÄNINGSYTAN. ROMERSK SIFFRA, SOM ANGER DET STÖRSTA TILLÄTNA ANTALLET VÄNINGAR OVAN MARK FÖR BYGGNAD ELLER DEL DÄRAV. DET BRUTNA TALET EFTER DEN ROMERSKA SIFFRAN ANGER I VINDSVÄNING TILLÄTNA BYGGNADSRÄTT, SOM BÖR INRÄKNAS I VÄNINGSYTAN:

MARIEHAMN NORRA STADEN

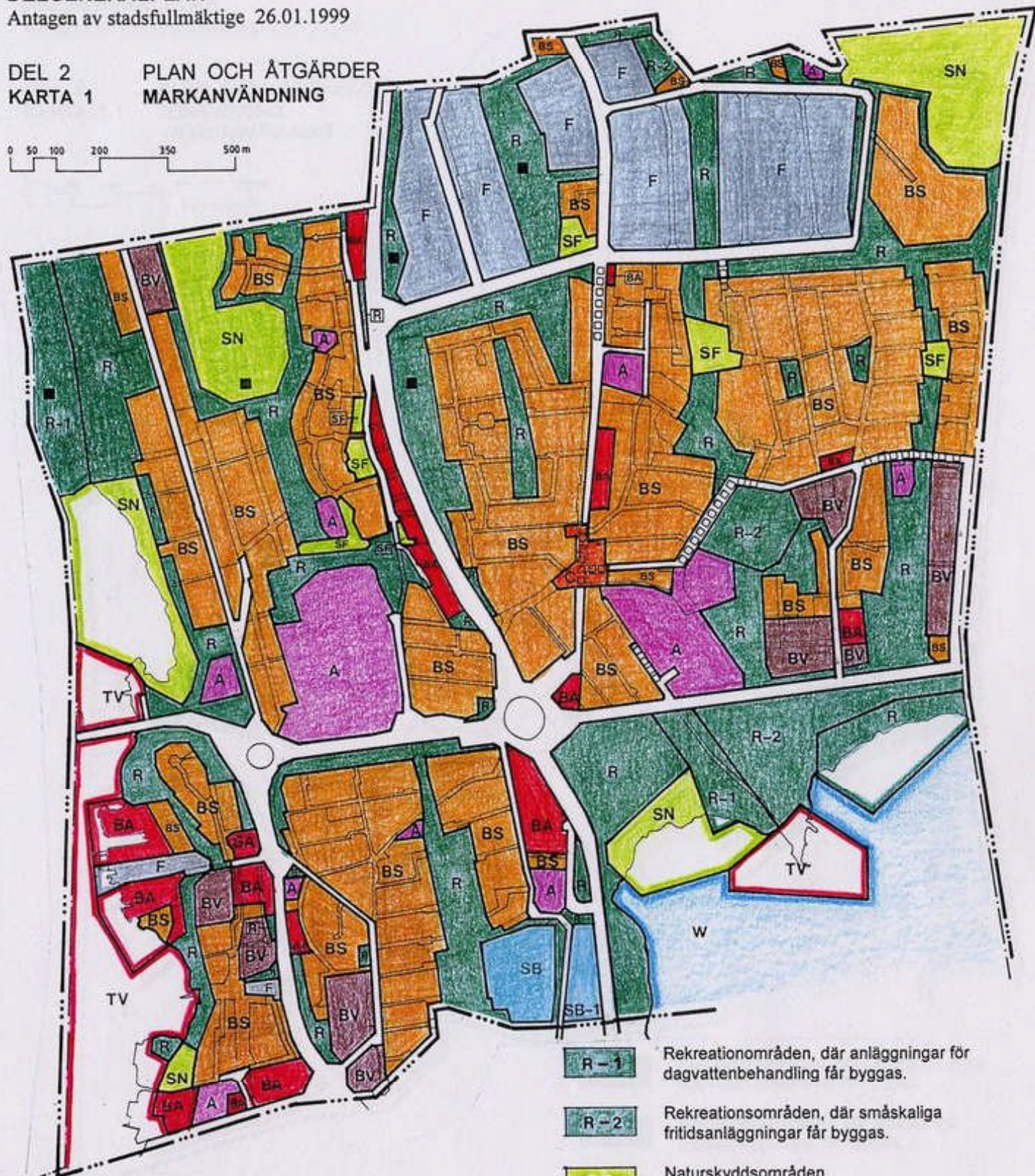
DELGENERALPLAN

Antagen av stadsfullmäktige 26.01.1999

DEL 2 PLAN OCH ÅTGÄRDER

KARTA 1 MARKANVÄNDNING

0 50 100 200 350 500 m

TECKENFÖRKLARING:

	BS	Småhusdominerat bostadsområde.
	BV	Våningshusdominerat bostadsområde.
	F	Område för icke miljöstörande industri.
	BA	Affärs-, kontors- och servicebetonat arbetsplatsområde som betjänar boendet. Bostäder, småindustri och hantverk kan tillåtas.
	A	Område för offentlig service och förvaltning.
	C	Område för stadsdelscentrum.
	R	Rekreationsområden.
	R-1	Rekreationsområden, där anläggningar för dagvattenbehandling får byggas.
	R-2	Rekreationsområden, där småskaliga fritidsanläggningar får byggas.
	SN	Naturskyddsområden.
	SF	Forminnesområden.
	SB	Område för begravningsplats.
	SB-1	Område för begravningsplats under utredning.
	TV	Hamnområden.
	W	Vattenområde.
		Vägområde för infart, huvudgata och uppsamlingsgata.
		Långsamgata.
		Fornlämningar.